

การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
จังหวัดสมุทรสงคราม

THE DEVELOPMENT OF THE TEMPLE AT BANG-JA-KRANG
SUBDISTRICT, AREA 1 MUANGSAMUTSONGKRAM DISTRICT,
SAMUTSONGKRAM PROVINCE

พระครูธรรมธรเลื่อน ขนดิสำโร (เกิดเจ็ด)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
จังหวัดสมุทรสงคราม

พระครูธรรมธรเลื่อน ขนดิสำโร (เกิดเจ็ด)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Development of the Temple at Bang-Ja-Krang Subdistrict, Area
1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province

Phrakhruthammathon Luen Khantisalo (Gerdcherd)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บันทึบบรรณิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก,ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

กรรมการ

(พระสมุทรวชิรโสภณ,ดร.)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ,ผศ.ดร.)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระสมุทรวชิรโสภณ,ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ,ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูธรรมธรเลื่อน ขนดีสาโร)

ชื่อสารนิพนธ์ : การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัย : พระครูธรรมธรเลื่อน ขนดีสาโร (เกิดเจ็ด)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์

: พระสมุทรวชิโรโสภณ,ดร.

พธ.บ.(การจัดการเชิงพุทธ)

พธ.ม.(การจัดการเชิงพุทธ)

พธ.ด.(การจัดการเชิงพุทธ)

: พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร.

พธ.บ.(การบริหารรัฐกิจ)

ศศ.ม.(การจัดการการพัฒนาสังคม)

รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (๒) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสภาพส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน ๓๘๓ คน ซึ่งใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๒ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑.การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ พบว่า การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒.ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และอาชีพ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓.ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ การพัฒนาดำเนินการกระทำไปตามรูปแบบวิธีการเดิมๆ ขาดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และขาดการวางแผน แนวทาง นโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาศาสนสถานขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน พระสงฆ์ผู้มีส่วนในการพัฒนาวัด ขาดความรู้ความสามารถ และบางส่วนตามไม่ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดของสังคม ทำให้มองไม่เห็นช่องทางการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน ข้อเสนอแนะ พบว่า การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ควรมีการปรับปรุงศาสนสถานให้สวยงาม ด้วยความประหยัดและเรียบง่าย จัดกิจกรรมเพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ต่างๆ ในชุมชน และควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรทางศาสนาปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและประกอบศาสนกิจอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม พัฒนาความรู้ของพระสงฆ์ให้การให้ถูกต้องทันสมัยทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อให้วัดเป็นที่พึ่งพิงของประชาชน โดยเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา สงเคราะห์สำหรับผู้ยากไร้ จัดแหล่งสาธิตความรู้ สวนสมุนไพร โดยจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และศึกษา

Research Paper Title : The Development of The Temple at Bang-Ja-Krang Subdistrict, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province

Researcher : Phrakhruthammathon Luen Khantisālo (Gerdcherd)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrasamutrawachirasophon, Dr.,
B.A.(Buddhist Management),
M.A.(Buddhist Management),
Ph.D(Buddhist Management)

: Phrakhrusangharak Kiettisak Kittipañño, Asst. Prof Dr.,
B.A.(Public Administration),
M.A.(Social Development Management),
D.P.A. (Public Administration)

Date of Graduation : March 15, 2018

ABSTRACT

The objective of this research were to (1) study the development of the temple at Bang-ja-krang subdistrict, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province (2) to compare the development of the temple at Bang-ja-krang sub district, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province (3) to study barriers and suggestions for the development of the temple at Bang-ja-krang subdistrict, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province. In this study. Mixed research methods during quantitative research. The quantitative research was conducted by collecting field data from the people at Bang-ja-krang subdistrict, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province, using 383 questionnaires is tool to collect data. The questionnaire was both closed-end and open-ended. Frequency, percentage, mean, standard deviation (SD), t-test, and F-test. One-Way analysis of Variance and interview with key informant consisted of 12 Buddhist monks/persons and the data analyzed by descriptive analysis.

The findings of this research were as follows:

1. The development of the temple at Bang-ja-krang subdistrict, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province was at a high level. The

study found that the development of the temple at Bang-ja-krang subdistrict, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province at every level.

2. The Finding of the comparison of public opinions towards the development of the temple at Bang-ja-krang subdistrict, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province. It was found that people with age, education background, living time in community and occupation had opinions on the development of the temple at Bang-ja-krang sub district, Area 1 Muangsamutsongkram District, Samutsongkram Province. The overall difference was statistically significant at 0.05, assuming the assumption.

3. The problem, obstacles and suggestions of temple development at Bang-ja-krang subdistrict, Area 1 Muang Samutsongkram district, Samutsongkram province found that the problem and obstacles were the development on old method, lack of creative initiative and lack of planning, guide line, policy and strategy in the religious and Artifacts development continuously. The buddhist monk who a part of temple development was lack the knowledge and some monks was not keep up to change of social. So that not accordingly development to needs of people in community. As for suggestions found that the temple development at Bang-ja-krang subdistrict, Area 1 Muang Samutsongkram district, Samutsongkram province should renovate the religious on economical and easily. The activity providing for the temple was center of community and should encourage the personnel of the religious who was good practices and good benefit for social. the knowledge development of the buddhist monk of the both of secular and religious for the temple was reliance of people by the center of others knowledge such as education, relief poverty, demonstrate knowledge, herb garden; The temple was knowledge natural park for the people can get benefit for learning and education.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ได้แก่ พระเดชพระคุณพระสมุทรวรวิหารโสภณ, ดร. และอาจารย์พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ. ดร.ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ พระเดชพระคุณพระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร., ผศ.ดร.อุทัย สติมัน, รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม, กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อแนะนำ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ อาจารย์ พระครูวิสุทธาสนันท์คุณ, ดร., อาจารย์ พระมหากังวาล ธีรธมโม, ดร., อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ดร., ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น และ ผศ.ดร.ธิตวุฒิ หมั่นมี ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม พร้อมแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณนายประกอบ แสงจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว ที่อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่ช่วยเหลือในเรื่องของเอกสารข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ ตลอดจนให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และประสบการณ์ในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ทำให้สำเร็จลงด้วยดี รวมทั้งเพื่อนๆ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรีทุกรูป ที่ได้ช่วยเหลือชี้แนะแนวทางในการดำเนินการทำสารนิพนธ์ และให้ความช่วยเหลือในเรื่องของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้พร้อมทั้งกำลังใจ แก่ผู้วิจัยเสมอมา

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ พี่ ๆ น้อง ๆ รวมทั้งคณะญาติโยมผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด ผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังใจสนับสนุน ตลอดระยะเวลาที่ได้ดำรงสมณเพศมาตราบปัจจุบัน

พระครูธรรมธรเลื่อน ขนติสารโร (เกิดเจ็ด)

มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ซ)
สารบัญแผนภาพ	(ญ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฎ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ ปัญหาการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์	๖
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๑๐
๒.๓ ความหมายและบทบาทของวัดในสังคมไทย	๑๓
๒.๔ แนวคิดและแนวทางในการพัฒนาวัด	๑๕
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน	๒๓
๒.๖ การจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา	๓๑
๒.๗ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคิดเห็น	๓๒
๒.๘ ข้อมูลเกี่ยวกับวัดในตำบลบางแก้ว อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม	๓๘
๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๙
๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๖
๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๔๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๒
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๕๓
๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๔
๔.๒ การวิเคราะห์การพัฒनावัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม	๕๖
๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน	๖๑
๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒनावัดในตำบล บางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม	๘๒
๔.๕ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒनावัดใน ตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม	๘๗
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๙๒
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๙๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๔
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๙
บรรณานุกรม	๑๐๑
ภาคผนวก	๑๐๕
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	๑๐๖
ภาคผนวก ข. ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๑๒
ภาคผนวก ค. ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)	๑๑๖
ภาคผนวก ง. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๑๙
ภาคผนวก จ. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๒
ภาคผนวก ฉ. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๓๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามหมู่บ้าน ๔๘
๔.๑	จำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ๕๔
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชนต่อการพัฒนา วัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม ๕๖
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชนต่อการพัฒนา วัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ๕๗
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชนต่อการพัฒนา วัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาบุคลากร ๕๘
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชนต่อการพัฒนา วัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด ๕๙
๔.๖	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบล บางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามในภาพรวม จำแนกตามเพศ ๖๒
๔.๗	ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามอายุ ๖๓
๔.๘	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามอายุ ๖๔
๔.๙	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการ พัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านด้านการพัฒนาบุคลากร จำแนกตามอายุ ๖๕
๔.๑๐	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด จำแนกตามอายุ ๖๖
๔.๑๑	ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพ ๖๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๑ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากุศลกร จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน ชุมชน	๗๕
๔.๒๒ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการกรมภายในวัด จำแนกตาม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	๗๖
๔.๒๓ ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามอาชีพ	๗๗
๔.๒๔ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามอาชีพ	๗๘
๔.๒๕ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากุศลกร จำแนกตามอาชีพ	๗๙
๔.๒๖ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการกรมภายในวัด จำแนกตามอาชีพ	๘๐
๔.๒๗ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	๘๑
๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ	๘๒
๔.๒๙ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง สมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	๘๓
๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากุศลกร	๘๔
๔.๓๑ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอ เมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากุศลกร	๘๔
๔.๓๒ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการกรม ภายในวัด	๘๕
๔.๓๓ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง สมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการกรมภายในวัด	๘๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

๒.๑ กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

๔๕

๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๙๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

อักษรย่อในสารนิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

อ.จ.ต.ก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ข.ชา.ท.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ทุกนิบาตชาดก	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายในพระไตรปิฎก

ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้าหลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ คือ วิ.มหา.(ไทย) ๑/๑๘/๒๓. หมายความว่า ระบุถึง วินัย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้า ๒๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนชาวไทยร้อยละ ๙๕ นับถือศาสนาพุทธ หลักของพระพุทธศาสนาจึงเป็นแก่นของวัฒนธรรมไทยทุกสาขา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดวิชาการ ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ไปสู่ชุมชน^๑

ในอดีตวัดถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนรอบๆ วัดยังใช้วัดเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การประชุมหมู่บ้าน การประชุมราชการ หรือให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ แต่ในปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้เด็ก เยาวชน และประชาชน หันไปยึดติดในวัตถุนิยมมากเกินไป เป็นผลให้คนห่างไกลจากวัดโดยไม่รู้ตัว วัดจึงได้ลดบทบาทจากในอดีต สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านต่าง มี วัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติรวมของคนทั้งหมู่บ้าน วัดจึงเป็นศูนย์รวมประชาชน

วัดในปัจจุบันมีมากกว่าสามหมื่นวัดทั่วประเทศ วัดบางวัดก็เป็นวัดหลวง บางวัดก็เป็นวัดราษฎร์ ขนาดแตกต่างกันไป บางวัดอยู่ในชนบท แต่บางวัด ตั้งอยู่ในเมือง มีความเจริญทางวัตถุสูง บางวัดมีรายได้มาก แต่บางวัด มีรายได้น้อย บางครั้งถึงขั้นขาดแคลน บางวัดมีมานานแล้ว บางวัดเพิ่งสร้างใหม่ บางวัดดูยิ่งใหญ่อลังการ บางวัดก็ดูเก่าขาดการดูแล บางวัดจัดให้ดูคล้ายสวนป่าธรรมชาติ แต่บางวัดเต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ บางวัดประชาชนอยากเข้าไปบวช ปฏิบัติ ศีลธรรม แต่บางวัดคนไม่อยากจะเข้าไปเพราะวุ่นวายสับสน บางวัดดูสะอาด สงบ ร่มรื่น ให้แสงสว่างทางจิตใจและปัญญา วัดบางวัดก็เป็นที่พักของประชาชน เป็นศูนย์กลางของชุมชนวัดจะดำรงไว้ซึ่งความเป็นวัด (วัด-วัด-วัฒนธรรม) ได้อย่างถูกต้องจะต้องอาศัยหลักการของพระพุทธศาสนา

แต่ในสภาพสังคมปัจจุบัน ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม หรือกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และประการสำคัญคือการที่ประเทศไทยได้พัฒนาความเจริญ ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมนั้น ทำให้สังคมชนบทของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบพึ่งพาตนเองเป็นสังคมบริโภคนิยม ซึ่งได้

^๑พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), อดุลธรรมนำจิตสำนักของสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒,(กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพฯบุ๊คส์ไตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๗.

ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม และจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชน ทำให้ผู้คนในชุมชนเริ่มเหินห่างจากวัดมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา^๒

การทำให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนเช่นเดิมนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่วัดแต่ละแห่งจะต้องช่วยกันพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะด้านกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชนนั้น ๆ พระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำที่มีบทบาทมากในอดีต หรือแม้กระทั่งในปัจจุบัน ในด้านการเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ จึงต้องรับภาระด้านนี้ร่วมกับผู้นำชุมชน

สำหรับเจ้าอาวาสที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำคนอื่นได้นั้น จะต้องสร้างและพัฒนาภาวะหรือคุณสมบัติของความเป็นผู้นำของตน ให้เหมาะสมกับความเป็นผู้นำเสียก่อน จึงจะเป็นผู้นำคนอื่นได้ ผู้นำที่ยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีบารมี มีบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำ มีคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้หลักหรือแนวทางในการพัฒนาทั้งวัดและชุมชน สามารถเข้าถึงจิตใจผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นภาวะของความเป็นผู้นำ คือ เป็นศิลปะหรือความสามารถของบุคคลคนหนึ่ง ที่จะใช้จิตใจหรือใช้เป็นแนวทางในการแสดงออกถึงความมีบารมี หรือมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการสื่อสารความหมาย หรือการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันกับตน ในการดำเนินกิจการต่างๆ จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการดำเนินการนั้นจะเป็นไปในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้

เจ้าอาวาสจึงต้องเป็นผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ดึงดูดมวลชน โดยใช้หลักการจัดกิจกรรมทางศาสนา เป็นเครื่องดึงดูดคน เข้าวัด และใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องขัดเกลา พัฒนายกระดับจิตใจของเด็ก เยาวชน และประชาชนรอบวัดให้มีภาวะจิตใจที่แผ่ด้วยคุณธรรมที่สูงขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีทางการพัฒนาบุคลากรให้แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป^๓

หากว่าเจ้าอาวาสนั้น มีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ก็จะมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาวัดและชุมชน โดยการทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้เอง แนวทางในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนสำหรับสังคมในปัจจุบัน ส่วนการที่จะทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้น ทั้งผู้นำสงฆ์คือ เจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติหรือภาวะที่เหมาะสมกับความเป็นผู้นำเสียก่อนและต้องกำหนดรู้แนวทางในการบริหารและการจัดการพัฒนาวัดควบคู่กับชุมชน รวมทั้งจะต้องกำหนดรู้ปัจจัยในการบริหารจัดการวัดและชุมชนด้วย จึงจะทำให้วัดกับชุมชนนั้นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือเป็นศูนย์รวมของชุมชน เป็นที่พึ่งพิงอาศัยของชาวชุมชนนั้นๆ ได้

นอกจากนี้ทั้งพระสงฆ์ในวัดและประชาชนในชุมชนที่วัดตั้งอยู่ จะต้องมีความร่วมมือกันในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดที่เห็นว่ามีประโยชน์ด้วยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมของวัด ด้วยการให้การสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นแรงงาน สติปัญญา

^๒ อ้างแล้ว, หน้า ๑๗.

^๓ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการปี ๒๕๓๘**, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๖.

หรือทุนทรัพย์ เพราะชุมชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากวัดโดยตรง ดังนั้นแนวทางที่จะทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้น ทั้งวัดและชุมชนจะต้องมีความร่วมมือร่วมใจกันทั้งสองฝ่าย

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงต้องการจะทำการศึกษาว่าทั้งผู้นำสงฆ์คือเจ้าอาวาสที่วัดนั้นๆ ตั้งอยู่ มีภาวะของความเป็นผู้นำด้านคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของความเป็นผู้นำมากน้อยแค่ไหน มีแนวทางของการบริหารและการจัดการวัดที่ถือว่าเป็นการพัฒนาวัดและชุมชน จนกระทั่งทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้นได้อย่างไรและมีปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยส่งเสริมให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางในการบริหารและการจัดการของชุมชน ซึ่งพื้นที่ที่จะใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อนำมาเป็นหลักในการพัฒนาวัดอื่น ๆ ต่อไป

๑.๒ ปัญหาการวิจัย

๑.๒.๑ การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างไรหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ใน ๓ ด้านประกอบด้วย ๑) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ ๒) ด้านการพัฒนาบุคลากร ๓) ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎก เอกสารตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็น การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ใน ๓ ด้านประกอบด้วย ๑) ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ๒) ด้านการพัฒนาบุคลากร ๓) ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อาชีพ

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ใน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ๒) ด้านการพัฒนาบุคลากร ๓) ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในตำบลบางแก้ว อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน ๙,๑๔๖ คน^๔

๒) แบบสัมภาษณ์พระสังฆาธิการและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว ผู้มีภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชน จำนวน ๑๒ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวม ๖ เดือน

๑.๕. สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

๑.๕.๖ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

^๔ ข้อมูลสำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง สํารวจเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิของตนตามสถานภาพของตน สถานภาพคือตำแหน่ง ส่วนบทบาทคือการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ สถานภาพ และบทบาท มักจะเป็นของคู่กัน ซึ่งเมื่อมีสถานภาพจะต้อง มีบทบาทด้วย

๑.๖.๒ เจ้าอาวาส หมายถึง เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้บริหารวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๖.๓ การพัฒนา หมายถึง การเติบโต ความเจริญ ความก้าวหน้า ความรุ่งเรืองการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งของวัดและชุมชน

๑.๖.๔ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน หมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัดเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นศูนย์กลาง หรือศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้อย่างแท้จริง

๑.๖.๕ ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ หมายถึง การพัฒนาและปรับปรุงศาสนสถาน เช่น โบสถ์วิหาร กุฏิ ฯลฯ ให้สวยงาม ประหยัดเรียบง่าย สอดคล้องต่อศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติ และท้องถิ่น มีการจัดเก็บ ศาสนวัตถุเช่น พระพุทธรูป ใบลาน ฯลฯ

๑.๖.๖ ด้านการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การพัฒนาปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวช เพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวัง จะใช้ชีวิตที่ดีงามเป็นประโยชน์ในบวรพระพุทธศาสนา

๑.๖.๗ ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด หมายถึง การชักชวนให้ชาวชุมชน การปรับปรุงรูปแบบของการประกอบศาสนพิธี การจัดนิทรรศการ กิจกรรมงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต่างๆให้มีความเหมาะสมและ ได้เข้าร่วมในกิจกรรม

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัด ตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดของประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางพัฒนาบทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัด ของประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.๗.๔ ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับนำไปพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดอื่นๆ

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการศึกษา ตลอดถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดการศึกษาดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๓ ความหมายและบทบาทของวัดในสังคมไทย
- ๒.๔ แนวคิดและแนวทางในการพัฒนาวัด
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน
- ๒.๖ การจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา
- ๒.๗ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคิดเห็น
- ๒.๘ ข้อมูลเกี่ยวกับวัดในตำบลบางแก้ว อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
- ๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์

ความผูกพันของพระพุทธศาสนากับสังคมไทยมีความแนบแน่นกันจนแยกไม่ออก เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่โบราณกาล ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย มีรากฐานที่สำคัญมาจากพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นมรดกล้ำค่าคู่บ้านคู่เมือง ชาวไทยต่างมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จนสามารถดำรงอธิปไตยของชาติไว้ได้ เพราะมีสถาบันพระพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นแกนกลางสำคัญที่ทำให้เกิดเอกภาพในชาตินำประเทศให้รอดพ้นจากภัยพิบัติมาจนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนายังได้มีอิทธิพลต่อแบบแผนของวิถีชีวิต ค่านิยม และความเชื่อของคนไทยมาตั้งแต่อดีต เช่น ความเชื่อในเรื่องกรรม บาปบุญคุณโทษเป็นต้น หลักฐานที่ค้นพบในประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของพระพุทธศาสนาชี้ชัดว่าพระโสณะกับพระอุตระ ได้นำเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่สุวรรณภูมิ สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชประมาณ พ.ศ. ๒๘๔ แต่ทางฝ่ายไทยยังไม่พบหลักฐานทางโบราณคดีที่ยืนยันได้ว่าท่านทั้งสองมาทำอะไรที่ไหน เอกสารด้านพระพุทธศาสนาที่พบในประเทศไทยซึ่งถือว่าเก่าแก่ที่สุด มีมาประมาณ พ.ศ. ๑๐๐๐ – ๑๒๐๐ แต่ก็ยังไม่สามารถทราบได้ว่าพระสงฆ์ที่มาเผยแผ่ศาสนาครั้งนั้น ท่านมาเผยแผ่อย่างไร หลักฐานที่ปรากฏในสมัยทวารวดี คือศิลาจารึก พระพุทธรูป พระปฐุมเจดีย์และวัดเก่า ๆ หลายวัด จากนั้นพระพุทธศาสนา

ได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศมาโดยลำดับ มีการสร้างวัดขึ้น เพื่อใช้เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์และเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางของสังคมไทยและชุมชนไปโดยปริยาย^๑

ความผูกพันของคนไทยที่มีต่อพระพุทธศาสนาหรือต่อพระสงฆ์เริ่มตั้งแต่เกิดจนตายเช่น เมื่อมารดาตั้งครรภ์ ส่วนมาจะน้อมรักษาศีลถวายทาน เข้าวัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม ซึ่งถือกันว่าจะส่งผลให้บุตรในครรภ์เป็นเด็กที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด สิ่งสำคัญก็คือต้องการให้บุตรของตนเป็นคนดี ครั้นเมื่อบุตรคลอดแล้วจะไปหาพระสงฆ์ที่ตนเคารพนับถือให้ท่านตั้งชื่อ บางท้องถิ่นมีการตัดจุกโกนผลไฟ ทำบุญวันเกิด บรรพชาเป็นสามเณร อุปสมบทเป็นพระ แต่งงาน ทำบุญอายุ จนกระทั่งเสียชีวิตไปก็ต้องเกี่ยวข้องกับวัดอีก^๒ ความผูกพันดังกล่าวนี้ พนม พงษ์ไพบูลย์ มีความเห็นว่ามิผลทำให้คนในชุมชนรอบๆ วัดจะรู้สึกเป็นเจ้าของ หวงแหน และทำนุบำรุงวัด ถ้ามีสิ่งใดที่ไม่ดีไม่งามเกิดขึ้นก็ไม่สบายใจและเดือดร้อนแทน ถ้ามีสิ่งที่ดีงาม มีชื่อเสียง ชาวบ้านก็จะพลอยยินดีด้วยความเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนของวัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง^๓

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมพุทธศาสนา ซึ่งหลักคำสอนในพุทธศาสนาทำให้คนไทยมีนิสัยเปิดกว้าง ยอมรับวัฒนธรรมอื่นมาปรับให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย โดยมีได้ทั้งของ เดิมเสียหมด แต่เป็นการผสมผสานกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมต่างชาติ ทำให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของไทย ชีวิตความเป็นอยู่และสังคมของคนไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวชนบท ได้ผูกพันกับศาสนา จนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางในการดำรงชีวิต ระเบียบประเพณี ตลอดจนถึงวัฒนธรรมของชนในชาติ จนแยกกันเกือบไม่ได้ วัดเป็นแหล่งกำเนิดของศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ สังคมไทยได้อาศัยพุทธศาสนาเป็นที่หล่อหลอมจิตใจของชาวไทยทั้งชาติ และปลูกฝังศีลธรรมอันดีงามสืบต่อกันตลอดมา^๔

นักวิชาการและนักการศาสนาหลายท่านได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทยไว้ ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอนำมาประกอบการศึกษา ดังนี้

บทบาทและความสำคัญของวัดและพระสงฆ์กับสังคม^๕

๑) เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมารับใช้พระรับการอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของเยาวชน

๒) เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยวัด

๓) เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายพวกรักษาผู้เจ็บป่วย

^๑ คุณ โทจันทร์, **พุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๓๒-๓๕.

^๒ ฉลอง ช่วยธานี, “วัดให้อะไรแก่ชุมชน”, **ใบลาน**, ปีที่ ๙ เล่มที่ ๕ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๓๒) : ๕๗.

^๓ พนม พงษ์ไพบูลย์, “วัดในฝัน”, **มติชน**, (๙ กันยายน ๒๕๓๘) : ๒๐.

^๔ สืบปนนท์ เกตุทัต, “การปรับตัวทางวัฒนธรรมของสังคมไทย : การทำทนายของอนาคต”, **วัฒนาไทย**, ปีที่ ๓๐ เล่มที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๓๓ - มกราคม ๒๕๓๔) : ๓๑.

^๕ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๐๕-๒๐๖.

- ๔) เป็นที่พักคนเดินทาง
- ๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม
- ๖) เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้าน
- ๗) เป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตและครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ

- ๘) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ เสมือน พิพิธภัณฑ์
- ๙) เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของไว้ ซึ่งชาวบ้าน จะได้ขอยืมไปใช้เมื่อคนมีงานต่างๆ
- ๑๐) เป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน บอกแจ้งกิจกรรมต่างๆ

๑๑) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะต่างๆ

บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย เป็นงานที่กระทำโดยตรงคือ การสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนการสงเคราะห์ทางวัตถุจะกระทำโดยอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยหรือแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไปโดยการสงเคราะห์ และบทบาทพระสงฆ์ต่อสังคมไทย^๖

๑) การให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชนตามประเพณี เกี่ยวกับชีวิต เช่น ในพิธีทำบุญเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน การทำบุญอายุ เป็นต้น

๒) การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาต่างท้องถิ่นที่มาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในเมือง การให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่มารักษาโรค เช่น อุบาสก อุบาสิกา หรือคนชรา ทุพพลภาพ การให้ที่ดินหรือให้เช่าที่ดินในราคาถูกแก่ประชาชนที่ขาดทุนปลูกบ้านพักอาศัย

๓) การดูโชคชะตาราศี การประพรมน้ำพระพุทธมนต์ การให้ฤกษ์ยาม แม้บางกิจการหรือที่พระภิกษุบางรูป ดำเนินการอยู่จะเป็นที่ติเตียน แต่ก็มีคนจำนวนมากไม่น้อยที่เลื่อมใส

๔) การให้ทางราชการหรือส่วนรวมใช้สถานที่ของวัด เช่น ศาลาการเปรียญ ลานวัด บริเวณวัด ประชุมราษฎร เป็นหน่วยเลือกตั้ง ทำกิจการบริการหรือสงเคราะห์ประชาชนด้านต่างๆ จัดงานรื่นเริง จัดงานหารายได้เพื่อสาธารณกุศล ตลอดจนการใช้ที่ดินของวัดสร้างสาธารณสถานต่างๆ เช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด หรือที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

๕) การช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การให้คำปรึกษาในหน้าที่การงาน การเป็นผู้นำในการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ในท้องถิ่น

๖) การให้ที่พักพิงแก่ประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยและภัยธรรมชาติ การรวบรวมสิ่งของ ตลอดจนเงินทางจากผู้บริจาคไปให้แก่ผู้ประสบภัยต่างถิ่น

^๖อนันต์ วิริยะพินิจ, **บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๖.

^๗ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, **การพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๓๙-๔๐.

บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทย ในปัจจุบัน ว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญควรจะต้องมี คือ^๙

- ๑) สืบสอนธรรม อบรมศีลธรรมแก่ประชาชน
- ๒) กระทำตนเป็นแบบอย่างแห่งความดี
- ๓) ช่วยชาติประหยัดเศรษฐกิจตามพระวินัย
- ๔) ช่วยในด้านการศึกษาของชาติ
- ๕) สงเคราะห์จิตใจแก่ประชาชน
- ๖) เป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม

บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมไทยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ว่า สังคมไทยในช่วง ๓ ทศวรรษที่ผ่านมา เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้พระสงฆ์ถูกชักนำเข้าสู่กระบวนการการทำงานทางการเมือง ทั้งที่ทำงานโดยอิสระและร่วมกับรัฐบาล พอสรุปได้ดังนี้^๙

๑) ความเป็นผู้มีพื้นฐานทางจิตใจที่รักการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และชอบเสียสละ ดังนี้ เมื่อพระสงฆ์ได้ออกธุดงค์ไปในพื้นที่ต่างๆ หรือเมื่อได้ไปอบรมประชาชนตามนโยบายพระธรรมทูตในหมู่บ้านต่างๆ ได้พบเห็นถึงปัญหาความทุกข์ยากต่างๆ ของประชาชนจึงปลุกเร้าพื้นฐานทางจิตใจและพยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาชนบทเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน

๒) จากประสบการณ์ของพระสงฆ์นักพัฒนาที่ได้พบเห็นชุมชนอื่นดีกว่า ประชาชนได้รับการพัฒนาจนมีสภาพการดำรงชีวิตที่สุขสบายมากกว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของคนภายในชุมชนจึงต้องการเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของตนให้ทัดเทียมกับชุมชนที่พัฒนาแล้ว

๓) เนื่องจากพระสงฆ์นักพัฒนาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีพื้นเพเป็นคนในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น เป็นผู้ที่เกิดและโตอยู่ในชุมชนนั้น จึงมีความรู้และเห็นสภาพปัญหา ความยากจนของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด การใช้ชีวิตอยู่ในเพศบรรพชิต ถึงแม้จะสามารถตัดขาดจากเรื่องทางโลกได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่มีทางที่จะตัดขาดได้โดยสิ้นเชิง จึงต้องเข้ามาพัฒนาชุมชน ซึ่งมองในอีกมุมมองหนึ่งก็คือ การช่วยเหลือพ่อแม่ ญาติพี่น้องของตนในทางอ้อม นั่นเอง

๔) การเล็งเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ถ้าหากชุมชนขาดแคลน มีความทุกข์ยาก หรือด้อยพัฒนาแล้ว วัดจะดำรงอย่างสวยงามหรือเจริญอยู่ได้อย่างไร เมื่อชาวบ้านไม่มีกิน พระสงฆ์จะมีนัยอย่างสมบูรณ์ได้อย่างไร ดังนั้น วัดหรือพระสงฆ์กับชาวบ้านจึงต้องพัฒนาไปควบคู่กัน บ้านพึ่งวัด และวัดพึ่งบ้าน เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เพราะฉะนั้น เมื่อพบเห็นหมู่บ้านไม่เจริญ ประชาชนทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์และชาวบ้านจึงต้องรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน

^๙ชวนะ ภวณันท์, “บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยปัจจุบัน”, *คุรุศาสตร์ปริทัศน์*, เล่มที่ ๙๖ (ตุลาคม ๒๕๒๓) : ๕๑.

^๙สมบุรณ์ สุขสำราญ, *การพัฒนาชนบทตามแนวพุทธศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๕๑-๕๒.

๕) เนื่องจากพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่เหมาะสมจะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมได้ อีกทั้งพระสงฆ์คือผู้ที่ชาวบ้านในชนบทให้ความเคารพนับถือมาก มีศักยภาพในการชักจูงชาวบ้านให้เข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ ได้ง่าย ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการช่วยแบ่งเบาภาระของชาวชนบทได้ดี อีกทั้งยังเป็นการช่วยเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีของพระสงฆ์ต่อชุมชนด้วย

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์นั้น มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แม้ปัจจุบันจะไม่มีอิทธิพลสูงเหมือนดังแต่ก่อน แต่ก็กล่าวได้ว่า ยังคงผูกพันและเกี่ยวข้องกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะพระสงฆ์ดำรงอัตภาพได้ด้วยอาศัยคนในสังคม และมีบทบาทโดยตรงในการอบรมสั่งสอนธรรมแก่ประชาชนตามหน้าที่สถานะความเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และทั้งฐานะของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารโดยทั่วไป จะมีลักษณะเป็นกระบวนการวิธี หรือเป็นการกำหนด ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน หรือเป็นลำดับรายการในการบริหาร ซึ่งในการบริหารนั้น จะต้องมีลำดับรายการก่อนหลังว่าจะต้องทำอะไรก่อนและต่อ ๆ ไปจะทำอะไร ซึ่งจัดว่าเป็นหลักเกณฑ์ วิธีการทางวิทยาศาสตร์(Scientific Management) กระบวนการบริหารจะกำหนดขอบเขต และหน้าที่ตามขั้นตอนต่าง ๆ

ไว้อย่างชัดเจน มีนักวิชาการและนักบริหารตลอดจนนักการศึกษาได้ ให้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้หลายทัศนะ เป็นต้น

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง การบริหารเป็นวิธีการทำงานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของ ผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

๑. P คือ **Planning** หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ **Organizing** หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทาและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ **Staffing** หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ **Directing** หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๑๐}

สุปรีชา กมลาศน์ อธิบายว่า แนวคิดการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยเฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศส ซึ่งได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร ๕ ประการคือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ต่อมาได้พัฒนาและปรับปรุงจนกลายเป็นตำราการบริหาร เช่น ทฤษฎีของลูเธอร์ กูลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกันที่ได้ขยายแนวคิดของฟาโย กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCORB: Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ) Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) Budgeting (การงบประมาณ)^{๑๑}

การบริหารเป็นกิจกรรมของสังคมมนุษย์ เกิดขึ้นมาควบคู่กับการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กิจกรรมหรืองานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในทางทฤษฎีได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารไว้มากมายหลายแนวคิด ดังนี้

คำว่า การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) มีความหมายอย่างเดียวกัน แต่นิยมใช้ต่างสถานการณ์กัน คำว่า การบริหาร มักใช้กับกิจการสาธารณะหรือราชการ ส่วนคำว่า การจัดการ นิยมใช้กับกิจการธุรกิจหรืออุตสาหกรรม โดยเหตุนี้ เราจึงเรียกผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารในหน่วยราชการว่า ผู้บริหาร (Administration) ในขณะที่บริษัทห้างร้านเรียกว่า ผู้จัดการ (Manager) เนื่องจากกิจการคณะสงฆ์เป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์และความสุขแก่มหาชน และจึงได้ใช้คำ ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (Sangha Administration) และเรียกผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโดยรวมๆ ว่าผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ คือการบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือมีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้การบริหาร จึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งนับเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมแล้ว การบริหาร ก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์

^{๑๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

^{๑๑} สุปรีชา กมลาศน์, พลอากาศโท หม่อมหลวง, **กลยุทธ์การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

(Arts)^{๑๒} และบิดาแห่งการบริหารได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๑๓}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานที่ทำแต่ละอย่าง คือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่า เป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกัน การจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จะทำให้ ตามผลผลิตทั้งหมดสำหรับส่วนที่เกินมาตรฐาน

๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีความสมบัติ ที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคน จะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้น จากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการไปลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

วิธีการต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่ม ที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ความหมายนี้เป็นการระบุว่า ผู้บริหารไม่ได้ลงมือทำงานด้วยตัวเองแต่ทำงานโดยการสั่งให้คนอื่นทำ ภายในสภาพองค์การที่กล่าวมานี้ทรัพยากรด้านบุคคล จะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม การบริหารคือกิจกรรมในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^{๑๒} จันทราณี สงวนนาม, อ่างใน ศิริยา โฉแก้ว, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล :กรณีศึกษาโรงเรียนสิริวิทย์ปัญญา จังหวัดสมุทรปราการ”, **ปริญาญาศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^{๑๓} ธงชัย สันติวงษ์, **พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๘.

๒.๓ ความหมายและบทบาทของวัดในสังคมไทย

คำว่า วัด นั้นความหมายโดยผิวเผิน หมายถึง ที่อยู่ของพระสงฆ์แล้ว วัดก็เหมือนกับที่อยู่อาศัยทั่วไปนั่นเอง วัดเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมแก่สังคมอย่างมาก เพราะเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม ประเพณี และศูนย์กลางอื่นๆอีกมาก ยิ่งหากพระซึ่งเป็นผู้นำทางจิตใจได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ควรปฏิบัติแล้วก็สามารถทำให้สังคมอยู่ได้สงบสุข ด้วยเหตุนี้วัดจึงมีความจำเป็นต่อสังคมเพราะฉะนั้นในการศึกษา ความหมายของวัดจึงควรศึกษาถึงความหมาย ความมุ่งหมายและบทบาทของวัดของพระสงฆ์มาพิจารณาด้วยจึงมองทั้งในแง่รูปธรรมและนามธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่จะได้เข้าใจถึงประโยชน์ที่วัดมีต่อสังคมมากมาย ให้ภาพพจน์ของวัดในสายตาของคนทั่วไปได้ชัดเจนถูกต้อง ซึ่งทำให้ได้รับการเอาใจใส่จากสังคมมากยิ่งขึ้น

นับตั้งแต่สมัยโบราณวัดมีความสำคัญยิ่งต่อสังคมไทย ทุกหมู่บ้านมีวัดเป็นศูนย์กลางมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจและสติปัญญา เป็นศูนย์กลางของความเชื่อและความสามัคคี ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนานมีผู้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญอันเป็นภารกิจทั่วไปของวัดเอาไว้ดังต่อไปนี้

บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของสังคม^{๑๔}

๑.เป็นสถานศึกษา สำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น

๒.เป็นสถานสงเคราะห์ ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียนตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีพ

๓.เป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนสมัยนั้น

๔.เป็นที่พักคนเดินทาง

๕.เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม

๖.เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด

๗.เป็นที่ไกลเกลียดข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์

๘.เป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์

๙.เป็นคลังวัสดุ สำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกัน เมื่อมีงานวัดหรือยืมไปใช้เมื่อตอนมีงาน

๑๐.เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน บอกแจ้งกิจกรรมต่างๆ (ในยามสงคราม อาจใช้เป็นชุมชุมทหารด้วย)

๑๑.เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต

การที่วัดกลายเป็นศูนย์กลางของสังคม ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้นำทางจิตใจเป็นศูนย์รวมความร่วมมือ อาจจะทำให้เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่นการเป็นที่ประกอบพิธีกรรมพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต),การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา,พิมพ์ครั้งที่ ๒,(กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕ – ๑๗.

มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่างๆ เป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านในปัญหาต่างๆ ได้และในฐานะเป็นศิษย์กับอาจารย์ทำให้สังคมไทยเชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือความบริสุทธิ์ ความเสียสละบำเพ็ญผลประโยชน์และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา

บทบาทของวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน^{๑๕}

๑. วัดเป็นที่สงบรึนรมย์

๒. วัดเป็นที่บ่มศีลงาม

๓. วัดเป็นแหล่งความรู้

๔. วัดเป็นแหล่งชูธรรมะ

๕. วัดเป็นแหล่งละอายมุข

๖. วัดเป็นแหล่งปลูกปลูกใจ

๗. วัดเป็นแหล่งให้บริการ

บทบาทและความสำคัญของวัด^{๑๖}

๑. วัดเป็นสถานที่อยู่ของผู้ทรงศีลทรงธรรม

๒. วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล

๓. วัดเป็นสถานที่ศึกษาวิชาต่างๆ

๔. วัดเป็นสถานสังคมสงเคราะห์

๕. วัดเป็นรมณีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

๖. วัดเป็นสถานที่พักแรมของคนเดินทาง

๗. วัดเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรม

๘. วัดเป็นสถานที่ฝึกอาชีพ

๙. วัดเป็นสถานที่บันเทิงของชาวบ้าน

๑๐. วัดเป็นสถานที่เลือกคู่

๑๑. วัดเป็นสโมสรของชาวบ้าน

๑๒. วัดเป็นศาลของชาวบ้าน

๑๓. วัดเป็นคลังพัสดุของชาวบ้าน

จากบทบาทของวัดดังที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า วัดมีบทบาทหรือภารกิจต่อสังคมและชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างมากมาย นอกจากจะเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการฝึกอบรมพระสงฆ์เพื่อให้ออกมาทำหน้าที่ในการสืบสานพระพุทธศาสนาแล้ววัดก็ยังคงเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและมีบทบาทต่อการพัฒนาอาชีพของประชาชน เช่นเป็นสถานศึกษากลางสำหรับประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งรวมศิลปะวิทยาการในด้านต่างๆ ที่ป็นความรู้เพื่อการดำรงรักษา

^{๑๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

^{๑๖} พัน ดอกบัว, **วัดและพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท บุรพาสาส์น, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๔.

สังคม ซึ่งได้แก่ วิชาก่อสร้างช่างฝีมือ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เกษกรรม นิติศาสตร์ พงศาวดาร ตำนานเมืองและท้องถิ่นเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในสังคม

๒.๔ แนวคิดและแนวทางในการพัฒนาวัด

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารทางวิชาการ พบว่า มีแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาวัดไว้ดังนี้

การพัฒนาวัดเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะความผูกพันของคนไทยที่มีต่อวัดนั้นมีความลึกซึ้ง การพัฒนาวัดจึงควรมีรูปแบบแตกต่างไปจากการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว อื่นๆ เพราะความเลื่อมใสศรัทธา เป็นเรื่องของจิตใจที่ละเอียดลึกซึ้ง การพัฒนาวัดจึงต้อง คำนึงถึงในแง่ของการอนุรักษ์ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม รวมทั้ง คำนึงถึงกิจกรรมต่อเนื่องต่อลักษณะทางกายภาพของวัด เช่น การจัดให้มีสถานที่จอดรถที่ไม่ รบกวนสถานที่ปฏิบัติธรรมหรือประกอบกิจกรรมทางศาสนา มีการแบ่งแยกเขตสังฆาวาส พุทธาวาส กับสถานที่สำหรับนักท่องเที่ยว

การพัฒนาใดๆ ก็ตาม ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงนิเสธ (Negative Impact) ระหว่างความสัมพันธ์ของวัด กับประชาชนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในด้านรูปธรรม หรือ นามธรรม เป็นเรื่องที่ต้องหาทางหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขึ้นอย่างเด็ดขาด เมื่อใดที่จำเป็นต้อง เลือก จะต้องคำนึงถึงคนในท้องถิ่นเป็นอันดับแรก และให้ความสำคัญมากที่สุด^{๑๗} ทั้งนี้การบรรยายของ นายภราเดช พยัฆวิเชียร ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า วัดเป็นสุดยอดของแหล่งท่องเที่ยวเพราะเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมมีทรัพยากร ทางกายภาพ ทรัพยากรที่เป็นวัฒนธรรม นามธรรม เพียงแต่เราจะถ่ายทอดออกไปได้อย่างไร ทั้งที่บทบาทของวัดสามารถสนองประโยชน์ได้ทั้ง ๒ ด้าน คือ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทางด้านการนารายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด ทำนุบำรุงท้องถิ่น จังหวัดและประเทศโดยรวม ขณะเดียวกันวัดก็เป็นแหล่งที่สามารถให้ความรู้ความคิดที่กว้างขึ้น ให้ความสงบ ความร่มเย็น กับผู้มาเยือน ให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจพุทธศาสนาได้ดีขึ้น

ปัญหาที่พบมากในวัด คือ เรื่องการวางผัง การแยกสัดส่วนที่ชัดเจนว่าส่วนใดเป็น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส เดิมวัดที่มีโบสถ์ วิหาร เจดีย์ พอสังคมพัฒนาขึ้นก็มีความต้องการ มากขึ้น ต้องการศาลาการเปรียญ โรงเลี้ยง ห้องสมุด โรงเรียนปริยัติธรรม แต่ลืมมองสิ่งที่วาง ไว้เดิม หลักการทำผังที่ถูกต้อง คือ การแยกกลุ่มการใช้สอยให้ชัดเจน เป็นสัดส่วนว่าเขตใด เป็นเขตฆราวาส เขตกลาง เขตสงบ แล้วแยกเป็นเขตพุทธาวาส สังฆาวาส ชาวตะวันตกก็มี การแยกเป็นเขตสาธารณะ เขตกึ่งสาธารณะ เขตกึ่งส่วนตัว เขตส่วนตัว โดยจะให้เขตสาธารณะ อยู่ติดกับเขตส่วนตัวไม่ได้แต่ของเราสามารถเข้าถึงกุฏิพระ มีป้ายขายของ ป้ายเมรุติดกุฏิ ตรงนี้ต้องจัดให้เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจนว่าตรงไหนเข้าไปได้ ตรงไหนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ห้ามเข้า ของบางอย่างที่คนนำมาถวายอาจจะไม่เข้ากับสถาปัตยกรรมของวัด พระจะต้องเป็นผู้ กำกับดูแล ไม่รับของเหล่านั้นมา เช่น มีฆราวาสนำเสาโกธิค (Gothic) มาถวายให้สร้างศาลา แบบยุโรป แบบโรมัน ก็ไม่เหมาะสม ถือเป็นการทำลายภูมิ

^{๑๗} ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, “วัดกับการท่องเที่ยว”, **จุลสารการท่องเที่ยว**, ฉบับปีที่ ๑๑ เล่มที่ ๓ (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๓๕) : ๔๗ – ๔๘.

ญญา หรือการออกแบบโบสถ์ให้มี รูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้โบสถ์อีสาน (ลิม) ไปเหมือนกับ โบสถ์ภาคกลาง ก็ทำลายภูมิ ปัญญา สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

การซ่อมแซมโบราณสถานในวัดต้องเข้าใจขั้นตอนการทำ เพราะวัสดุในการสร้าง สมัยก่อนกับปัจจุบันไม่เหมือนกัน ต้องศึกษาในเรื่องการบำรุงรักษา การซ่อมแซม การดูแล อาคาร สถานที่ที่ทรงูรงัง โดยเฉพาะวัดที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก ผลที่ตามมาคือต้องมี ที่วางรองเท้า ที่ขายดอกไม้ ขายรูปเทียน ขายของที่ระลึก ขายอาหาร บางอย่างที่มีกิจใช้ สอยรองไปทำเป็นหลักก็ ผิดลักษณะ ความใหญ่โตและมีมือของช่างของคนโบราณก็ไปทำลาย ทำให้เสียศักยภาพของภูมิปัญญา คนโบราณที่ทำมาดีแล้ว สิ่งของที่ทรงูรงังควรเก็บไว้ในที่เก็บ ของ จัดที่จำหน่ายให้เหมาะสม โดยอาจ สร้างเป็นศาลาให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ให้มีรูปแบบง่าย ๆ ใช้วัสดุที่คงทน ไม่ต้องโดดเด่น ความงามในหลักศาสนา คือ ความเรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติ สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอย วัดจะต้องสื่อความหมายการทำให้คน รับรู้ ประชาสัมพันธ์ให้เกิดความประทับใจ ให้เห็นว่าวัดเป็นสิ่งที่ เขาค้นหามาตลอดชีวิต หลักธรรมเป็นสัจธรรม เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ดีแล้ว ชอบแล้ว เราจะ ทำอย่างไรให้ เชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบัน แล้วเอาสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ตามหลักธรรม ไม่ใช่ ไปยึด อยู่เฉพาะหลัก เราสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมะ ให้เข้ากับรูปแบบปัจจุบัน รู้เท่าทันและทำให้ ทันกับภาวะโลกที่มันบีบเข้ามา จะสามารถพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดี ให้ประโยชน์ทั้ง ทาง เศรษฐกิจ สังคม สร้างความร่มเย็นให้แก่ชุมชน เพื่อที่ศาสนาจะได้ดำรงอยู่ และเป็นส่วน หนึ่งที่จะช่วย ให้สร้างสังคมของเราให้มีความสุขสืบไป^{๑๘}

ส่วนปัญหาของการพัฒนา วัดในปัจจุบัน ก็ต้องพูดถึงถึงตัวบทบาทของวัดและพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทำหน้าที่ปกครองวัด ในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส แต่ก่อนจะเห็นได้ว่าวัดนั้นมีบทบาทต่อ สังคมแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านการบริหารการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการสงเคราะห์ และด้านศาสนพิธีต่างๆ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันนี้ บทบาทของวัดเริ่มจะจางหายและหมดไป เพราะ สังคมของเราไปรับ เอาความเจริญสมัยใหม่แบบตะวันตกมาเป็นวิถีชีวิต แต่ก่อนวัดซึ่งเคยเป็นสถานที่ ศึกษา มี พระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ เคยเป็นสโมสรพบปะสังสรรค์ชุมนุมเวลามีกิจกรรม เกี่ยวกับ บ้านเมือง แต่สิ่งเหล่านี้กำลังจะสูญหายไป สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ ตัว พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารวัดไม่สร้างสรรค์ปรับปรุงวัดและตัวเองเข้ากับคามเจริญ พระสงฆ์เป็น ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้สนใจในกิจการของวัด จะปล่อยปละละเลยไปตามมีตามเกิดอยู่ไป ไม่ได้ เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาต่อการพัฒนาวัดได้ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงปัญหาหลักและ อุปสรรคที่มีผลต่อ การพัฒนาในปัจจุบันโดยภาพรวมแล้ว พอประมวลได้จากบทบาทของวัดและ พระสงฆ์ที่กำลังจะ เสื่อมไปได้ เช่น ด้านบทบาทของวัดที่ถูกลดสถานะไป ด้านบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำไม่มี ศักยภาพเพียงพอ ด้านขาดระบบและการจัดการที่ดี และด้านติดขัด เรื่องงบประมาณ^{๑๙} การพัฒนา สงฆ์ก็คือพัฒนาวัด การพัฒนาวัดให้ดี ให้กลับมาร่มรื่นสงบเงียบ เรียบง่ายและเป็นของชุมชน ก็ต้องมา

^{๑๘} กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว, “การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว”, *จุลสารการท่องเที่ยว*, ฉบับปีที่ ๑๘ เล่มที่ ๔, (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๒) : ๔๙ - ๕๒.

^{๑๙} พระราชธรรมโมลี(สมศักดิ์ ฐิริปณฺโณ), *วัดพัฒนา*, ๔๓, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การ ศาสนา , ๒๕๔๓), หน้า ๗๐.

ดูที่พระสงฆ์ สามเณรว่าได้ศึกษาอบรมเพาะบ่มมีความรู้ความสามารถ เข้าใจโลก สังคม จนสามารถ ประยุกต์ พุทธธรรมมาให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมได้อย่างไร วัดคงจะพัฒนาไปไม่ได้เลย ถ้า พระภิกษุ สามเณร ศาสนทายาท ผู้สืบทอดพระศาสนา ยังไม่ได้พัฒนาสนับสนุนให้มีการบ่มอบรมเพาะ ความรู้ความสามารถ ศิลาจารวัตรและจิตวิญญาณอย่างแข็งแกร่งเพียงพอ^{๒๐} แนวคิดเกี่ยวกับการ พัฒนาวัด ไว้ว่า การพัฒนาวัดในทัศนสังคมปัจจุบัน จำเป็นต้องใช้เชิงรุกในการพัฒนาวัตถุ ควบคู่ไปกับการ พัฒนาด้านจิตใจ ส่วนรูปแบบโครงสร้าง แนวทาง และวิธีการพัฒนาวัดนั้น ต้องมีหลักการ ๗ อย่าง คือ

๑. วางผัง (แผนพัฒนา)
๒. ตั้งโครงการ (ขั้นตอนการพัฒนา)
๓. งานมีทิศ (ทิศทางการพัฒนา)
๔. คิดเป็นระบบ (ศึกษายุทธศาสตร์ กำหนดยุทธวิธี เตรียมบุคลากร)
๕. เคารพกติกา (ยึดหลัก รักแบบ)
๖. จัดการศึกษา (ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นภาระธุระการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย)
๗. พัฒนาสังคม (ช่วยแนะ ช่วยนำ ช่วยทำความเข้าใจ ส่งเสริม ให้ความร่วมมือ กับคณะ สงฆ์และรัฐบาล)

กิจกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาวัด เพื่อให้ประชาชนละแวกวัดได้มี โอกาส ผูกพันกับวัด มีความสำนึกว่าวัดเป็นของประชาชน วัดจะต้องอำนวยความสะดวก ให้ ผู้บริหารท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ และประชาชน นักเรียน นักศึกษา ใช้บริการวัดในการจัด กิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ขัดกับ พระธรรมวินัย และวัฒนธรรมอันดีงามของไทย พัฒนาเชิงบูรณาการ เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง โดยมีสาระสำคัญแผนพัฒนาวัด ตามกรอบแนวนโยบายการพัฒนา วัด ที่รัฐบาลและคณะสงฆ์ โดยกรมการศาสนา ที่มี วัดอุปประสงค์พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน นั้นๆ วัดจะต้องมีแผนงาน โครงการ และมาตรการที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การปฏิบัติ ปัจจุบันคำว่า การ วางแผน หรือ แผน เป็นเรื่องจำเป็น ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักบริหาร นักพัฒนาหรือบุคคลทั่วไป อาจจะไม่ต้องรู้ว่าเราได้วางแผน เพื่อที่จะดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ มากมาย กรณีผู้บริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาส วางแผน คิดโครงการ มาตรการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง จะ เกิดผล อย่างไร ตรงกับความพอใจของเราเอง ตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณร รวมทั้งทายาททายาทิกแห่ง วัดเราหรือไม่^{๒๑}

สาระสำคัญการพัฒนาวัด ด้านวัตถุ และบุคลากร

๑. วัดจะต้องมีแผนผังปัจจุบัน แผนผังโครงการ
๒. เสนาสนะ และถาวรวัตถุของวัด ต้องได้มาตรฐานใช้บริการดี มีสัญลักษณ์แห่งการเป็นวัด ไทย

^{๒๐} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **วัดพัฒนา**, ๔๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ ศาสนา , ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๖.

^{๒๑} พระครูพิมลธรรมภาณี (ดำเนิน อตถจारी), **วัดพัฒนา**, ๔๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ การ ศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๕๙

๓. เสนาสนะและถาวรวัตถุของวัด ต้องเป็นระเบียบตามผัง
๔. วัดจะต้องมีแผนภูมิบริหาร มีปฏิทินปฏิบัติการ
๕. วัดจะต้องมีประวัติวัด ป้ายชื่อวัด ป้ายนิเทศต่างๆ ถาวรวัตถุ หรือเสนาสนะควรมีชื่อและ

ประวัติการก่อสร้าง

๖. บุคลากร ช่วยบริหารวัด ที่จำเป็นจะต้องมี อาทิ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรที่ถูกต้องตามกฎหมาย เภสัชกร และจะต้องมีผู้สนองงาน คือ เลขานุการเจ้าอาวาส ควรมีคณะที่ปรึกษา และคณะทำงาน พัฒนาวัด ฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสม

๗. วัดจะต้องมีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน
๘. วัดจะต้องมีทะเบียนทรัพย์สินและบัญชีประเภทต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง
๙. วัดจะต้องสะอาด ร่มรื่น สวยงาม
๑๐. วัดจะต้องไม่เป็นที่หมักหมมของวัสดุเหลือใช้ หรือวัตถุขำขันอื่นใด
๑๑. วัดจะต้องปรับปรุงทัศนียภาพให้สอดคล้องกับภูมิประเทศ^{๒๒}

สาระสำคัญการพัฒนาวัด ด้านจิตใจ

๑. เจ้าอาวาส รอง หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณรทุกรูป ต้องยึดหลัก ๕

ประการ

- ๑.๑ เคารพพระธรรมวินัย
- ๑.๒ เอาใจใส่ในกิจวัตร คือ บิณฑบาต กวาดวัด ทำวัตร สวดมนต์ ท่องมนต์ภาวนา
- ๑.๓ ฝึกหัดกาย วาจา ใจให้ดี
- ๑.๔ มีการเอื้อเฟื้อ
- ๑.๕ ไม่เบียดเบียนบริการ รักวัดเหมือนบ้าน รักงานเหมือนชีวิต

๒. เจ้าอาวาส รอง หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ต้องจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

๓. พระภิกษุสามเณร ต้องใฝ่เรียน ใคร่รู้ ชูการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ
๔. เจ้าอาวาส รอง หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ให้ความสำคัญในการศึกษาปฏิบัติแก่ประชาชน

ละแวกใกล้วัด

๕. เจ้าอาวาส รอง หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ให้เกียรติผู้บริหารระดับท้องถิ่น โดยมีทัศนคติที่ดีต่อกัน แม้คนละเพศ แต่จะต้องปรับใจให้ไปด้วยกัน

๖. เจ้าอาวาส รอง หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณรจะต้องเน้นจัดกิจกรรมปกติในวันธรรมสวนะ เช่น แสดงธรรม สันทนาธรรม และบำเพ็ญจิตภาวนา

๗. เจ้าอาวาส รอง หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณรจะต้องเน้นกิจกรรมพิเศษในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือวันนักขัตฤกษ์ หรือวันสำคัญอื่น ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น

๘. เจ้าอาวาส รอง หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ต้องเป็นภาระในพิธีกรรม ซึ่งมีขึ้นภายในวัดของตน หรือละแวกใกล้วัด ด้วยความรับผิดชอบ

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

๙. เจ้าอาวาส ต้องเป็นการระบุในการส่งเสริม สนับสนุน ส่งเคราะห์การศึกษาอบรม และปฏิบัติพระธรรมวินัย แก่พระภิกษุสามเณร เยาวชน และพุทธศาสนิกชนทั่วไป^{๒๓}

แนวทางการพัฒนาวัด^{๒๔} ไว้ว่า การที่จะพัฒนาอะไรก็ตาม สิ่งแรกที่จะต้องพัฒนาก่อนอื่นใดก็คือ การพัฒนาตนเอง ต่อมาก็พัฒนาคนอื่นตามไปด้วยการพัฒนางาน สุดท้ายเป็นการพัฒนาเงินที่ตนเองครอบครองดูแลอยู่ซึ่งเป็นลำดับที่จะต้องพัฒนากันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ละเลยไม่ได้ เช่น ถ้าพัฒนาตัวเองไม่ได้เป็นตัวอย่างที่ดีไม่ได้ ก็อย่าหวังเลยว่าจะไปพัฒนาคนอื่น แต่ถ้าสามารถพัฒนาตนเองได้ดีมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งต่อหน้าและลับหลังได้ ต่อไปจะไปพัฒนาคนอื่นก็ทำได้ง่าย เพราะคนอื่นจะเกรงใจให้ความเคารพนับถือยำเกรง ซึ่งเรียกว่า เมื่อครองตนเองได้ก็จะไปครองใจคนอื่นได้ แล้วจะทำงานทำการอะไรก็ง่ายสะดวก เพราะถ้าคนที่ครองเอาไว้ได้เป็นคนดีมีคุณธรรมซื่อสัตย์ สุจริต ช่วยทำงานได้ดี งานก็มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ก็สามารถครองงานได้ เมื่อครองงานได้แล้วแน่นอนย่อมจะมีเงินเพิ่มขึ้น เพราะงานคือเงิน หรือว่าเงินก็คืองาน ซึ่งก็จะต้องพัฒนาเงิน หรือครองเงินให้ดีที่สุด การบริหารจัดการเรื่องเงินนั้น ต้องให้มีระบบมีระเบียบโปร่งใสสุจริต สามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อ

ในขณะเดียวกันนี้การจะทำอะไรก็ตาม ถ้าปราศจากการนำเอาธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้าเข้าไปใช้เข้าไปเกี่ยวข้อง สิ่งที่ทำนั้นจะไม่มีทางสำเร็จได้เลย ฉะนั้น พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงจะเปรียบได้ว่าเป็นยาวิเศษขนานใหญ่ที่ผู้ใดหรือใครก็ตามนำเอาไปใช้นำเอาไปปฏิบัติผู้นั้นจะสามารถแก้ปัญหาและดับปัญหาได้ ดังนั้นจึงสรุปว่าจะต้องมีการพัฒนา ๔ ประการด้วยกัน คือ

๑. การพัฒนาตนเองหรือการครองตน โดยนำเอาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นเครื่องพัฒนาตนเองก่อน พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่จะพัฒนาตนให้ดีขึ้นนั้นต้องเป็นเรื่อง “ศีล” เท่านั้น เพราะศีลเป็นแม่บทของการทำดี พุทธดี และคิดดีของมนุษย์สามัญทั่วไปถ้าขาดศีลเสียแล้วย่อมจะทำอะไรก็ไม่ดี โกงทุจริต โกหก เห็นแก่ได้ เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์และชาวโลกทั่วไปเสียสละไม่เป็น สรุปว่าคนที่ขาดศีลไม่รักษาศีล จะเป็นคนทำอะไรก็ไม่ดี พุทธอะไรก็ไม่ดี คิดอะไรก็ไม่ดี จะครองตนเองไม่ได้ เพราะไม่ได้พัฒนาตนเอง เพราะฉะนั้น คนดีที่มีศีลจะเอาศีลมาพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นจะทำแต่สิ่งที่ดีแก่ตนเองและผู้อื่นจะพูดแต่เรื่องที่ดี และคิดแต่เรื่องที่ดีๆ เมื่อปฏิบัติตามศีลก็จะประคับประคองตนเองได้ดี ที่เรียกว่า “ครองตน” ได้ เหตุเพราะนำศีลมาพัฒนาตนเองก่อน

๒. การพัฒนาคน หรือการครองคน การที่จะเข้าไปอยู่ในใจของคนอีกได้นั้น จะต้องมีการมี โดยการสั่งสมบารมีให้แก่กล้าขึ้นเรื่อย ๆ จากนั้นไปหาหาก และในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ยึดครองใจคนอื่นได้นั้น คือ “สังคหวัตถุ ๔” ถ้าผู้ใดหรือใครก็ตามที่ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ย่อมจะเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมของคนโดยทั่วไปทั้งระดับล่างไปถึงระดับสูงดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ในอังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) ๔ ประการนี้ คือ^{๒๕}

๑. ทาน (การให้)

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒.

^{๒๔} พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม), **วัดพัฒนา, ๕๐**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๘๓ – ๘๘.

^{๒๕} อก.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐

๒. เปยยวัชชะ (ปิยวาจา - วาจาเป็นที่รัก)

๓. อัทธจริยา (การประพฤติประโยชน์)

๔. สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ)

๓. การพัฒนางาน หรือการครองงาน ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง ผู้นำไม่ควรปล่อยปะละเลยเด็ดขาด การทำงานให้ได้ดีสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องใช้พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ อิทธิบาท ๔ ได้แก่

๑. ฉันทะ พอใจในสิ่งนั้น

๒. วิริยะ ขยันหมั่นเพียรทำสิ่งนั้น

๓. จิตตะ เอาใจใส่ให้ความสำคัญกับสิ่งนั้น

๔. วิมังสา หมั่นพิจารณาไตร่ตรองสิ่งที่เรากำลังทำนั้นให้ถี่ถ้วนเมื่อมีอิทธิบาท ๔ จะทำงานอะไรก็สำเร็จหมด กลายเป็นผู้นำที่ดูงานออกบอกงานได้ ใช้คนทำงานถูก ผู้นำหลายคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานดูงานไม่ออก บอกงานไม่ได้ ใช้คนไม่ถูกกับงาน งานออกมาจึงล้มเหลวไม่ประสบความสำเร็จ กลายเป็นผู้นำที่ไม่มีผลงาน ไม่มีลูกน้องเชื่อถือในผลงาน จะทำงานอะไร ก็ต้องพึ่งคนอื่น อาศัยคนอื่นอยู่รำไป

๔. การพัฒนาเงิน หรือการครองเงิน เมื่อทำงานได้ดีมีผลงานแล้ว แนนอนเงินย่อมจะเป็นผลตามมา เมื่อได้เงินมากก็ต้องบริหารหรือครองเงิน ให้ดีมีระบบมีระเบียบปราศจากการทุจริตทั้งจากตัวเองและผู้ร่วมงาน คือ ต้องไม่โกง ไม่เบียดบัง ไม่หาผลประโยชน์จากเงินส่วนรวมนั้น ถือเสมอว่าไม่ใช่เงินตน พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่จะช่วยสกัดกั้นจิตใจไม่ให้เป็นคนโกงกิน เบียดบังหาผลประโยชน์จากส่วนรวม นั้น คือ

๑. หิริ ความละอายแก่ใจต่อการทำความผิดในทุกๆ เรื่องทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. โอตตัปปะ ความเกรงใจต่อผลของความผิดนั้น กล่าวได้ว่าถ้าเขาจับได้ก็จะต้องมีความผิดต้องได้รับโทษจากความผิดนั้น

พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้ง ๒ ข้อนี้ ถือเป็นธรรมประจำของเทวดา ผู้มีธรรมะ ๒ ข้อนี้ จะกลายเป็นเทวดาทันที ทั้งที่ตัวเองยังเป็นมนุษย์อยู่ เทวดาจะไม่ทำความผิดทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพราะมีพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ๒ ข้อนี้ จึงได้ชื่อว่า“เทวธรรม”

บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยหิริและโอตตัปปะ

ตั้งมั่นอยู่ในสุกกธรรม (กุศลธรรม)

เป็นผู้สงบระงับ เป็นคนดีงาม

ท่านเรียกว่า ผู้มีเทวธรรมในโลก^{๒๖}

ฉะนั้น พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวัด เพื่อให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามหลักของการพัฒนาทั้ง ๔ ประการนี้ตามลำดับโดยเฉพาะการพัฒนาตนเอง ต้องให้พร้อมอยู่เสมอ ซึ่งเมื่อพัฒนาตนให้พร้อมแล้วต่อไปจะพัฒนาอะไรก็เป็นเรื่องเล็ก และจะประสบความสำเร็จได้โดยง่าย

การพัฒนาวัดจะต้องเน้นวัดให้เป้นดังเช่นในอดีตด้วย และจะต้องพัฒนาให้ดีกว่า ในอดีตที่ผ่านมา เพียงแต่สถานการณ์ทำให้กระบวนการของการพัฒนาวัดบางอย่างเปลี่ยนรูปแบบไป อาจจะ

^{๒๖} พุ.ชา.ทก. (ไทย) ๒๗/๖/๓

มาจากสาเหตุและปัจจัยทั้งภายนอก ภายในและสิ่งแวดล้อมทางด้านสังคม โดยเฉพาะโลกได้เข้าสู่ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ ระบบอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการเข้ามามีบทบาทขึ้นมากขึ้น กระบวนการพัฒนาจึงเปลี่ยนไป เพื่อให้การพัฒนานุรักษ์ ส่งเสริม ความดีงามของสถานภาพวัดในอดีตและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งในฐานะพุทธบริษัทที่มีส่วนรับผิดชอบ การสอดส่องดูแล สนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรม กิจกรรมต่างๆ ของวัดที่อยู่ในชุมชนของตน มีส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา มีความรู้สึกว่าการตนเองจะต้องมีส่วนในความเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมวางแผน อนุรักษ์ รักษา สิ่งของภายในวัดการมีส่วนร่วมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ^{๒๗}

การพัฒนาวัด มีองค์ประกอบหลักใหญ่ๆ อยู่ ๓ ประการ คือ

๑. การพัฒนาศาสนวัตถุ/ศาสนสถาน
๒. การพัฒนาศาสนธรรม
๓. การพัฒนาศาสนบุคคล

การพัฒนาวัดให้ไปสู่เป้าหมายนั้น เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญที่สุด เพราะเจ้าอาวาส คือผู้จัดการ มีหน้าที่รับผิดชอบกิจการต่างๆ ภายในวัด วัดจะเจริญรุ่งเรืองดีงามเรียบร้อยเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สามารถดึงดูดให้เด็กเยาวชน ประชาชนเข้ามาสนใจวัดร่วมกิจกรรมพิธีกรรมภายในวัดก็อยู่ที่ผู้นำ ดังนั้น จึงสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการพัฒนาอย่างย่อ ดังนี้ คือ

๑. การวางแผน เป็นการกำหนดกรอบแนวทางของการพัฒนาว่าจะดำเนินไปในทิศทางใด ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร โดยอาจวางแผนดำเนินการเป็น ๓ ระยะด้วยกัน คือ

๑. แผนระยะสั้น อาจกำหนด ๑ – ๒ ปี
๒. แผนระยะกลาง อาจกำหนด ๓ – ๕ ปี
๓. แผนระยะยาว อาจกำหนด ๕ – ๑๐ ปี

๒. การบริหารจัดการ เจ้าอาวาสดำเนินการจัดการอย่างจริงจัง โดยตั้งเป็นแผนงานไว้ในปีงบประมาณที่ตั้งไว้ จะพัฒนาวัดในด้านใดก่อน เช่น การพัฒนาศาสนวัตถุ/ศาสนสถานหรือการพัฒนาศาสนบุคคล หรือจะพัฒนาควบคู่กันไป

๓. การเขียนโครงการ เพื่อให้มีรูปแบบการบริหารจัดการในวัดให้มีประสิทธิภาพควรเขียนโครงการ การดำเนินงานว่าในแผนระยะสั้นจะพัฒนาอะไร ระยะกลางจะพัฒนาอะไรและระยะยาวจะพัฒนาอะไร

๔. งบประมาณ โดยพิจารณาว่าการจะพัฒนาไปสู่เป้าหมายตามที่ตั้งไว้นั้น แหล่งเงินทุนจะมาจากส่วนใดบ้าง วัดมีความพร้อมเพียงใด ประชาชน ชุมชนใกล้เคียงวัดมีศักยภาพในการสนับสนุนอุปถัมภ์ได้เพียงใด มีงบจากรายได้ส่วนใดบ้าง หรืออาจจะขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

^{๒๗} บุญเลิศ โสภาก, **วัดพัฒนา**, ๔๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๘), หน้า๑๖๗ -

๕. วัสดุอุปกรณ์ ในการที่จะสนับสนุนการพัฒนาวัดมีวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือการดำเนินงานหรือไม่ เพียงพอหรือไม่ หากไม่มี ไม่เพียงพอ จะหาได้จากแหล่งใด

ซึ่งหลักการพื้นฐานเหล่านี้ ควรจะต้องนำมาพิจารณาประกอบกัน จึงจะขับเคลื่อนเดินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาวัดมี ๓ ด้าน คือ^{๒๘}

๑. การพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

๑.๑ พัฒนาและปรับปรุงศาสนสถาน เช่น โบสถ์วิหาร กุฏิ ฯลฯ ให้สวยงาม ประหยัด เรียบง่าย สอดคล้องต่อศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติ และท้องถิ่น มีการจัดเก็บ ศาสนวัตถุเช่น พระพุทธรูป ใบลาน ฯลฯ แยกไว้อย่างชัดเจนเป็นหมวดหมู่ในรูปของพิพิธภัณฑ์ และเป็นประโยชน์สูงสุดในการศึกษา และเป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชน

๑.๒ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาดร่มรื่น เช่น การปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ ต้นไม้เพื่อความร่มรื่น มีบ่อน้ำ สระน้ำ ทางเดินเท้า ท่อระบายน้ำ ฯลฯ การจัดทำแผนผังภายในวัดเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ต่างๆ ในชุมชน

๒. การพัฒนาบุคลากร

๒.๑ ปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวช เพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวัง จะใช้ชีวิตที่ดีงามเป็นประโยชน์ในบรรพพุทธานุสสรณ์ทั้ง มีกระบวนการคัดเลือกพระสงฆ์ที่ที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ประสบการณ์คุณวุฒิและวัยวุฒิอันเหมาะสม รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

๒.๒ พัฒนาความรู้ของพระสงฆ์ให้ถูกต้องทันสมัยทั้งทางโลกและทาง ธรรม สามารถนำวิทยาการแผนใหม่มาใช้จัดการหรือบริหารกิจการในวัด หรือในองค์กรการ ปกครองให้มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นผู้นำของชุมชนได้

๒.๓ พัฒนาความรู้ของบุคลากรทางศาสนา คือ พระภิกษุ สามเณร ชี อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัด ให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและ ประกอบศาสนกิจอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม จัดผู้แสวงประโยชน์และไม่ประสงค์ออกจาก สถาบันพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้พระภิกษุสามารถอบรมสั่งสอน และชี้แนะสิ่งที่ดีงามแก่สังคม ได้

๓. การพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

๓.๑ ปรับปรุงแบบการประกอบศาสนพิธีให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถประกอบศาสนพิธีได้ตรงตามพุทธบัญญัติ ประหยัด เรียบง่ายและเป็นประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิด ความเสื่อมเสียส่อร้าย หรือไม่เหมาะสม

๓.๒ จัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ ให้เรียนรู้หลักธรรม คำสั่งสอน สามารถ ปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เป็นแบบอย่างแก่สังคมและเผยแพร่หลักธรรมดังกล่าวแก่ประชาชนได้ มีการจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และศึกษา หลักธรรมทางศาสนา

^{๒๘} สมานจิต ภิรมย์รัตน์, วัดพัฒนา ๔๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔ -

รวมทั้งความรู้อื่นอันเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ ควรเสริมสร้างความรู้แก่ ประชาชนให้มีความเข้าใจ และยึดมั่นศรัทธาในหลักธรรมทางศาสนา เพื่อเป็นแนวทางให้ปฏิบัติ ดีปฏิบัติชอบ

๓.๓ พัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความหลากหลาย สามารถเลือกใช้ ความรู้จากหลักธรรมพื้นฐานมาเป็นหลักในการเผยแผ่ โดยสามารถดำเนินการ ได้อย่างแพร่หลาย มีการใช้สื่อต่างๆ รวมทั้งใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓.๔ พัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ ให้วัดเป็นที่พึ่งพิงของประชาชน โดยเป็น ศูนย์ กลางของการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา สงเคราะห์สำหรับผู้ยากไร้ การฝึกอาชีพ การศึกษา พิเศษ การจัดแหล่งสาธิตความรู้ สวนสมุนไพร การสงเคราะห์บุคคลติดเชื้อโรค เอชไอวี การเปิดโอกาส ให้ชุมชนใช้วัดเป็นศูนย์รวมของกิจกรรม จัดลานกีฬาที่เหมาะสมตลอดจน ใช้เป็นสถานที่ประชุมและ ประกอบกิจกรรมต่างๆ อันตอบสนองความต้องการของสังคม ทั้งนี้ เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของ ชุมชนอย่างแท้จริง

การพัฒนาวัดให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้นั้น นอกจากวัดเองจะต้องเริ่ม ดำเนินการ ร้อยอย่างจริงจัง โดยมีเจ้าอาวาสและบุคลากรในวัดเป็นแกนนำแล้ว ยังจะต้องอาศัย ความร่วมมือร่วม แรงร่วมใจจากประชาชนรอบวัด และชุมชนอันเป็นพื้นที่ตั้งวัด รวมทั้ง หน่วยงานทั้งภาครัฐและ เอกชน ระดมการช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ เพื่อสนับสนุนกิจการของวัด ให้มีบทบาทสำคัญ ในการช่วย พัฒนาจิตใจของประชาชน และเป็นศูนย์รวมของความสุขสงบ ให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริง

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน

๒.๕.๑ ความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน (Community Development) มีที่มาจากคำว่า "การศึกษา มวลชน"(Mass Education) โดยได้นำมาใช้เป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ อันเป็นผลมาจากรายงาน เกี่ยวกับการศึกษามวลชนในสังคมแอฟริกา (Mass Education in African Society) ซึ่ง คณะกรรมการที่ปรึกษาฝ่ายการศึกษา ของรัฐมนตรียุทธการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทย ได้แนะนำให้รัฐบาล เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๔ รายงานฉบับนี้เสนอแนะให้รัฐบาลประเทศอังกฤษ กำหนดนโยบายการปกครองอาณานิคมให้ทวีปแอฟริกา ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ร่วมควบคุมการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของตนเองเพื่อสร้างความรัก ความศรัทธาและความจงรักภักดีแก่ประชาชน ซึ่งเป็นลักษณะ ของการพัฒนาชุมชน แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนักเพราะคำว่า "มวลชน" มีความหมายไปในทาง การเมืองมากเกินไปและคำว่า "การศึกษา" ในประเทศต่างๆ ก็ให้ความหมายได้หลายประเด็น เมื่อ แปลความหมายเป็นภาษาท้องถิ่นของแต่ละประเทศ ก็อาจจะมี ความแตกต่างกันและเกิดความเข้าใจ ผิดขึ้นได้ คำว่า "การพัฒนาชุมชน"ถูกนำมาใช้แทนคำว่า "การศึกษามวลชน" เป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๘ โดยที่ประชุมสัมมนาของผู้เชี่ยวชาญเรื่อง การบริหารและการปกครองประเทศในทวีป แอฟริกา (African Administration) ที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ หลังจากนั้นก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากเหตุผลหลายประการคือ^{๒๙}

^{๒๙} ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและพัฒนาชนบท, หน้า ๔๕.

การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน หมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัดเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นศูนย์กลางหรือศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ โดยเน้นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องภายในวัด รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานในกิจการต่างๆ ของพระพุทธศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์

๒.๕.๒ แนวความคิดของการพัฒนาชุมชน

จากแนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจะเห็นได้ว่า การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑) คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในพลังความสามารถของคน การดำรงอยู่ หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาหรือเสื่อมถอยของชุมชนขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ การพัฒนาชุมชนจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนจนมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองในระดับหนึ่ง

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในทุกๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผิดชอบประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวความคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

๓) การช่วยเหลือตัวเองของชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชน การพัฒนาชุมชน จึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตัวเอง การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ศีลธรรม และสุขภาพ^{๓๐}

๔) การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น ดังนั้น นอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยเหลือตัวเองของคนในชุมชนแล้ว ต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน ไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่นๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเช่นเดียวกัน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนนี้ ส่วนหนึ่งรัฐบาลจะให้การสนับสนุน แต่มักจะเป็นโครงการขนาดใหญ่ ต้องใช้ทรัพยากรมาก เป็นแผนและโครงการที่รัฐดำเนินการผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและโครงการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

๕) การริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนโดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชนดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่างๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่นๆ ควรเป็นหน่วยที่สนับสนุน

^{๓๐} ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐.

ส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้ จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษาแก่ชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็น จน

๖) ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคน และทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัด ทั้งบุคลากรงบประมาณหรือทรัพยากร ระบบการบริหารและดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้น การจะดำเนินงานพัฒนาชุมชนในชุมชนใด จึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาลกล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งขีดความสามารถของตนเองมาก และรัฐจะต้องเป็นส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

๗) การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะทั้งรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีขีดความสามารถที่จำกัดไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน คือ การช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนในชุมชนแล้ว ยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะให้การสนับสนุนได้อีกทางหนึ่ง

๘) การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันหลายๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อการประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เป็นจำนวนมาก ต้องใช้การประสานงานที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จ

๙) ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้าน ไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว ต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่ป็นรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาร่างกายจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

๑๐) การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชน มีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการ และเป็นขบวนการทางสังคม ดังนี้^{๓๑}

(๑) การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องของปฏิกิริยาโต้ตอบต่อกันของคนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกัน จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

^{๓๑} Sanders อ้างถึงใน รัชนิกร เศรษฐ, โครงสร้างสังคมวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๓๐๕.

(๒) การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลความต้องการของประชาชนในชุมชนและเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของชุมชน

(๓) การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ ประกอบด้วยเนื้อหาและแผนงานย่อยที่เน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้าของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

(๔) การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของอารมณ์ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่เฉื่อยชาหรือท้อถอย

สรุปได้ว่า แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น แนวความคิดดังกล่าวนี้เป็นแนวทางของการกำหนดความหมายของ "การพัฒนาชุมชน"

ความสำคัญของวัดว่า วัดเป็นสัญลักษณ์และเป็นเสมือนตัวแทนของศาสนา มีความสำคัญเนกประการ เช่น เป็นสถานที่ฟังธรรม ปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ ศาสนพิธี เป็นสถานที่บำเพ็ญบุญกุศล เป็นสถานที่ประพาศพรหมจรรย์ เป็นสถานที่สงบระงับความเดือดร้อนทุกข์ใจ เป็นสถานที่อาศัยของผู้ถูกภัยคุกคามเป็นสถานที่ศึกษา เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ลดความเดือดร้อนวุ่นวาย มีสถิติแสดงให้เห็นชัดว่า วัดวาอาราม จึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่ง เป็นตัววัตถุที่เห็นได้ง่ายที่จะเป็นตัวโน้มน้าวให้เกิดศรัทธาปสาทะและความสงบทางใจได้ในเบื้องต้น พระสงฆ์ควรระดมกำลังพระภิกษุสามเณรและเด็กวัดพัฒนาวัดของตนเป็นประจำ ทำให้เป็นสถานที่ปลอดภัยจากการเบียดเบียนกันและกันไม่ว่าคนและสัตว์ที่เรียกกันว่าเขตอภัยทาน ทำให้วัดเป็นสถานที่สะอาดเรียบร้อย สงบเย็น จะเป็นที่พักกายสบายใจมีความร่มรื่นสมกับที่ได้สมญานามว่า "อาราม" และให้เป็นสถานที่จรรโลงปัญญาชี้ทางแห่งชีวิตที่ถูกต้อง^{๓๒}

๑) การพัฒนาชุมชนเป็นคำกลางๆ ที่ทุกประเทศสามารถนำไปใช้ได้ ไม่ว่าประเทศนั้นจะปกครองด้วยระบอบใดและใช้เศรษฐกิจระบบใด เพราะทุกประเทศมีชุมชน และการพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ

๒) คำว่า "การพัฒนาชุมชน" เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๘ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง แล้วประเทศที่เป็นเจ้าของอาณานิคม โดยเฉพาะประเทศอังกฤษได้พยายามแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้บริหารและปกครองดินแดนในอาณานิคมของตนเองการพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้อย่างได้ผล จึงทำให้ได้รับความนิยมมากขึ้น

๓) หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศอาณานิคมที่ถูกปกครองโดยประเทศอื่นเกิดความ

^{๓๒} พระใบฎีกาวิญญู ปสนโน (มีมาก), "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐-๑๑.

ตื่นตัวเรื่องอิสรภาพในการปกครองตนเอง จึงเกิดประเทศเอกราชใหม่ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมากประเทศเหล่านี้ ยังด้อยพัฒนาล้าหลังในด้านต่างๆ จึงหาวิธีการพัฒนาชุมชนไปใช้ในการพัฒนาประเทศ

๔) ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ นักเศรษฐศาสตร์กำหนดคำว่า "การพัฒนา" ขึ้นใช้และได้รับความนิยมแพร่หลายในระดับหนึ่งแล้ว หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ นักวิชาการสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะนักสังคมวิทยาได้ให้ความสนใจกับการพัฒนาสังคมและชุมชนอย่างจริงจัง ทำให้ การพัฒนาชุมชนแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

๕) องค์การสหประชาชาติยอมรับและสนับสนุน หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศต่างๆ ประสบปัญหาจากภัยของสงครามและผลต่อเนื่องจากการเรียกร้องเอกราช และการแยกตัวของประเทศอาณานิคมดังกล่าวมาแล้ว องค์การสหประชาชาติจึงหาวิธีการพัฒนาชุมชนไปใช้ แก้ไขปัญหา

ต่างๆ ทำให้การพัฒนาชุมชนมีความเป็นสากล คือ ใช้กันทั่วไปทุกประเทศ โดยได้กำหนดความหมาย หลักการ และวิธีการของการพัฒนาชุมชนขึ้นใช้ร่วมกันทั้งยังกำหนด "ทศวรรษแห่งการพัฒนา" ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๖๐-๑๙๖๙ ขึ้นเป็นครั้งแรกและยังให้ปี ค.ศ. ๑๙๗๐-๑๙๗๙ เป็น "ทศวรรษที่สองแห่งการพัฒนา" ติดต่อกันอีกด้วย นับเป็นการสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนแพร่หลายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

๖) หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศต่างๆ ในโลกแบ่งตามอุดมการณ์ และลัทธิทางการเมืองและเศรษฐกิจออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มเสรีประชาธิปไตย กับกลุ่มสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ทั้งสองกลุ่มต่างแข่งขันกันพัฒนาประเทศอุดมการณ์และวิธีการของตน มีแผนและโครงการพัฒนาที่ชัดเจน ที่สำคัญ คือ ได้นำเอาวิธีการพัฒนาชุมชนไปใช้ในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศเสรีประชาธิปไตย ซึ่งนำโดยประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษมีปรัชญาและแนวความคิดในเรื่องการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ซึ่งตรงกับปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน จึงสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น ส่วน การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน พอจะสรุปออกเป็นแนวทางได้ดังนี้

๑. พัฒนาวัดให้ชาวชุมชนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึกว่าวัดเป็นของตน ทำให้เกิดความหวงแหน ความรัก และจะช่วยกันดูแลรักษา

๒. สร้างสภาพวัดให้มีความหมาย เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณร เป็นที่บวชเรียน ศึกษาปฏิบัติธรรม เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านในละแวกนั้นได้เข้ามาหาความสงบทางกายและใจ และเป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน

๓. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดขึ้น โดยบริเวณวัดจะต้องสะอาด ร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความต้องการเข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัย และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อประชาชนจะได้เห็นคุณค่าและเข้าวัดมากขึ้น

๔. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดควรเป็นแกนนำของประชาชนในท้องถิ่นในการติดต่อกับหน่วยงานอื่นๆ มีการรณรงค์และการจัดกิจกรรมเพื่อการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งควรใช้วัดเป็นศูนย์กลาง

๕. ทำให้ชาวชุมชนเกิดการยอมรับตลอดไปว่า วัดกับชุมชนนั้นๆ เป็นหน่วยงานเดียวกัน และคอยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน^{๓๓}

หลักการของการพัฒนาชุมชน ถือว่าเป็นหลักหรือจุดยืนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้แก่ชุมชนและประเทศชาติในที่สุดและการที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนดังกล่าวนี้ ต้องฝึกอบรมประชาชนให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอาศัยหลักการพอสรุปได้ดังต่อไปนี้^{๓๔}

๑. พิจารณาสถานะบริบทของชุมชนเป็นหลักในการเริ่มงาน (Context)

บริบทของชุมชน หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน ซึ่งในการพิจารณานั้น นักพัฒนาควรพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งสภาพความเป็นอยู่ทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การที่นักพัฒนาทราบสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนก็สามารถที่จะวางแผนและดำเนินงานพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๒. การดึงประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม (Participation)

การจัดกิจกรรมการพัฒนาอะไรก็ตาม จะต้องดึงหรือชักจูงประชาชนให้เข้ามาเกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมด้วยตั้งแต่ศึกษาชุมชน วางแผนวางโครงการ ปฏิบัติการตามโครงการ และการประเมินผล ซึ่งจะทำให้ได้มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรม แต่ยึดหลักการที่สำคัญว่า ต้องให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ เนื่องจากกว่าผลของการดำเนินงานพัฒนานั้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวประชาชน ดังนั้น ควรที่จะให้ประชาชนเลือกแนวทางในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

๓. การทำงานต้องค่อยเป็นค่อยไป (Gradualness)

ความล้มเหลวของการพัฒนาชุมชนเกิดขึ้น เพราะการเร่งรีบทำงานให้เสร็จเร็วเกินไป ก่อนที่จะรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและปัญหาที่แท้จริงของชุมชนหรือก่อนที่ประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในตนเองหรือก่อนที่จะมีทรัพยากรเพียงพอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักพัฒนาต้องการให้มีผลงานออกมาโดยเร็ว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการของบประมาณมาใช้ในการดำเนินงาน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนไม่ควรเร่งรีบจนเกินไป ควรดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ควรคิดถึงผลกระทบในการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

๔. การให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลัก (Man-Center Development)

มีความจริงอยู่ประการหนึ่งว่า การช่วยคนไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าผู้นั้นไม่ต้องการจะช่วยตนเอง โดยหลักการนี้ การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มด้วยการให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลักหรือเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยให้คนในชุมชนค้นหาความต้องการและปัญหา (Identify Need and Problem) ของตนเองให้พบไม่ว่าจะด้วยวิธีกระตุ้น ยั่วยุ หรือชักจูงก็ตาม

^{๓๓} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), “การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” ใน **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗-๔๕.

^{๓๔} ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : lecture.cs.buu.ac.th. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๖).

๕. การใช้วิธีดำเนินงานแบบประชาธิปไตย (Democracy)

การพัฒนาชุมชนจะต้องนำแบบประชาธิปไตยมาใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักคิดด้วยตนเอง รู้จักอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันทำงานตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ยึดถือในเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย (Rule of Majority, Right of Minority)

๖. การดำเนินงานต้องยืดหยุ่นได้ (Flexible)

เนื่องจากสังคมมีความเคลื่อนไหว (Dynamic) ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องเลือกวิธีดำเนินงานให้กว้างและเข้ากับสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นไปเฉพาะวิธีดำเนินงานเท่านั้น โดยยึดมั่นในหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายเสมอ

๗. สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (Culture)

วัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขประตูปัญหาเพื่อเข้าถึงประชาชน การพัฒนาชุมชนจะสำเร็จหรือล้มเหลว เกิดจากความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะในแต่ละชุมชน สังคมมีวิถีชีวิต (Way of Life) ที่แตกต่างกัน จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและงานพัฒนาว่า “การเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนได้มากเท่าใด ก็จะเข้าใจงานพัฒนาชุมชนได้มากเท่านั้น”

๘. ทำงานกับผู้นำท้องถิ่น (Local Leader)

การทำงานกับผู้นำท้องถิ่นเป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอย่างหนึ่ง การพัฒนาชุมชนจะขยายตัวกว้างออกไปและบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสามารถของผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งจะมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือ มีบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ ตามที่ได้รับแต่งตั้งจากราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผสส. อสม. ครูในหมู่บ้านหรือตำบล และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ ผู้นำที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือและมีบทบาทในการชี้นำการพัฒนา เช่น เจ้าแก้วโรงสี เจ้าแก้วไร่อ้อย คนเฒ่าคนแก่ จ้า พระสงฆ์ เป็นต้น

๙. ทำงานกับองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน (Community Organization)

ในชุมชนใดที่มีสมาคม สถาบัน สโมสร หรือองค์กรอื่น ๆ อยู่ย่อมมีผู้นำขององค์กรนั้น ๆ อยู่ด้วยหลักการพัฒนาชุมชนต้องพยายามใช้องค์กรเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ โดยดึงเอาสมาชิกหรือตัวแทนขององค์กร เข้ามาร่วมทำงานเพราะองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการดึงเอากำลังของกลุ่มมาใช้ในการพัฒนา แต่ถ้าหากไม่มีองค์กรอยู่ในชุมชนก็ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กรขึ้นโดยการให้การศึกษาตลอดจนการฝึกอบรม

๑๐. ทำการประเมินผลตลอดเวลา (Evaluation)

การประเมินผลมิใช่เป็นแค่เพียงการเปรียบเทียบผลงานในอดีต เพื่อให้รู้ว่ามี ความก้าวหน้าเพียงใด เท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ถึงข้อดี ข้อเสีย ความผิดพลาด และความสำเร็จ ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ ทำงานครั้งต่อไปได้ ซึ่งในการประเมินผลนั้นสามารถทำได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานและเมื่อ โครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

๑๑. สอดคล้องกับนโยบายของชาติ (Policy)

ไม่มีองค์การใดที่จะเกิดขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าองค์การนั้นไม่ดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ และเช่นเดียวกัน ไม่มีองค์การใดจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้ดำเนินงาน ถ้าหากองค์การนั้นขัดกับนโยบายของชาติ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ผลการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงในระดับชาติเสมอ ฉะนั้น จึงต้องสอดคล้องเป็นแนวเดียวกันนโยบายของชาติ

๑๒. การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม (Grouping Process)

การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นหลักการที่ขาดไม่ได้สำหรับการทำงานพัฒนาชุมชน ประชาชนต้องได้รับการกระตุ้นให้ทำงานผ่านกระบวนการกลุ่ม เพราะพลังกลุ่มมีอิทธิพลเข้มแข็งและมั่นคงมากกว่าคน ๆ เดียว จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับกลุ่มในงานพัฒนาชุมชนว่า “ไม่มีกลุ่มก็ไม่มีการพัฒนาชุมชน” (No Group No C.D.)

๑๓. การพัฒนาชุมชนต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuity)

โครงการใดโครงการหนึ่งที่ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาชุมชนและสำเร็จไปแล้ว ไม่ได้หมายความว่า งานพัฒนาชุมชนเสร็จสิ้นตามไปด้วย จะต้องมีการเริ่มทำโครงการใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด หรือเรียกได้ว่า เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง โครงการใหม่นี้ อาจใหญ่กว่าเดิมหรือยากกว่าเดิมก็ได้ ซึ่งก็ย่อมแล้วแต่ประชาชนจะเป็นผู้กำหนด สำหรับขั้นตอนตามกระบวนการพัฒนาชุมชนที่จะใช้สำหรับทำโครงการใหม่นั้น ก็ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากขั้นตอนแรก คือ ขั้นการศึกษาชุมชนแต่อาจเริ่มจากขั้นตอนอื่นได้เลย เช่น เริ่มจากขั้นตอนวางแผนทันทีก็ได้

จากหลักการทั้งหลายของการพัฒนาชุมชนที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยร่วมมือกันพัฒนาให้ชุมชนของตนเป็นชุมชนที่ดี สร้างความรู้สึกรักและผูกพันต่อชุมชนของตน ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศกำลังพัฒนาจะมีปัญหาคล้ายคลึงกัน คือ ปัญหาเรื่องการศึกษา ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัย ปัญหาเรื่องความยากจน เป็นต้น จึงต้องมีการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนต้องเร่งพัฒนาให้มีความเจริญเกิดขึ้น คือ การพัฒนาตัวบุคคล อันหมายถึงการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ทำให้บุคคลมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดขึ้น หรือทำให้คนเป็นคนที่มีความรู้ แม้ว่าการพัฒนาชุมชนจะมุ่งเอาการพัฒนาคนเป็นประการสำคัญก็ตาม การพัฒนาทางวัตถุก็มีความจำเป็นอยู่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น การสร้างถนน โรงพยาบาล โรงเรียน ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันตามความจำเป็น เมื่อเป็นเช่นนี้เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการมุ่งไปยังประชาชน โดยผ่านกระบวนการให้การศึกษากับประชาชนและกระบวนการการรวมกลุ่มเป็นประการสำคัญ เพราะพลังสำคัญที่จะบันดาลให้การพัฒนาบรรลุผลสำเร็จนั้นอยู่ที่ตัวประชาชน

๒.๖ การจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

เพื่อให้การพัฒนาบริเวณสถานที่ และเสนาสนะของวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน และการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล ให้เกิดเจตคติที่ดีแก่ประชาชน จึงมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้^{๓๕}

๑ ด้านบริเวณและอาคารสถานที่

- ๑) เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน
- ๒) จัดวัดให้มีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ และมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่น และเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนได้เข้ามาพักผ่อน พร้อมทั้งศึกษาหาความรู้
- ๓) จัดวางผังวัดที่เป็นสัดส่วนโดยแบ่งเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตฆาปนกิจสงเคราะห์ให้เป็นระเบียบ
- ๔) จัดให้มีแหล่งน้ำสระน้ำไว้บริการแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน
- ๕) จัดให้มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน
- ๖) จัดทำพิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์มรดกทางศิลปกรรม จัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ๗) จัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่นนั้น

๒ ด้านกิจกรรม

เป็นแหล่งให้ความรู้ไม่จำกัดเพศและวัย รวมทั้งให้ความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทางอ้อม ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบไม่มีครูผู้สอน สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากสิ่งแวดล้อมหรือสื่อต่างๆ ที่สัมผัสได้ มีเนื้อหาสาระที่อยู่ในความสนใจและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างละเอียด เป็นขั้นตอน หมดเหตุ สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เข้าใจง่ายเช่น

๑. การจัดนิทรรศการ
๒. การจัดต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือคติพจน์ และการจัดสวนสมุนไพรโดยบอกสรรพคุณของต้นไม้ไว้
๓. การบรรยายภาพเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนัง โดยอาจจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดี พุทธประวัติ มหาชาติชาดก หรือคำรายาต่างๆ
๔. จัดทำพิพิธภัณฑ์สถานเพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุ และของเก่าแก่ต่างๆ ควรเขียนชื่อสิ่งของพร้อมทั้งคำบรรยายประวัติความเป็นมา และคุณประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ
๕. จัดทำเอกสารเกี่ยวกับธรรมะ หรือเทปธรรมะ ซีดีรอม วีดีโอเทปธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชน เป็นต้น

^{๓๕} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **วัดพัฒนา ๔๓**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา ,๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒.

ทางตรง ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนให้มีครูหรือวิทยากรบรรยาย เช่น

๑. จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ธรรมศึกษา ภาษาบาลี และพระปริยัติธรรมสายสามัญ

๒. จัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ศูนย์อบรมเด็กด้อยโอกาสในวัด

๓. จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์ฝึกอบรมทางศิลปกรรมเพื่อเสริมการประกอบอาชีพประจำวัน การฝึกสอนและสาธิตวิชาชีพสาขาต่างๆ จัดอบรมเกี่ยวกับงานพื้นบ้าน การเตรียมอาหารที่ถูกต้อง การทำนาทำสวน การสาธารณสุขมูลฐาน การให้ความรู้ทางกฎหมายพร้อมทั้งตอบปัญหาให้แก่ชาวบ้านเป็นครั้งคราว

๔. การจัดสอนและอบรมกรรมฐาน ฝึกการทำสมาธิเพื่ออบรมจิตใจ
ขั้นตอนการจัดอุทยานการศึกษาในวัด

๑. การเตรียมการ / การวางแผน

๑.๑ สำรวจความพร้อมของสถานที่และสิ่งที่มีอยู่

๑.๒ สำรวจความพร้อมของชุมชน

๑.๓ สร้างความเข้าใจกับชุมชน และวางแผนร่วมกัน

๑.๔ สำรวจแหล่งวิทยาการชุมชน และแหล่งบริการด้านต่างๆ เช่น เนื้อหาวิชา

ผู้รู้ ในท้องถิ่น

๑.๕ ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้

๒. การดำเนินงาน

จัดอุทยานการศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมนำประชาชนเข้ามาพัฒนาวัด

๓. การติดตามและประเมินผล

๓.๑ ติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง โดยชุมชนมีส่วนร่วม

๓.๒ สรุปและรายงานผล

สรุปว่าในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดนี้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนหรือแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนในบทต่อไป

๒.๗ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่างๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนี้อาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยมที่ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน ซึ่งในการแสดงออกนี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออกมา ซึ่งแต่ละคนอาจจะมีความเห็นเหมือนกันหรือต่างกันได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ทั้งจากนักวิชาการไทยและต่างประเทศ ได้ให้แนวความคิดไว้ดังนี้

๒.๗.๑ ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็นมีความหมายแตกต่างกันไป ซึ่งความคิดเห็นของคนมีหลายระดับอย่างผิวเผิน หรืออย่างลึกซึ้ง สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้น เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวเป็นเวลานาน เป็นความคิดทั่ว ๆ ไปไม่เฉพาะอย่าง ซึ่งมีประจำตัวของบุคคลทุกคน ที่นักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของความคิดเห็นไว้ ดังนี้

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคนแต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเจ้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้^{๓๖} การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรวนนั้นเป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้^{๓๗} ซึ่งวิจารณ์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกทั่วไป เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ^{๓๘} ทัศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับพจนานุกรมไทยฉบับทันสมัยและสมบูรณ์ ความเห็น (ทิฐิ) หมายความว่า ความรวมถึง ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี ความเข้าใจตามนัยเหตุผลข้อที่เข้ากับ ความเข้าใจของตน หลักการที่เห็นสมควร ข้อที่ถูกใจ ข้อที่เชิดชูเอาไว้ ความใฝ่ฝันหรือที่ปัจจุบันเรียกว่าค่านิยม รวมไปถึงอุดมการณ์ แนวทัศนคติในการมองโลกและชีวิต ที่เรียกว่า โลกทัศน์และชีวทัศน์ต่างๆ ตลอดจนทัศนคติพื้นฐานที่สืบเนื่องจากการเก็บความเข้าใจและความใฝ่ฝันเหล่านั้น ถ้าจะจัดเข้าเป็นพวกๆ ก็คงมี ๒ ระดับ คือ ความเห็น ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่า ดี ไม่ดี ควรจะเป็น เป็นต้น

ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลในอันที่จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการประเมินผลจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากกรณีแวดล้อม (Circumstance) หรือความคิดเห็นเป็นการตอบสนองสิ่งเร้าใจที่ได้รับอิทธิพลจากความโน้มเอียง (Predisposition) ความโน้มเอียงนี้เองที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตามซึ่งเรียกว่า โครงสร้าง ทัศนคติ(Attitude Structure) ดังนั้นทัศนคติจึงเป็นพื้นฐานของความคิดเห็น และมีอิทธิพลต่อการแสดงออกส่วนทัศนคตินั้นคือ ความโน้มเอียงในการแสดงออกของบุคคลต่อบุคคลอื่น สถานที่ สภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ^{๓๙} การแสดงทางด้านความเชื่อและความรู้สึกของแต่ละบุคคลโดยการพูด^{๔๐}

^{๓๖} จำลอง เงินดี, เอกสารการสอนวิชาจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,๒๕๓๔), หน้า ๒

^{๓๗} บุญเรียง ขจรศิลป์, วิจัยการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิชญพรินตัง, ๒๕๓๔), หน้า ๗๘.

^{๓๘} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล ,๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

^{๓๙} B.J. Kolasa, Introduction to Behavior Science for Business, (New York : John Wilry and Sons,1969), p. 386.

^{๔๐} John W. Best, Research in education, (Third Edition), Engle Wood Cliffs, (NewJersey : Pren Tice Hall,1977), p. 169.

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึงการแสดงออกทางด้านความคิด ความรู้สึกของบุคคลที่มีผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นไปตามความรู้สึกความเชื่อ ประสบการณ์ที่ได้พบเจอมา เป็นการอธิบายเหตุผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่มีถูกหรือผิดมีแบบแผนหรือไม่มีก็ได้ แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับทัศนคติ ความคิดเห็นสามารถเกิดจากการเรียนรู้เข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน หรือมาจากการประสบการณ์ที่เกิดจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีผลต่อจิตใจและความคิดประเภทของความคิดเห็นสามารถแบ่งได้ทั้งในทางที่ดีได้แก่ การยอมรับและในทางที่ไม่ดี ได้แก่ การปฏิเสธอาจมีระดับความคิดเห็นในระดับธรรมดาและรุนแรง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของผู้นั้น ความคิดเห็นอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาแล้วแต่ข้อมูลและความเชื่อของแต่ละบุคคล ทั้งยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่

๒.๗.๒ ปัจจัยของความคิดเห็น

ในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของแต่ละคนนั้นย่อมจะแตกต่างกันออกไปตามแต่เหตุ และปัจจัยของแต่ละบุคคล ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลทางความคิดเห็นของคนประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ที่นักวิชาการได้กล่าวถึงปัจจัยของความคิดเห็นไว้ ดังนี้

อายุ มีผลต่อเจตคติของบุคคลส่วนใหญ่มักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ยาก ซึ่งทำให้มีผลต่อเจตคติของเขาเอง นอกจากอายุแล้วยังมีตัวแปรอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ปฏิกริยาของบุคคลต่อสิ่งเร้า ข่าวสาร เป็นต้น บุคคลที่แตกต่างกัน จะมีปฏิกริยาไม่เหมือนกัน ผลที่จะมีต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความคิดย่อมแตกต่างกันไปด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

๑.๑) ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เพราะการศึกษาจะทำให้บุคคลนั้นๆ มีความรู้เรื่องต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น คนที่มีความรู้มากมักจะมี ความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล

๑.๒) ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในการยอมรับต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป เช่น ความเชื่อในการนับถือศาสนา เป็นต้น

๑.๓) สถานภาพทางสังคม หมายถึง สิทธิและหน้าที่ที่มีต่อผู้อื่น และต่อสังคมหรือกลุ่มเป็นส่วนรวม

๑.๔) ประสบการณ์ เป็นสิ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ และความรับผิดชอบของงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเห็น

๒) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

๒.๑) การอบรมของครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวสั่งสอนโดยตรงหรือทางอ้อม ให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้หรือรับเอาระเบียบวิธี กฎเกณฑ์ค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติ และความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมนั้น

๒.๒) กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างมาก เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มใด หรือสังคมใดก็ต้องยอมรับ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้น และในที่สุดก็มักจะมีความคิดเห็นคล้อยตามไปกับกลุ่มและสังคมนั้นด้วย

๒.๓) สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความคิดทั้งทางด้านบวกและด้านลบ^{๔๑} สาธารณมติหรือมติมหาชน หมายถึง ทศนคติความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่างๆ เฉพาะกลุ่มเกี่ยวข้องกับประเด็นความสนใจหรือปัญหาประเด็นใดประเด็นหนึ่งช่วงเวลาหนึ่ง สาธารณมติประเด็นใดๆ ก็ตามไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นมติหรือความคิดเห็นของประชาชนทั้งหมดในประเทศ แต่เป็นความคิดเห็นของประชากรส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งที่ยังตกลงกันไม่ได้ จำเป็นต้องมีการถกเถียงหาเหตุผลมาอภิปรายกันให้เห็นทั้งข้อดีและข้อเสียในที่สุดเกิดการตัดสินใจร่วมกันเป็นมติดอกมา คุณภาพของมติมหาชนหรือสาธารณมติขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประเด็นดังนี้ คือ

๑. การอภิปรายของสาธารณชน ซึ่งต้องมีความกระตือรือร้น มีประสิทธิภาพและสามารถเปลี่ยนมติไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใดได้
๒. มีข่าวสารและข้อมูลที่เพียงพอ
๓. มีเสรีภาพในการคิดและการแสดงออก
๔. คุณภาพของภาวะความเป็นผู้นำต้องดี เพราะความคิดเห็นของผู้นำและผู้เชี่ยวชาญจะมีอิทธิพลต่อสาธารณมติ
๕. กลุ่มกดดันจะแสวงหาผลประโยชน์หรือข้อได้เปรียบจากความสนับสนุนของผู้มีอำนาจในสังคม

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อสาธารณมติซึ่งมีปัจจัยหลายประการ เช่น

๑. ภูมิหลังทางสังคม (Social Background) กลุ่มคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันโดยทั่วไปย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปด้วย เช่น ความคิดเห็นระหว่างผู้สูงอายุกับผู้เยาว์ ระหว่างชาวชนบทกับชาวเมือง และระหว่างผู้มีรายได้ต่ำกับผู้มีรายได้สูง

๒. กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups) โดยปกติจะคบหาสมาคมกัน หรือกระทำสิ่งใดให้แก่ผู้อื่น ความคิดที่มักจะมีค่านึงถึงก็คือ มีอะไรร่วมกันได้ หรืออ้างอิงกันได้ เช่น มีอาชีพแบบเดียวกันเป็นสมาชิกสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนเดียวกัน แต่ละคนย่อมกำหนดหรือระบุกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกหรือเป็นกลุ่มที่ตนเองมีความรู้สึกว่าตนเองอยู่ในกลุ่ม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ กลุ่มดังกล่าวมีอิทธิพลต่อสาธารณมติ

๓. กลุ่มกระตือรือร้นและกลุ่มเฉื่อยชา (Active and Passive Groups) ผู้ที่สนใจและมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ย่อมมีความกระตือรือร้นเป็นพิเศษและก่อให้เกิดเป็นกลุ่มประโยชน์ได้ในที่สุด และสามารถมีอิทธิพลต่อสาธารณมติโดยเฉพาะการจูงใจให้คนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในประเด็นต่างๆ ได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มเฉื่อยชาที่ไม่มีบทบาทอะไรนักต่อสาธารณมติ^{๔๒}

^{๔๑} รัชณี พิทักษ์ญาติ, “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองชลบุรี”, *การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐.

^{๔๒} จำเรียง ภาวิจิตร, *สาธารณมติ, เอกสารในการประกอบการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา ๔ (เล่ม ๒)*, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๒๔๘-๒๔๙.

สรุปได้ว่า ปัจจัยความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ความคิดเห็นของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะการยอมรับหรือปฏิเสธขึ้นอยู่กับสภาพ ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ถือได้ว่า เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็น

๒.๗.๓ ลักษณะของความคิดเห็น

ลักษณะของความคิดเห็นเป็นเรื่องของความรู้สึก การตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ โดยเห็นได้จากการที่นักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะของความคิดเห็นไว้ ดังนี้

ลักษณะของความคิดเห็นจะเป็น ๒ มิติ คล้ายๆ กับวัตถุ ซึ่งเป็นมิติความกว้างและมิติความยาว ลักษณะของความคิดเห็นจะประกอบด้วยมิติมีลักษณะดังต่อไปนี้^{๔๓}

๑. ทิศทางมีอยู่ ๒ ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ดี ชอบหรือพึงพอใจ ส่วนทางลบ ก็เป็นไปทางตรงกันข้าม ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบและไม่พึงพอใจ

๒. ความเข้มข้นมีอยู่ ๒ ขนาด คือ ความเข้มข้นมาก และความเข้มข้นน้อย เช่นบางคนมีความรู้สึกชอบสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนมีท่าทีไม่ต่ำมากนัก ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นที่มีความเข้มข้นมาก จะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น

ความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ^{๔๔}

๑. ความคิดเห็น คือ ความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท กล่าวอีกนัยหนึ่งความคิดเห็น คือ การแสดงออกแห่งภาพทางสมองทางจิตเกี่ยวกับวัตถุ ปัจเจกชน และสถานการณ์ต่างๆ

๒. ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งติดมาแต่กำเนิด หากเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์

๓. ความคิดเห็นทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลควรประพฤติ หรือแสดงปฏิกิริยาในอาการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัจเจกชน วัตถุ หรือสถานการณ์ต่างๆ

ลักษณะของความคิดที่ดี ความคิดที่ดีจนถึง ขั้นเกิดปัญญา ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ คือ การใช้ความคิดถูกวิธี การรู้จักคิด การคิดเป็น การคิดที่มีระบบระเบียบ กล่าวโดยรวมๆ ก็คือ หมายถึง การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งหลาย ตามที่สิ่งนั้นๆ มันเป็นของมัน คิดหาเหตุผล ค้นหาต้นตอหรือต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย และแยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้น ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัยโดยไม่เอาต้นเหตุ อุปาทานของตนเข้าไปเกี่ยวข้อง^{๔๕}

สรุปได้ว่า ลักษณะความคิดเห็น จะแสดงออกมาต่อสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคน วัตถุหรือสถานการณ์ต่างๆ ในแง่บวกและลบ คือ ความรู้สึกที่ดี-ไม่ดี ชอบ-ไม่ชอบ พอใจ-ไม่พอใจ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆ ที่กระตุ้นให้แสดงความรู้สึกนึกคิดออกมา

๒.๗.๔ การวัดความคิดเห็น

การวัดความคิดเห็นเป็นเรื่องของความรู้สึก การตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ โดยเห็นได้จาก

^{๔๓} สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๙), หน้า ๙๒.

^{๔๔} นวม สงวนทรัพย์, **สารัตถจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร.:โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮ้า, ๒๕๓๕), หน้า ๗๗.

^{๔๕} จิตรจักษ์ สุภาพ, **ทฤษฎีชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๙.

การที่นักวิชาการได้กล่าวถึงการวัดความคิดเห็นไว้ ดังนี้

ความคิดเห็นและทัศนคติ มีความหมายและลักษณะต่างๆ ไกล่เคียงกันมาก ดังนั้น การวัดความคิดเห็นจึงใช้วิธีการวัดทางทัศนคติได้ด้วย แต่เนื่องจากทัศนคติเป็นพฤติกรรมภายใน และไม่สามารถทราบได้เลยว่าบุคคลมีทัศนคติอย่างไร ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการอนุมานจากพฤติกรรมภายนอกที่บุคคลแสดงออก และมีวิธีการวัดหลายๆ อย่างด้วยกันการรายงานตนเองเป็นการวัดทัศนคติโดยวิธีการให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเองถึงความรู้สึกทำที่ต่อสิ่งนั้นๆ อาจเป็นไปในรูปทางบวกหรือทางลบไม่ได้แยกวัดองค์ประกอบทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านความคิด ความรู้สึก หรือด้านพฤติกรรม แต่จะวัดเพียง ดี-ไม่ดี สนับสนุน-คัดค้าน เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วยมาตราวัด ทัศนคติแบบนี้แบ่งออกได้หลายประเภท เช่น มาตราวัดของ ลิเคิร์ท (Likert-Type Scales) ได้สร้างมาตรวัดทัศนคติโดยพัฒนามาจากของ Thurstone มีข้อความทั้งบวกและทางลบปะทะกันส่งไปให้ผู้ตอบตัดสินว่าข้อความใดตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่จากการใช้มาตรวัดแบบนี้มักจะพบว่า ผู้ตอบที่ช่องไม่มีความเห็นเป็นส่วนมาก จึงมีการใช้คำว่าเห็นด้วยเพียงเล็กน้อย และไม่เห็นด้วยเพียงเล็กน้อย แทนคำว่าเฉยๆ เพื่อให้สามารถวัดความเห็นของผู้ตอบได้

การสังเกตพฤติกรรม การสังเกตพฤติกรรมภายนอกของบุคคลเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงทัศนคติของบุคคลได้ ซึ่งอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ประกอบด้วยเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายเพิ่มเติม และนอกจากนั้นอาจจะใช้วิธีการต่างๆ ต่อไปนี้ เพื่อวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น ได้แก่

๑) การใช้วิธีการกึ่งสะท้อนภาพ เช่น การใช้ผู้ถูกศึกษาบรรยายภาพที่มองเห็นไม่ชัดเจนหรือใช้เติมคำ หรือข้อความ หรือให้พูดคำใดคำหนึ่งที่นึกขึ้นได้ทันทีหลังจากที่เสนอคำที่ต้องการวัด

๒) ผลการทำแบบทดสอบแบบปรนัย คือ การเลือกคำตอบจากแบบทดสอบแบบปรนัยในตัวเลือกที่ไม่ถูกต้อง และแสดงถึงความลำเอียงในเรื่องนั้น โดยจะต้องมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ด้วย

๓) การวัดจากปฏิกิริยาของร่างกาย เนื่องจากว่าขณะที่ร่างกายเกิดอารมณ์จะมีปฏิกิริยาของร่างกายที่สามารถวัดได้ เช่น การใช้เครื่องวัดการตอบสนองของผิวหนัง การวัดจากอัตราการเต้นของหัวใจ การบีบตัวของหลอดเลือด การหดและการขยายตัวของม่านตา สิ่งเหล่านี้จะทำให้รู้ถึงความเข้มข้นของทัศนคติ แต่ไม่สามารถบอกทิศทางว่าเป็นไปในทางลบหรือทางบวก

๔) การวัดด้วยการแสดงออกทางใบหน้าแบบนี้ แบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็นอาการของปาก กล่าวคือ ถ้าริมฝีปากโค้งขึ้นก็แสดงว่ามีความเห็นด้วย ถ้าริมฝีปากอยู่ในระดับแนวราบหรือปกติแสดงว่าไม่แสดงความคิดเห็นหรือไม่แน่ใจ แต่ถ้าริมฝีปากโค้งลงล่าง แสดงให้เห็นว่าไม่เห็นด้วย^{๔๖}

ดังนั้นการวัดความคิดเห็น หรือทัศนคติส่วนใหญ่จะใช้วิธีการแบบรายงานตนเอง เพราะสามารถจัดเก็บข้อมูลได้จากคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจกระทำได้โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามไว้ให้เลือกตอบ และลักษณะคำถามที่ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ หรืออาจใช้แบบสอบถามซึ่งสามารถใช้ได้รวดเร็ว ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปอธิบายได้กว้างขวาง แต่มีข้อจำกัด เพราะอาจได้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงกับพฤติกรรมของเขา เนื่องจากบุคคลเกิดความ

^{๔๖} นีออน กลิ่นรัตน์, **จิตวิทยาเบื้องต้น**, (ขอนแก่น : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕-๑๖.

ระมัดระวังในการตอบแบบสอบถาม เพราะฉะนั้น การวัดทัศนคติจึงควรใช้หลายๆ วิธีประกอบกันเพื่อช่วยเสริมข้อบกพร่องในวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

มาตราวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่ใช้กันอยู่แพร่หลายมี ๔ วิธี คือ^{๔๗}

๑. วิธีของเธอร์สตัน (Thuston's Method) เป็นวิธีสร้างมาตราวัดออกเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (equal-appearing intervals)

๒. วิธีของกัตต์แมน (Guttman's Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกันและสามารถจัดอันดับของทัศนคติสูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันและกันได้ จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้ และแสดงถึงการสะสมของข้อความคิดเห็น

๓. วิธีจำแนกแบบ เอส ดี สเกล.(Semantic.Differential.Scale::S-D.Scale) เป็นวิธีการวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม (Bipolar Adjective) เช่น ดี-เลว, ชัยชนะ-พ่ายแพ้ เป็นต้น

๔. วิธีของไลเคิร์ต (Likert's Method) เป็นวิธีสร้างมาตราวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมแพร่หลาย เพราะว่าเป็นวิธีสร้างมาตราวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทางชอบหรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก ๔ หรือ ๕ คำตอบ และให้คะแนน ๕, ๔, ๓, ๒, ๑ หรือ +๒, +๑, ๐, -๑, -๒ ตามลำดับ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกของแต่ละบุคคลในการตัดสินใจ ประเมินค่า หรือแสดงทรรศนะเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีความเชื่อทัศนคติ และค่านิยมเป็นองค์ประกอบ ความคิดเห็นแสดงออกได้ทางการพูดหรือการเขียน โดยอาศัยพื้นฐานทางด้านความรู้ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และข้อมูลข่าวสารของแต่ละบุคคลซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว

๒.๘ ข้อมูลเกี่ยวกับวัดในตำบลบางแก้ว อำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ตำบลบางแก้ว เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอมืองสมุทรสงคราม ประกอบด้วยหมู่บ้าน ๑๐ หมู่บ้าน สภาพเป็นพื้นที่ติดเขตเทศบาลเมือง สภาพเป็นชุมชนเมืองมากกว่าชนบทในหลายหมู่บ้าน เป็นที่ราบลุ่มติดชายฝั่งอ่าวไทย น้ำทะเลท่วมถึง ดินเป็นดินเค็ม และมีวัดที่อยู่ในตำบลบางแก้ว อำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบไปด้วย

๑. พระครูสมุทรภูมิคุณ เจ้าคณะตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดป้อมแก้ว
๒. พระครูสิทธิกิจจากร เจ้าอาวาสวัดบางจะเกร็ง
๓. พระมหาชาญชัย วิชชโย เจ้าอาวาสวัดใหญ่
๔. พระปลัดวงศกร ปรกโม เจ้าอาวาสวัดบางบ่อ
๕. พระครูธรรมธรเลื่อน ขนติสาโร เจ้าอาวาสวัดบางแก้ว

^{๔๗} พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, การวัดทัศนคติ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), หน้า ๓.

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๙.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์

มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ไว้มากมาย ผู้ศึกษาจึงขอนำมาประกอบการศึกษา ดังนี้

พระครูสมุห์ชัชวาล ชำมะณี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาชุมชนบริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันตาม ระดับการศึกษา อายุ พรรษา และสถานภาพภายในวัด ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา ชุมชนแตกต่างกันตามระดับการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาทั้ง ๕ ด้าน ส่วนใหญ่เป็นการให้การศึกษาทั่วไปด้วยวิธีการเทศน์ธรรม และรูปแบบการจัดตั้งองค์กรจะมีรูปแบบเป็นกลุ่ม มูลนิธิ ศูนย์ ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย ควรมุ่งสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นและบ้าน วัด และโรงเรียน ควรร่วมมือกันพัฒนาชุมชนบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย ให้มากขึ้น^{๔๘}

พระมหาสังเวียร ปญฺญารโ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์” จากผลการวิจัยพบว่า หากพระสงฆ์ยังสามารถปรับและนำหลักธรรมะวิธีการสอนที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน พระสงฆ์จะได้รับความเคารพนับถือ ศรัทธา จากความสามารถ รวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหามาของชุมชนได้ ทั้งในด้านปัญหาพื้นฐานและปัญหาด้านจริยธรรม นำหลักธรรมความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาพัฒนาการร่วมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แนวทางดังกล่าวไม่เป็นเพียงเกิดผลต่อชุมชนด้านศีลธรรมต่อประชาชนตามเป้าหมายของศาสนาเท่านั้น ยังทำให้เกิดการรวมกลุ่มและรู้สึกในความร่วมมือกันที่จะดำเนินกิจกรรมต่อกลุ่ม ทำให้ชุมชนเกิดการพึ่ง ตนเองในด้านการสร้างกลุ่มได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชุมชน โดยพระสงฆ์ได้ปรับบทบาทในการเข้าถึงชุมชนเข้าไปรับรู้ปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหาความยากจนและความไม่สามัคคีในชุมชน โดยได้หยิบยกเอาปัญหามาเป็นสื่อกระตุ้นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ชุมชนโดยอาศัยหลักพระพุทธศาสนาจากการเรียนรู้ชุมชนมาใช้เพื่อแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างลงตัว^{๔๙}

พระครูสังฆรักษ์กฤษฏ์ทัศน สุ่มโ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปการมี

^{๔๘} พระครูสมุห์ชัชวาล ชำมะณี, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

^{๔๙} พระมหาสังเวียร ปญฺญารโ, “บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๐.

ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕ และ ๓.๕๔ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย ในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และ ชุมชน และเจ้าอาวาสบางรูปใช้คนไม่ถูกต้องกับงาน จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพ แนวทางในการแก้ไข ปัญหา ได้แก่ ควรมีการประชุมพระภิกษุ สามเณร ภายในวัด เนื่องๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด และเพื่อความสัมพันธ์ภายในวัดส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการพัฒนาวัดมากขึ้น และควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน^{๕๐}

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันแม้จะมีหลากหลายบทบาท เช่น บทบาทด้านอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ, บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม, บทบาทด้านการให้การอบรมธรรมแก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น แต่บทบาทที่สังคมไทยต้องการมากที่สุดคือบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรม ให้การอบรมธรรมะ ศีลธรรมแก่ประชาชนหรือบทบาททางด้านการพัฒนาด้านจิตใจ นั่นเอง แม้พระสงฆ์จะมีบทบาทด้านอื่นๆ ด้วย แต่บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจของประชาชนนี้ต้องจัดดำเนินการควบคู่ไปกับบทบาทด้านอื่นๆ ด้วยเสมอ

๗.๒.๒งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัด

พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญญาชีโร) ได้วิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร" ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอนาคตที่จะพัฒนาให้เป็นระบบ สามารถส่งเสริมภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดีการบริหารวัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบ ระบบ วิธีการสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยในวัดนั้นๆ และสังคมโดยรอบ เพื่อให้การบริหารเป็นไปตามความหมายที่ว่า การปกครองการดูแลรักษาหมู่คณะและการดำเนินงานหรือการจัดการ กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการ

^{๕๐} พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ดีตถธณ สุเมธ, "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

ปกครอง,ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย ในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรีกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน และเจ้าอาวาสบางรูปใช้คนไม่ถูกต้องงาน จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพ

แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ควรมีการประชุมพระภิกษุ สามเณร ภายในวัดเนืองๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด และเพื่อความสัมพันธ์ภายในวัด ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดมีการนำเอา เทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการพัฒนาวัดมากขึ้น และควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน^{๕๑}

พระครูปลัดวันชาติ วิชาติ (ยอดคำเนิน) ได้วิจัยเรื่อง "ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔" ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕๒ มีอายุ ๕๑ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๐๓ มีระดับการศึกษา ปวส./ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๓ ประชาชนมีความพึงพอใจ ต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๓.๙๖) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔พบว่าประชาชนที่มีเพศ,อายุ,ระดับการศึกษาและอาชีพที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์โดยรวมไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ ควรมีการพัฒนาด้านการบริการอย่างมีประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น ควรส่งเสริมการให้มีการบริการที่จะสามารถนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ ให้เกิดความประทับใจในการรับบริการทุกครั้งกับผู้รับบริการและผู้ให้มี สิ่งที่สำคัญก็คือ ควรยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการควรสงเคราะห์ประชาชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ วัดนครสวรรค์ควรคำนึงถึงหลักธรรมหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน^{๕๒}

พระครูพิศาล ธีรธรรม ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้เป็นระบบ สามารถส่งเสริมภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และ

^{๕๑} พระครูพิศาลธีรธรรม(สมพร ปญญาชีโร), "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

^{๕๒} พระครูปลัดวันชาติ วิชาติ (ยอดคำเนิน), "ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

ประสบการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี การบริหารวัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบ ระบบ วิธีการ การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยในวัดนั้นๆ และสังคมโดยรอบ เพื่อให้การบริหารเป็นไปตามความหมายที่ว่า การปกครอง การดูแลรักษาหมู่คณะและการดำเนินงานหรือการจัดการ กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ ด้วยมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย ในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน และเจ้าอาวาสบางรูปใช้คนไม่ถูกต้องงาน จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพ^{๕๓}

สรุปผลจากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารวัด ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของหลายเรื่องที่น่ามาอ้างอิงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัด เกือบทั้งสิ้น จะมีระบบการทำงานที่คล้ายคลึงกันและมีรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาองค์กรสงฆ์และกิจการคณะสงฆ์ที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผลการวิจัยที่แต่ละเรื่องที่น่ามาอ้างอิงในการศึกษานี้ จะเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการทำวิจัยเรื่อง นี้ได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถนำมาเป็นกรณีศึกษาได้ ปรับประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของการบริหารวัด ในยุคสมัยใหม่นี้ได้ของท่านผู้รู้ทั้งหลายที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้นนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ด้วย

๗.๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

พระครูสุวรรณวรการ ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก วุฒิเปรียญธรรม ๑-๒ - ป.ธ.๓ วุฒิการศึกษาสามัญระดับปริญญาตรี มีพรรษามากกว่า ๓๐ พรรษา มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส และระยะจำพรรษาอยู่ในวัดปัจจุบันมากกว่า ๒๐ ปี บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานีซึ่งมีทั้งหมด ๔ ด้านได้แก่การพัฒนาชุมชนด้านสังคม ด้าน

^{๕๓} พระครูพิศาล ธีรธรรม “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

เศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก^{๕๔}

พระวันชัย ธนวิโส (กัณหาภณญนะ) ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการชนบท" ผลการวิจัย พบว่า ที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการที่แรก ได้พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคมที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนิสิตที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท คือ การได้รับการสนับสนุน โดยที่นิสิตที่ได้รับการสนับสนุนสูง จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทสูงกว่านิสิตที่ได้รับการสนับสนุนต่ำ ส่วนนิสิตที่มีอายุพรรษาสูงหรืออายุพรรษาต่ำ นิสิตชั้นปี ๔ หรือนิสิตปี ๑ และนิสิตที่ศึกษาอยู่ในคณะต่าง ๆ ทั้ง ๔ คณะ มีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทไม่แตกต่างกัน ประการที่สอง ได้พบว่า ปัจจัยทางจิต คือ ความเชื่ออำนาจในตน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนิสิตที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท โดยที่นิสิตที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท สูงกว่านิสิตที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ ส่วนเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ และประการที่สาม ได้พบว่า ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในกฎแห่งกรรมและอิทธิบาท ๔ ทั้งสองมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนิสิตที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท โดยที่นิสิตที่มีความเชื่อในกฎแห่งกรรมและอิทธิบาท ๔ สูง จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท สูงกว่านิสิตที่มี ๒ ลักษณะดังกล่าวต่ำ^{๕๕}

พระมหานภัส ปทุมปุโต (เมืองมูล) ศึกษาการพัฒนาวัดต้นแบบในการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลต่อการพัฒนาวัดต้นแบบในการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ๑. การพัฒนาวัดต้นแบบในการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในปานกลางมีค่าเฉลี่ย (= ๒.๘๗) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การพัฒนาวัดต้นแบบในการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานครในด้านจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานภายในวัดด้านจัดกิจกรรมทางการศึกษา ด้านจัดสถานที่เผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการในวัด ด้านจัดบริเวณวัดให้สะอาด สงบ ร่มรื่น ด้านจัดทำแผนงานหรือโครงการ ด้านการจัดทำแผนผังวัดแสดงพื้นที่บริเวณวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานภายในวัด มีค่าเฉลี่ย (= ๓.๒๕) และที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือด้านจัดกิจกรรมทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ย (= ๒.๖๘) ๒. ผลการเปรียบเทียบการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ และสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา

^{๕๔} พระครูสุวรรณวรการ, "ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

^{๕๕} พระวันชัย ธนวิโส (กัณหาภณญนะ), "การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการชนบท", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

วัดต้นแบบในการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดต้นแบบในการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๕๖}

สรุปผลจากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่ได้และแนวทางในการพัฒนาองค์กรสงฆ์และกิจการคณะสงฆ์ที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผลการวิจัยที่แต่ละเรื่องก็นำมาอ้างอิงในการศึกษานี้ จะเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการทำวิจัยเรื่อง นี้ได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถนำมาเป็นกรณีศึกษาได้ ปรับประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของการพัฒนาองค์กรสงฆ์ในยุคสมัยใหม่ได้ของท่านผู้รู้ทั้งหลายที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้นนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ด้วย

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

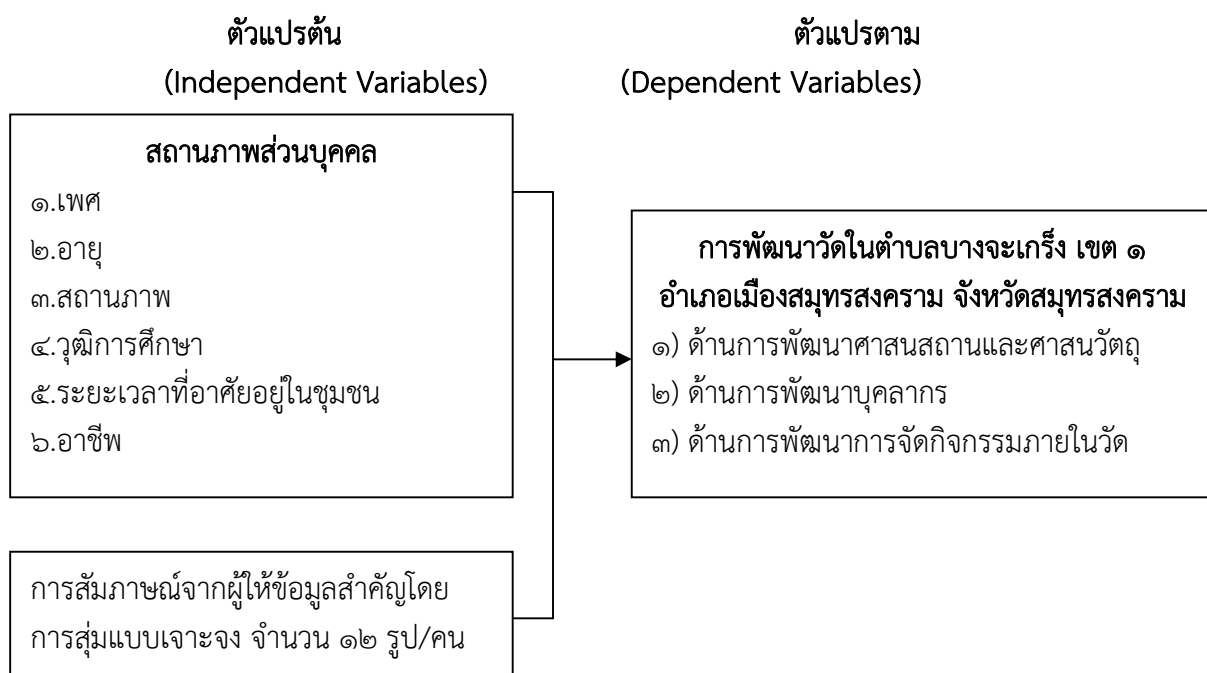
งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาวัดของ สมานจิต ภิรมย์รัตน์^{๕๗} แล้วจึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ,อายุ ,วุฒิการศึกษา,ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน, สถานภาพ,อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ๒) ด้านการพัฒนาบุคลากร ๓) ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด ดังแผนภาพที่ ๒.๑

^{๕๖} พระมหานกส ปทุมปุตุโต (เมืองมูล) “การพัฒนาวัดต้นแบบในการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร”วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐),หน้า (๑).

^{๕๗} สมานจิต ภิรมย์รัตน์, **วัดพัฒนา** ๔๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔ - ๑๗.

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึกรายบุคคล (In – Depth Interview) เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ เชิงปริมาณ

๑) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน ๙,๑๔๖ คน^๑ จากสำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง สํารวจเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

๒) กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามหลักความแปรผันร่วมกันระหว่างขนาดของกลุ่มตัวอย่างกับความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นเนื่องจากการสุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane^๒ ในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างคือ

^๑ข้อมูลตามสำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง สํารวจเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

^๒วีรยา ภัทรอาชาชัย, ผศ., **หลักการวิจัยเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : อินเทอร์เน็ตพริ้นติ้ง, ๒๕๓๙), หน้า ๓๑๔.

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากร
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน ๔,๕๗๙ คน ความคลาดเคลื่อนทางสถิติระดับ .๐๕ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการคำนวณมีดังนี้

สูตร $n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$

เมื่อ e = .๐๕
 N = ๔,๕๗๙
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่า $n = \frac{๔,๕๗๙}{๑ + ๔,๕๗๙ (.๐๕)^2}$
 $n = ๓๘๓$ คน

จากการใช้สูตรคำนวณของยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นประชาชนในตำบลบางแก้ว จำนวน ๔,๕๗๙ คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๘๓ คน และทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น ๔ กลุ่มหมู่บ้าน แล้วจึงแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ๓๘๓ คน ออกเป็น ๕ กลุ่มโดยแบ่งตามสัดส่วนของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อมิให้การสุ่มตกไปอยู่กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือไม่กระจายให้เป็นไปตามสัดส่วนของประชากรที่ควรเป็น จากนั้นจึงใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน ตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในตำบลบางแก้ว อำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามหมู่บ้าน

ที่	หมู่บ้าน	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑	หมู่ ๑ บ้านบางแก้ว	๑,๕๓๗	๖๔
๒	หมู่ ๒ บ้านลัดดาทัพ	๘๓๙	๓๕
๓	หมู่ ๓ บ้านคลองกลาง	๑,๐๕๙	๔๔
๔	หมู่ ๔ บ้านลัดกะปิ	๖๒๘	๒๖
๕	หมู่ ๕ บ้านบางบ่อ	๘๓๐	๓๕
๖	หมู่ ๖ บ้านโรงกุ้ง	๙๙๕	๔๓
๗	หมู่ ๗ บ้านโรงพิน	๑,๒๓๖	๕๒
๘	หมู่ ๘ บ้านปากมาบ	๑,๑๔๐	๔๘
๙	หมู่ ๙ บ้านชายทะเลเขตเมือง	๓๗๒	๑๗
๑๐	หมู่ ๑๐ บ้านบางบ่อล่าง	๔๕๖	๑๙
	รวม	๙,๑๔๖	๓๘๓

๓.๒.๒ เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๒รูป/คน ได้แก่

๑	พระสมุทรธรรมคณิ	ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าอาวาส วัดกลางเหนือ
๒	พระครูสมุทรวิมลคุณ	เจ้าคณะตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดป้อมแก้ว
๓	พระครูเกษมสมุทรคุณ	เจ้าคณะตำบลบางขันแตก เจ้าอาวาส วัดนางพิมพ์
๔	พระครูไพศาลสมุทรกิจ	เจ้าคณะตำบลลาดใหญ่ เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดดาวโด่ง
๕	พระครูสิทธิกิจจากร	เจ้าอาวาสวัดบางจะเกร็ง
๖	พระครูรัตนวิสุทธิวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดสวนแก้วอุทยาน
๗	พระครูสมุทรกิตติวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดช่องลม
๘	นายประกอบ แสงจันทร์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว
๙	นายสุเกษม ไ้วสกุล	นายกเทศบาลตำบลบางจะเกร็ง ไวยาวัจกร วัดบางแก้ว
๑๐	นายชินวัฒน์ กำแสง	ปลัดตำบลบางแก้ว
๑๑	นายประเสริฐ แสงจันทร์	กำนันตำบลบางแก้ว
๑๒	นายสมจิต เขยสมบัติ	ผู้ใหญ่บ้านตำบลบางแก้ว หมู่ ๗

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่านแล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๓ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๖ ถึง ๑.๐ และมีบางข้อใช้คำไม่เหมาะสมจึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม) จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๒๓

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

๔) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีลักษณะดังนี้

(๑) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และอาชีพ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม รวม ๓ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑) ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

๒) ด้านการพัฒนาบุคลากร

๓) ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๔ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง ๓ ด้านซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด

^๔ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

(๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ รูป/คน ดังนี้

๑	พระสมุทรธรรมคณี	ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าอาวาส วัดกลางเหนือ
๒	พระครูสมุทรวิมุตติคุณ	เจ้าคณะตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดป้อมแก้ว
๓	พระครูเกษมสมุทรคุณ	เจ้าคณะตำบลบางขันแตก เจ้าอาวาส วัดนางพิมพ์
๔	พระครูไพศาลสมุทรกิจ	เจ้าคณะตำบลลาดใหญ่ เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดดาวโด่ง
๕	พระครูสิทธิกิจจาการ	เจ้าอาวาสวัดบางจะเกร็ง
๖	พระครูรัตนวิสุทธิวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดสวนแก้วอุทยาน
๗	พระครูสมุทรกิตติวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดช่องลม
๘	นายประกอบ แสงจันทร์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว
๙	นายสุเกษม โง้วสกุล	นายกเทศบาลตำบลบางจะเกร็ง ไวยาวัจกร วัดบางแก้ว
๑๐	นายชินวัฒน์ กำแสง	ปลัดตำบลบางแก้ว
๑๑	นายประเสริฐ แสงจันทร์	กำนันตำบลบางแก้ว
๑๒	นายสมจิต เขยสมบัติ	ผู้ใหญ่บ้านตำบลบางแก้ว หมู่ ๗

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงนายประกอบ แสงจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในพื้นที่เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๘ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

๒) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จากการตอบแบบสอบถามของประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓) การเปรียบเทียบระดับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ตามความคิดเห็นของประชาชน โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และอาชีพ วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technic)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
สมุทรสงคราม ใช้ขั้นตอนวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ
(Survey Research) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด
๓๖๘ คนมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ผลการวิเคราะห์
ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น ๖ ตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๖ ส่วนดังนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ การวิเคราะห์การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
จังหวัดสมุทรสงคราม

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ การพัฒนาวัดในตำบลบาง
จะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๔.๕ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง
เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สัญลักษณ์และอักษรทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม
F	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสามกลุ่มขึ้นไป
Sig.	หมายถึง	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significant)
*	หมายถึง	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล

(n=๓๘๓)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๖๘	๔๓.๘๗
หญิง	๒๑๕	๕๖.๑๓
รวม	๓๘๓	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๕๘	๑๕.๑๔
๒๐ – ๓๐ ปี	๗๒	๑๘.๘๐
๓๑ – ๔๐ ปี	๑๒๖	๓๒.๙๐
๔๑ – ๕๐ ปี	๗๔	๑๙.๓๒
๕๐ ปีขึ้นไป	๕๓	๑๓.๘๔
รวม	๓๘๓	๑๐๐.๐๐
๓. สถานภาพ		
โสด	๒๑๕	๕๖.๑๕
สมรส	๗๕	๑๙.๕๗
ม่าย	๔๙	๑๒.๗๙
หย่าร้าง	๔๔	๑๑.๔๙
รวม	๓๘๓	๑๐๐.๐๐
๔. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๑๖	๕๖.๔๐
ปริญญาตรี	๑๔๑	๓๖.๘๑
สูงกว่าปริญญาตรี	๒๖	๖.๗๙
รวม	๓๘๓	๑๐๐.๐๐
๕. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
ต่ำกว่า ๕ ปี	๗๘	๒๐.๓๗
๕ – ๑๐ ปี	๕๒	๑๓.๕๘
๑๑ – ๑๕ ปี	๑๑๓	๒๙.๕๐

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

(n=๓๘๓)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๕.ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (ต่อ)		
๑๖ - ๒๐ ปี	๘๔	๒๑.๙๓
๒๐ ปีขึ้นไป	๕๖	๑๔.๖๒
รวม	๓๘๓	๑๐๐.๐๐
๖. อาชีพ		
ทำสวน	๑๐๒	๒๖.๖๒
ค้าขาย	๗๒	๑๘.๘๐
รับราชการ	๗๘	๒๐.๓๗
นักธุรกิจ	๔๗	๑๒.๒๘
นักศึกษา	๕๘	๑๕.๑๔
อื่นๆ	๒๖	๖.๗๙
รวม	๓๘๓	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ประชาชนในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๘๗ รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๑๓

ประชาชนส่วนใหญ่มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙๐ รองลงมามีอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๓๒ และน้อยที่สุดมีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘๔

ประชาชนส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๑๕ รองลงมามีสถานภาพสมรส จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕๗ และน้อยที่สุดมีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๙

ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๔๐ รองลงมามีการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๘๑ และน้อยที่สุดมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๙

ประชาชนส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ๑๑ - ๑๕ ปี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕๐ รองลงมา ๑๖ - ๒๐ ปี จำนวน ๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๙๓ และน้อยที่สุด ๕ - ๑๐ ปี จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๘

ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖๒ รองลงมามีอาชีพรับราชการ จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๓๗ และน้อยที่สุดมีอาชีพอื่นๆ จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๙

๔.๒ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ, ด้านการพัฒนาบุคลากร, ด้านการพัฒนากิจการกุศลภายในวัด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

(n=๓๘๓)				
การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	๓.๘๙	๐.๔๘๔	มาก	๓
๒. ด้านการพัฒนาบุคลากร	๓.๙๒	๐.๔๕๔	มาก	๑
๓. ด้านการพัฒนากิจการกุศลภายในวัด	๓.๙๑	๐.๔๗๖	มาก	๒
รวม	๓.๙๑	๐.๔๖๗	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ ๓.๙๑) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๒ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนากิจการกุศลภายในวัด ค่าเฉลี่ย ๓.๙๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุดคือด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ค่าเฉลี่ย ๓.๘๙

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

(n=๓๘๓)

ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
๑.มีการพัฒนาศาสนสถาน เช่น โบสถ์วิหาร กุฏิ ฯลฯ	๔.๐๐	๐.๘๐๑	มาก	๒
๒.มีการปรับปรุงศาสนสถานให้สวยงาม ด้วยความประหยัดและเรียบง่าย	๓.๘๔	๐.๗๖๒	มาก	๘
๓.มีการพัฒนา และปรับปรุงศาสนสถาน ให้มีความสอดคล้องต่อศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น	๓.๘๘	๐.๗๖๖	มาก	๗
๔.มีการจัดเก็บ ศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป และใบลาน ฯลฯ แยกไว้อย่างชัดเจน	๓.๖๒	๐.๗๙๑	มาก	๑๐
๕.มีการจัดเก็บ ศาสนวัตถุ ไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ในรูปของพิพิธภัณฑ์	๓.๙๔	๑.๒๒๕	มาก	๔
๖.มีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในแง่การศึกษา แก่ชุมชน	๔.๐๑	๑.๐๖๘	มาก	๑
๗.มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมศาสนสถานภายในวัด ให้ความสะอาด สงบ ร่มรื่น เพื่อเป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชน	๓.๙๓	๐.๖๑๔	มาก	๕
๘.มีการจัดทำแผนผังภายในวัดเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่	๓.๙๑	๐.๕๙๓	มาก	๖
๙.มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ต่างๆ ในชุมชน	๓.๘๓	๐.๗๒๐	มาก	๙
๑๐.มีการวางแผนพัฒนาร่วมกันในการดำเนินงานอนุรักษ์ ศาสนสถานและศาสนวัตถุในวัด	๓.๙๕	๐.๕๘๘	มาก	๓
รวม	๓.๘๙	๐.๔๘๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ ๓.๘๙) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือมีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในแง่การศึกษา แก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๑ รองลงมาคือ มีการพัฒนาศาสนสถาน เช่น โบสถ์วิหาร กุฏิ ฯลฯ ค่าเฉลี่ย ๔.๐๐ และมีความคิดเห็นต่ำสุดคือมีการจัดเก็บ ศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป และใบลาน ฯลฯ แยกไว้อย่างชัดเจนค่าเฉลี่ย ๓.๖๒

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนา

(n=๓๘๓)

ด้านการพัฒนาศาสนา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
๑.มีการปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวช เพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวัง จะใช้ชีวิตที่ดั่งามเป็นประโยชน์ในบวรพุทธศาสนา	๔.๐๐	๐.๕๔๔	มาก	๓
๒.มีกระบวนการคัดเลือกพระสงฆ์ที่สมควร โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ประสบการณ์คุณวุฒิ และวัยวุฒิอันเหมาะสม	๓.๙๔	๐.๕๕๓	มาก	๕
๓.มีกระบวนการคัดเลือกตามความเหมาะสมตามที่ชุมชนคาดหวัง	๔.๐๙	๐.๕๓๕	มาก	๑
๔.มีการพัฒนาความรู้ของพระสงฆ์ให้ถูกต้องทันสมัยทั้งทางโลกและทางธรรม	๓.๖๒	๐.๗๙๑	มาก	๑๐
๕.มีความสามารถนำวิทยาการแผนใหม่มาใช้จัดการหรือบริหารกิจการในวัด หรือในองค์กร	๓.๙๔	๑.๒๒๕	มาก	๖
๖.มีการปกครองให้มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นผู้นำของชุมชนได้	๔.๐๑	๑.๐๖๘	มาก	๒
๗.มีการพัฒนาความรู้ของบุคลากรทางศาสนา คือ พระภิกษุ สามเณร ชี อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัด ให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม	๔.๐๐	๐.๘๐๑	มาก	๔
๘.มีการส่งเสริมให้บุคลากรทางศาสนาปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและประกอบศาสนกิจอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม	๓.๘๔	๐.๗๖๒	มาก	๘
๙.มีแนวทางจัดผู้แสวงประโยชน์และไม่ประสงค์ดีออกจากสถาบันพระพุทธศาสนา	๓.๙๑	๐.๕๙๓	มาก	๗
๑๐.การส่งเสริมให้พระภิกษุสามารถอบรมสั่งสอน และชี้นำสิ่งที่ดั่งามให้แก่สังคม	๓.๘๓	๐.๗๒๐	มาก	๙
รวม	๓.๙๒	๐.๕๕๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ ๓.๙๒) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือมีมีกระบวนการคัดเลือกตามความเหมาะสมตามที่ชุมชนคาดหวัง มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๙ รองลงมาคือ มีมีการปกครองให้มีประสิทธิภาพและสามารถ

เป็นผู้นำของชุมชนได้ค่าเฉลี่ย ๔.๐๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุดคือมีการพัฒนาความรู้ของพระสงฆ์
การให้ถูกต้องทันสมัยทั้งทางโลกและทางธรรม ค่าเฉลี่ย ๓.๖๒

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัด
ในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้าน
การพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

(n=๓๘๓)

ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
๑.มีการปรับปรุงแบบการประกอบศาสนพิธีให้มีความ เข้าใจที่ถูกต้อง	๓.๙๕	๐.๕๘๘	มาก	๔
๒.มีการประกอบศาสนพิธีได้ตรงตามพุทธบัญญัติ ประหยัด เรียบง่ายและเป็นประโยชน์	๓.๙๔	๐.๕๕๓	มาก	๕
๓.มีการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ ให้เรียนรู้หลักธรรม คำสั่งสอน สามารถ ปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง	๔.๐๙	๐.๕๓๕	มาก	๑
๔.มีการจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาที่ประชาชน สามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และศึกษา	๓.๖๒	๐.๗๙๑	มาก	๑๐
๕.มีการเสริมสร้างความรู้แก่ประชาชนให้เข้าใจและยึด มั่นศรัทธาในหลักธรรมทางศาสนา เพื่อเป็นแนวทางให้ ปฏิบัติ ดีปฏิบัติชอบ	๓.๙๔	๑.๒๒๕	มาก	๖
๖.มีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มี ความหลากหลาย สามารถเลือกใช้ความรู้จากหลักธรรม พื้นฐานมาเป็นหลักในการเผยแผ่	๔.๐๑	๑.๐๖๘	มาก	๒
๗.มีการใช้สื่อต่างๆ รวมทั้งใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๐๐	๐.๘๐๑	มาก	๓
๘.มีการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ ให้วัดเป็นที่พึ่งพิง ของประชาชน โดยเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในด้าน ต่างๆ เช่น การศึกษา สงเคราะห์สำหรับผู้ยากไร้	๓.๘๕	๐.๖๖๒	มาก	๘
๙.มีการจัดแหล่งสาธิตความรู้สวนสมุนไพร การสง เคราะห์บุคคลติดเชื่อโรคและเปิดโอกาสให้ชุมชนใช้ วัดเป็นศูนย์รวมของกิจกรรม	๓.๘๔	๐.๗๖๒	มาก	๙
๑๐.มีการจัดลานกีฬาที่เหมาะสมตลอดจน ใช้เป็น สถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ อัน ตอบสนองความ ต้องการของสังคม	๓.๘๘	๐.๗๖๖	มาก	๗
รวม	๓.๙๑	๐.๔๗๖	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการภายในวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ ๓.๙๑) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ มีการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุให้เรียนรู้หลักธรรม คำสั่งสอน สามารถ ปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๙ รองลงมาคือ มีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความหลากหลาย สามารถเลือกใช้ความรู้จากหลักธรรมพื้นฐานมาเป็นหลักในการเผยแผ่ ค่าเฉลี่ย ๔.๐๑ และมีความคิดเห็นต่ำสุดคือมีการจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และศึกษา ค่าเฉลี่ย ๓.๖๒

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษาระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อาชีพ แสดงด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความสำคัญทางสถิติทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามในภาพรวม **จำแนกตามเพศ**

(n=๓๘๓)

การพัฒนาวัด	เพศ	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
๑.ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	ชาย	๓.๙๐	.๔๔๒	๐.๗๔๕	๐.๐๕๓
	หญิง	๓.๘๘	.๕๑๘		
๒.ด้านการพัฒนาบุคลากร	ชาย	๓.๙๔	.๔๑๖	๐.๔๒๙	๐.๑๑๘
	หญิง	๓.๙๐	.๔๘๔		
๓.ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด	ชาย	๓.๙๑	.๔๓๘	๐.๘๐๗	๐.๐๕๕
	หญิง	๓.๙๒	.๕๐๗		
รวม	ชาย	๓.๙๑	.๔๒๗	๐.๗๗๕	๐.๐๗๓
	หญิง	๓.๙๐	.๔๙๙		

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยวิธีการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($t = ๐.๗๗๕$, $Sig = ๐.๐๗๓$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามอายุ

(n=๓๘๓)

การพัฒนาวัด	อายุ	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๘๖	๐.๓๔๓	๓.๗๗๑	.๐๐๐*
	๒๐ – ๓๐ ปี	๓.๗๙	๐.๔๐๔		
	๓๑ – ๔๐ ปี	๓.๘๖	๐.๕๐๙		
	๔๑ – ๕๐ ปี	๓.๘๒	๐.๔๘๐		
	๕๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๓	๐.๕๓๙		
๒. ด้านการพัฒนากุศลกร	ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๘๗	๐.๓๑๖	๗.๕๕๔	.๐๐๐*
	๒๐ – ๓๐ ปี	๓.๘๓	๐.๓๗๒		
	๓๑ – ๔๐ ปี	๓.๘๘	๐.๔๘๔		
	๔๑ – ๕๐ ปี	๓.๘๙	๐.๔๓๐		
	๕๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๒	๐.๕๓๙		
๓. ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด	ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๘๘	๐.๓๔๕	๘.๘๙๙	.๐๐๐*
	๒๐ – ๓๐ ปี	๓.๗๘	๐.๔๑๓		
	๓๑ – ๔๐ ปี	๓.๘๘	๐.๕๐๑		
	๔๑ – ๕๐ ปี	๓.๘๗	๐.๔๕๑		
	๕๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๕	๐.๕๒๗		
ค่าเฉลี่ยรวม	ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๘๗	๐.๓๓๑	๘.๓๙๑	.๐๐๐*
	๒๐ – ๓๐ ปี	๓.๘๐	๐.๓๙๐		
	๓๑ – ๔๐ ปี	๓.๘๗	๐.๔๙๓		
	๔๑ – ๕๐ ปี	๓.๘๖	๐.๔๔๘		
	๕๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๓	๐.๕๓๓		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามอายุ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่า ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ($F = ๘.๓๙๑$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference

ตารางที่ ๔.๘ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามอายุ

(n=๓๘๓)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๐ ปีขึ้นไป
		๓.๘๖	๓.๗๙	๓.๘๖	๓.๘๒	๔.๒๓
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๘๖	-	.๐๖	.๐๓	.๐๔	-.๓๗*
๒๐-๓๐ ปี	๓.๗๙	-	-	-.๐๖	-.๐๒	-.๔๓*
๓๑-๔๐ ปี	๓.๘๖	-	-	-	.๐๔	-.๓๖*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๘๒	-	-	-	-	-.๔๑*
๕๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๓	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามอายุ พบว่าประชาชนที่มีต่ำกว่า ๒๐ ปี ๒๐-๓๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี และ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๙ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน
เกี่ยวกับ การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัด
สมุทรสงคราม ด้านด้านการพัฒนาบุคลากร **จำแนกตามอายุ**

(n=๓๘๓)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๐ ปีขึ้นไป
		๓.๘๗	๓.๘๓	๓.๘๘	๓.๘๙	๔.๒๒
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๘๗	-	.๓๕	-.๐๑	-.๐๑	-.๓๕*
๒๐-๓๐ ปี	๓.๘๓	-	-	-.๐๔	-.๐๕	-.๓๘*
๓๑-๔๐ ปี	๓.๘๘	-	-	-	-.๐๐	-.๓๔*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๘๙	-	-	-	-	-.๓๓*
๕๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๒	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการบุคลากร จำแนกตามอายุ พบว่าประชาชนที่มี ต่ำกว่า ๒๐ ปี ๒๐-๓๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี และ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนารูปแบบกิจกรรมภายในวัด จำแนกตามอายุ

(n=๓๘๓)

อายุ	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๐ ปีขึ้นไป
		๓.๘๘	๓.๗๘	๓.๘๘	๓.๘๗	๔.๒๕
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓.๘๘	-	.๐๙	-.๐๐	.๐๐	-.๓๖*
๒๐-๓๐ ปี	๓.๗๘	-	-	-.๐๙	-.๐๘	-.๔๖*
๓๑-๔๐ ปี	๓.๘๘	-	-	-	.๑๐	-.๓๖*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๘๗	-	-	-	-	-.๓๗*
๕๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๕	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนารูปแบบกิจกรรมภายในวัด จำแนกตามอายุ พบว่าประชาชนที่มีต่ำกว่า ๒๐ ปี ๒๐-๓๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี และ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม **จำแนกตามสถานภาพ**

(n=๓๘๓)

การพัฒนาวัด	สถานภาพ	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	โสด	๓.๘๓	๐.๔๓๗	๑๐.๖๘๔	.๐๐๐*
	สมรส	๓.๘๘	๐.๔๗๒		
	ม่าย	๓.๘๒	๐.๔๘๕		
	หย่าร้าง	๔.๒๖	๐.๕๕๔		
๒. ด้านการพัฒนาบุคลากร	โสด	๓.๘๕	๐.๔๑๕	๑๐.๑๑๔	.๐๐๐*
	สมรส	๓.๙๑	๐.๔๒๘		
	ม่าย	๓.๘๙	๐.๔๓๐		
	หย่าร้าง	๔.๒๕	๐.๕๕๔		
๓. ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด	โสด	๓.๘๔	๐.๔๓๗	๑๐.๗๒๔	.๐๐๐*
	สมรส	๓.๙๑	๐.๔๕๑		
	ม่าย	๓.๘๗	๐.๔๖๗		
	หย่าร้าง	๔.๒๗	๐.๕๔๖		
ค่าเฉลี่ยรวม	โสด	๓.๘๔	๐.๔๒๕	๑๐.๖๙๕	.๐๐๐*
	สมรส	๓.๙๐	๐.๔๔๖		
	ม่าย	๓.๘๖	๐.๔๕๕		
	หย่าร้าง	๔.๒๖	๐.๕๕๐		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมแตกต่างกัน ($F = ๑๐.๖๙๕$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชาชนที่มีสถานภาพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	$\bar{X}$	(n=๓๘๓)			
		โสด	สมรส	หม้าย	หย่าร้าง
		๓.๘๓	๓.๘๘	๓.๘๒	๔.๒๖
โสด	๓.๘๓	-	-.๐๔	.๐๘	-.๔๒*
สมรส	๓.๘๘	-	-	.๐๕	-.๓๘*
หม้าย	๓.๘๒	-	-	-	-.๔๓*
หย่าร้าง	๔.๒๖	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามสถานภาพ พบว่าประชาชนที่มีโสด สมรส หม้าย มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับสถานภาพหย่าร้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	$\bar{X}$	(n=๓๘๓)			
		โสด	สมรส	หม้าย	หย่าร้าง
		๓.๘๓	๓.๘๘	๓.๘๒	๔.๒๖
โสด	๓.๘๓	-	-.๐๕	-.๐๔	-.๔๐*
สมรส	๓.๘๘	-	-	.๐๒	-.๓๔*
หม้าย	๓.๘๒	-	-	-	-.๓๖*
หย่าร้าง	๔.๒๖	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาบุคลากร จำแนกตามสถานภาพ พบว่าประชาชนที่มีโสด สมรส หมาย มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับสถานภาพหย่าร้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการกรมภายในวัด จำแนกตามสถานภาพ

(n=๓๘๓)

สถานภาพ	$\bar{X}$	โสด	สมรส	หมาย	หย่าร้าง
		๓.๘๔	๓.๙๑	๓.๘๗	๔.๒๗
โสด	๓.๘๔	-	-.๐๗	-.๐๒	-.๔๒*
สมรส	๓.๙๑	-	-	.๐๔	-.๓๕*
หมาย	๓.๘๗	-	-	-	-.๔๐*
หย่าร้าง	๔.๒๗	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการกรมภายในวัด จำแนกตามสถานภาพ พบว่าประชาชนที่มีโสด สมรส หมาย มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับสถานภาพหย่าร้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม **จำแนกตามวุฒิการศึกษา**

(n=๓๘๓)

การพัฒนาวัด	วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
๑.ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	๓.๘๖	๐.๔๒๙	๕.๘๔๔	.๐๐๓*
	ปริญญาตรี	๓.๘๘	๐.๕๒๔		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๒๐	๐.๕๖๗		
๒.ด้านการพัฒนาบุคลากร	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	๓.๘๘	๐.๓๙๙	๘.๖๖๖	.๐๐๐*
	ปริญญาตรี	๓.๙๐	๐.๔๙๗		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๒๗	๐.๔๘๓		
๓.ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	๓.๘๗	๐.๔๓๓	๙.๘๒๕	.๐๐๐*
	ปริญญาตรี	๓.๙๐	๐.๕๐๙		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๓๐	๐.๔๕๕		
ค่าเฉลี่ยรวม	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	๓.๘๗	๐.๔๑๖	๘.๑๔๒	.๐๐๐*
	ปริญญาตรี	๓.๘๙	๐.๕๐๕		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๒๖	๐.๕๐๐		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมแตกต่างกัน ($F = ๘.๑๔๒$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามวุฒิการศึกษา (n=๓๘๓)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๓๖	๓.๘๘	๔.๒๐
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๓๖	-	-.๐๑	-.๓๓*
ปริญญาตรี	๓.๘๘	-	-	-.๓๒*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๒๐	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าประชาชนที่มีวุฒิมัธยมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ แตกต่างกับวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามวุฒิการศึกษา (n=๓๘๓)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๘๘	๓.๙๐	๔.๒๗
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๘๘	-	-.๐๑	-.๓๘*
ปริญญาตรี	๓.๙๐	-	-	-.๓๖*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๒๗	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าประชาชนที่มีวุฒิมัธยมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ แตกต่างกับวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการกรมภายในวัด จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n=๓๘๓)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๘๗	๓.๙๐	๔.๓๐
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-.๐๒	-.๔๒*
ปริญญาตรี	๓.๙๐	-	-	-.๔๐*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๓๐	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามด้านการพัฒนากิจการกรมภายในวัด จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าประชาชนที่มีวุฒิมัธยมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ แตกต่างกับวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๙ ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

(n=๓๘๓)

การพัฒนาวัด	ระยะเวลา อยู่อาศัย	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๘๕	๐.๓๓๘	๙.๓๒๙	.๐๐๐*
	๕ – ๑๐ ปี	๓.๗๘	๐.๔๓๒		
	๑๑ – ๑๕ ปี	๓.๗๘	๐.๔๖๔		
	๑๖ – ๒๐ ปี	๓.๙๑	๐.๕๒๔		
	๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๒	๐.๕๓๙		
๒. ด้านการพัฒนาบุคลากร	ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๘๖	๐.๓๐๘	๙.๗๘๕	.๐๐๐*
	๕ – ๑๐ ปี	๓.๘๓	๐.๔๐๑		
	๑๑ – ๑๕ ปี	๓.๘๐	๐.๔๓๗		
	๑๖ – ๒๐ ปี	๓.๙๗	๐.๔๗๔		
	๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๒	๐.๕๓๔		
๓. ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด	ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๘๖	๐.๓๔๐	๑๐.๙๕๙	.๐๐๐*
	๕ – ๑๐ ปี	๓.๗๗	๐.๔๔๓		
	๑๑ – ๑๕ ปี	๓.๘๐	๐.๔๕๖		
	๑๖ – ๒๐ ปี	๓.๙๖	๐.๔๙๓		
	๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๕	๐.๕๒๑		
ค่าเฉลี่ยรวม	ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๘๖	๐.๓๒๔	๑๐.๑๕๕	.๐๐๐*
	๕ – ๑๐ ปี	๓.๗๙	๐.๔๑๙		
	๑๑ – ๑๕ ปี	๓.๗๙	๐.๔๔๗		
	๑๖ – ๒๐ ปี	๓.๙๕	๐.๔๙๒		
	๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๓	๐.๕๒๙		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดใน

ตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ($F = ๑๐.๑๑๕$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference

ตารางที่ ๔.๒๐ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาอยู่อาศัย	$\bar{X}$	(n=๓๘๓)				
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ – ๑๐ ปี	๑๑ – ๑๕ ปี	๑๖ – ๒๐ ปี	๒๐ ปีขึ้นไป
		๓.๘๕	๓.๗๘	๓.๗๘	๓.๙๑	๔.๒๒
ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๘๕	-	.๐๖	.๐๖	-.๐๖	-.๓๗*
๕ – ๑๐ ปี	๓.๗๘	-	-	.๐๐	-.๑๒	-.๔๓*
๑๑ – ๑๕ ปี	๓.๗๘	-	-	-	-.๑๒	-.๔๓*
๑๖ – ๒๐ ปี	๓.๙๑	-	-	-	-	-.๓๑*
๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๒	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่าประชาชนที่มี ต่ำกว่า ๕ ปี , ๕-๑๐ ปี, ๑๑-๑๕ ปี และ ๑๖-๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ๒๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศุภลากร จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

(n=๓๘๓)

ระยะเวลาอยู่อาศัย	$\bar{X}$	ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ – ๑๐ ปี	๑๑ – ๑๕ ปี	๑๖ – ๒๐ ปี	๒๐ ปีขึ้นไป
		๓.๘๖	๓.๘๓	๓.๘๐	๓.๙๗	๔.๒๒
ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๘๖	-	.๐๓	.๐๖	-.๑๐	-.๓๕*
๕ – ๑๐ ปี	๓.๘๓	-	-	.๐๓	-.๑๔	-.๓๙*
๑๑ – ๑๕ ปี	๓.๘๐	-	-	-	-.๑๗*	-.๔๒*
๑๖ – ๒๐ ปี	๓.๙๗	-	-	-	-	-.๒๔*
๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๒	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศุภลากร จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ต่ำกว่า ๕ ปี ระยะเวลาอาศัย ๕-๑๐ ปี และระยะเวลาอาศัย ๑๖-๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับ ๒๐ ปีขึ้นไป และระยะเวลาอาศัย ๑๑-๑๕ ปี แตกต่างกับระยะเวลาอาศัย ๑๖-๒๐ ปีและระยะเวลาอาศัย ๒๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๒ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการกุศลภายในวัด จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาอยู่อาศัย	$\bar{X}$	(n=๓๘๓)				
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ – ๑๐ ปี	๑๑ – ๑๕ ปี	๑๖ – ๒๐ ปี	๒๐ ปีขึ้นไป
		๓.๘๖	๓.๗๗	๓.๘๐	๓.๙๖	๔.๒๕
ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๘๖	-	.๐๙	.๐๖	-.๐๙	-.๓๘*
๕ – ๑๐ ปี	๓.๗๗	-	-	-.๐๒	-.๑๘	-.๔๗*
๑๑ – ๑๕ ปี	๓.๘๐	-	-	-	-.๑๖	-.๔๔*
๑๖ – ๒๐ ปี	๓.๙๖	-	-	-	-	-.๒๘*
๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๒๕	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม การพัฒนากิจการกุศลภายในวัด จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่าประชาชนที่มี ต่ำกว่า ๕ ปี , ๕-๑๐ ปี, ๑๑-๑๕ ปี และ ๑๖-๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ๒๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๓ ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามอาชีพ

(n=๓๘๓)

การพัฒนาวัด	อาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	ทำสวน	๓.๘๑	๐.๔๖๘	๕.๘๙๙	.๐๐๐
	ค้าขาย	๓.๗๙	๐.๔๐๔		
	รับราชการ	๓.๙๐	๐.๕๒๒		
	นักธุรกิจ	๔.๒๒	๐.๕๘๒		
	นักศึกษา	๓.๘๖	๐.๓๔๓		
	อื่นๆ	๓.๘๙	๐.๔๘๓		
๒. ด้านการพัฒนาบุคลากร	ทำสวน	๓.๘๒	๐.๔๔๑	๗.๓๕๐	.๐๐๐
	ค้าขาย	๓.๘๓	๐.๓๗๒		
	รับราชการ	๓.๙๕	๐.๔๗๘		
	นักธุรกิจ	๔.๒๖	๐.๕๓๙		
	นักศึกษา	๓.๘๗	๐.๓๑๖		
	อื่นๆ	๓.๘๘	๐.๔๖๘		
๓. ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด	ทำสวน	๓.๘๓	๐.๔๖๒	๗.๔๑๙	.๐๐๐
	ค้าขาย	๓.๗๘	๐.๔๑๓		
	รับราชการ	๓.๙๔	๐.๕๐๕		
	นักธุรกิจ	๔.๒๖	๐.๕๓๐		
	นักศึกษา	๓.๘๘	๐.๓๔๕		
	อื่นๆ	๓.๙๒	๐.๔๗๘		
ค่าเฉลี่ยรวม	ทำสวน	๓.๘๒	๐.๔๕๑	๖.๙๕๒	.๐๐๐
	ค้าขาย	๓.๘๐	๐.๓๙๐		
	รับราชการ	๓.๙๓	๐.๔๙๗		
	นักธุรกิจ	๔.๒๕	๐.๕๔๘		
	นักศึกษา	๓.๘๗	๐.๓๓๑		
	อื่นๆ	๓.๙๐	๐.๔๗๓		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามอาชีพ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ($F = ๖.๙๕๒$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามอาชีพ

(n=๓๘๓)

อาชีพ	$\bar{X}$	ทำสวน	ค้าขาย	รับราชการ	นักธุรกิจ	นักศึกษา	อื่น ๆ
		๓.๘๑	๓.๗๘	๓.๙๐	๔.๒๒	๓.๘๖	๓.๘๙
ทำสวน	๓.๘๑	-	.๐๑	-.๐๙	-.๔๑*	-.๐๕	-.๐๘
ค้าขาย	๓.๗๘	-	-	-.๑๐	-.๔๒*	-.๐๖	-.๐๙
รับราชการ	๓.๙๐	-	-	-	-.๓๑*	.๐๔	.๐๑
นักธุรกิจ	๔.๒๒	-	-	-	-	.๓๖*	.๓๒*
นักศึกษา	๓.๘๖	-	-	-	-	-	-.๐๓
อื่น ๆ	๓.๘๙	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำแนกตามอาชีพ พบว่าประชาชนที่มี อาชีพทำสวน ค้าขาย และรับราชการ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ต่างกับนักธุรกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ และประชาชนที่มีอาชีพเป็นนักธุรกิจ มีความคิดเห็นต่างกับนักศึกษา และอาชีพอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๕ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนา **จำแนกตามอาชีพ**

(n=๓๘๓)

อาชีพ	$\bar{X}$	ทำสวน	ค้าขาย	รับราชการ	นักธุรกิจ	นักศึกษา	อื่น ๆ
		๓.๘๒	๓.๘๓	๓.๙๕	๔.๒๖	๓.๘๗	๓.๘๘
ทำสวน	๓.๘๒	-	-.๐๐	-.๑๒	-.๔๓*	-.๐๔	-.๐๕
ค้าขาย	๓.๘๓	-	-	-.๑๑	-.๔๒*	-.๐๓	-.๐๔
รับราชการ	๓.๙๕	-	-	-	-.๓๐*	.๐๘	.๐๗
นักธุรกิจ	๔.๒๖	-	-	-	-	.๓๙*	.๓๗*
นักศึกษา	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๐๑
อื่น ๆ	๓.๘๘	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนา จำแนกตามอาชีพ พบว่าประชาชนที่มี อาชีพทำสวน ค้าขาย และรับราชการ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ต่างกับนักธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ และประชาชนที่มีอาชีพเป็นนักธุรกิจ มีความคิดเห็นต่างกับนักศึกษา และอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๖ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการภายในวัด จำแนกตามอาชีพ

(n=๓๘๓)

อาชีพ	$\bar{X}$	ทำสวน	ค้าขาย	รับราชการ	นักธุรกิจ	นักศึกษา	อื่น ๆ
		๓.๘๓	๓.๗๘	๓.๙๔	๔.๒๖	๓.๘๘	๓.๙๒
ทำสวน	๓.๘๓	-	.๐๔	-.๑๑	-.๔๓*	-.๐๕	-.๐๘
ค้าขาย	๓.๗๘	-	-	-.๑๕	-.๔๘*	-.๐๙	-.๑๓
รับราชการ	๓.๙๔	-	-	-	-.๓๒*	.๐๖	.๐๒
นักธุรกิจ	๔.๒๖	-	-	-	-	.๓๘*	.๓๔*
นักศึกษา	๓.๘๘	-	-	-	-	-	-.๐๓
อื่น ๆ	๓.๙๒	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนากิจการ จำแนกตามอาชีพ พบว่าประชาชนที่มี อาชีพทำสวน ค้าขาย และรับราชการ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ต่างกับนักธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ และประชาชนที่มีอาชีพเป็นนักธุรกิจ มีความคิดเห็นต่างกับนักศึกษา และอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ นักศึกษามีความคิดเห็นต่างกับอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๗ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t/F	ค่าSig	ผลการทดสอบ	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	เพศ	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง	๐.๗๗๕	๐.๐๗๓		✓
๒	อายุ	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง	๘.๓๙๑	๐.๐๐๐*	✓	
๓	สถานภาพ	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง	๑๐.๖๙๕	๐.๐๐๐*	✓	
๔	วุฒิการศึกษา	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง	๘.๑๔๒	๐.๐๐๐*	✓	
๕	ระยะเวลาอาศัย	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง	๑๐.๑๕๕	๐.๐๐๐*	✓	
๖	อาชีพ	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง	๖.๙๕๒	๐.๐๐๐	✓	

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม สามารถสรุปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ปัจจัยด้านเพศ การเปรียบเทียบการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าไม่แตกต่างกัน (Sig = ๐.๐๗๓) จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๒. ปัจจัยด้านอายุ การเปรียบเทียบการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าแตกต่างกัน

(Sig = ๐.๐๐๐) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๓. ปัจจัยด้านสถานภาพ การเปรียบเทียบการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าแตกต่างกัน (Sig = ๐.๐๐๐) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๔. ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษา การเปรียบเทียบการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าแตกต่างกัน (Sig = ๐.๐๐๐) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๕. ปัจจัยด้านระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ การเปรียบเทียบการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าแตกต่างกัน (Sig = ๐.๐๐๐) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๖. ปัจจัยด้านอาชีพ การเปรียบเทียบการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าแตกต่างกัน

(Sig = ๐.๐๐๐) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จากการเก็บแบบสอบถามปลายเปิด สามารถสรุป ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะได้ดังรายละเอียดแสดงใน ตารางที่ ๔.๒๘ - ๔.๓๓

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม **ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	ความถี่
๑	การพัฒนาดำเนินการกระทำไปตามรูปแบบวิธีการเดิมๆ ขาดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์	๑๗
๒	ขาดการวางแผน แนวทาง นโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาศาสนสถานขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน	๑๕
๓	ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดเก็บ ศาสนวัตถุ ไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ในรูปของพิพิธภัณฑ์	๑๐
๔	ปัจจุบันจำนวนผู้บวชอยู่ประจำลดจำนวนลง ส่งผลให้วัดต่างๆ ขาดบุคลากร ในการดำเนินงาน	๘
๕	การพัฒนา และปรับปรุงศาสนสถานในบางอย่างไม่มีความสอดคล้องต่อศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น	๗
๖	ขาดศักยภาพหรืองบประมาณในการพัฒนาวัด	๕
๗	ขาดการชักจูงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ	๓
	รวม	๖๕

จากตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ มากที่สุดคือ การพัฒนาดำเนินการกระทำไปตามรูปแบบวิธีการเดิมๆ ขาดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๑๕ รองลงมาคือ ขาดการวางแผน แนวทาง นโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาศาสนสถานขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐๗ และน้อยที่สุดคือ ขาดการชักจูงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๒

ตารางที่ ๔.๒๙ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
๑	ควรมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ผู้มีหน้าที่ในการการพัฒนาวัดได้ไปศึกษาดูงานสถานที่อื่นๆ เพื่อให้เกิดความคิดรูปแบบใหม่ ๆ และเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	๒๓
๒	ควรมีการการวางแผน แนวทาง นโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	๑๙
๓	การทำแผนผังเพื่อการปรับปรุงพัฒนาของวัดและชุมชนให้ประชาชนได้เห็นและนำตัวอย่างไปใช้กับชุมชน	๑๕
๔	พระสงฆ์ควรมีการร่วมกันคิด ร่วมกันดำเนินการ กับหน่วยงานราชการ ผู้นำท้องถิ่น ชุมชน ในการพัฒนา	๑๓
๕	พระสงฆ์ควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบ วิธีการใหม่ๆ ในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เกี่ยวกับหลักพุทธธรรม ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับความสนใจของประชาชน	๙
๖	คณะสงฆ์ควรมีการจัดตั้งกองทุนส่วนกลางในแต่ละเขตการปกครองในระดับ อำเภอหรือตำบล เพื่อใช้เป็นงบประมาณในการช่วยเหลือพัฒนา	๗
๗	พระสงฆ์ควรมีการร่วมมือกับท้องถิ่นภาคส่วนต่างๆ ในการร่วมกันรณรงค์ให้ประชาชนอนุรักษ์ เห็นความสำคัญของพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ	๕
	รวม	๙๑

จากตารางที่ ๔.๒๙ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ มากที่สุดคือ ควรมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ผู้มีหน้าที่ในการการพัฒนาวัดได้ไปศึกษาดูงานสถานที่อื่นๆ เพื่อให้เกิดความคิดรูปแบบใหม่ ๆ และเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒๗ รองลงมา ควรมีการการวางแผน แนวทาง นโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘๘ และน้อยที่สุดคือ พระสงฆ์ควรมีการร่วมมือกับท้องถิ่นภาคส่วนต่างๆ ในการร่วมกันรณรงค์ให้ประชาชนอนุรักษ์ เห็นความสำคัญของพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๐

ตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑
อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนา

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน
๑	พระสงฆ์ผู้มีส่วนในการพัฒนาวัดขาดความรู้ความสามารถ	๘
๒	พระสงฆ์ในวัดยังขาดความตั้งใจในการบวชเพื่อบำรุงพุทธศาสนา	๒๐
๓	พระสงฆ์บางส่วนตามไม่ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดของสังคม ทำให้มองไม่เห็นช่องทางการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน	๒๕
	รวม	๕๓

จากตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรค ด้านการพัฒนาศาสนา มากที่สุดคือพระสงฆ์บางส่วนตามไม่ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดของสังคม ทำให้มองไม่เห็นช่องทางการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๑๗ รองลงมาพระสงฆ์ในวัดยังขาดความตั้งใจในการบวชเพื่อบำรุงพุทธศาสนา จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๗๔ และน้อยที่สุดคือ พระสงฆ์ผู้มีส่วนในการพัฒนาวัดขาดความรู้ความสามารถ จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๙

ตารางที่ ๔.๓๑ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง
สมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาศาสนา

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
๑	สนับสนุนส่งเสริมภิกษุ สามเณรภายในวัดให้มีการศึกษาใน ระดับสูงๆ ในทุกโอกาสอย่างสม่ำเสมอ	๑๙
๒	ควรมีการปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวช เพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวัง จะใช้ชีวิตที่ดีงามเป็นประโยชน์ในบวรพุทธศาสนา	๒๙
๓	จัดหาผู้มีความสามารถและมีองค์ความรู้นำวิทยากรแผนใหม่มาใช้จัดการหรือบริหารกิจการในวัด	๑๒
	รวม	๖๐

จากตารางที่ ๔.๓๑ ข้อเสนอแนะ ด้านการพัฒนาศาสนามากที่สุดคือ ควรมีการปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวช เพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวัง จะใช้ชีวิตที่ดีงามเป็นประโยชน์ในบวรพุทธศาสนา จำนวน ๒๙คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๓ รองลงมาสนับสนุนส่งเสริมภิกษุ สามเณรภายในวัดให้มีการศึกษาใน ระดับสูงๆ ในทุกโอกาสอย่างสม่ำเสมอ จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๗ และน้อยที่สุดคือ จัดหาผู้มีความสามารถและมีองค์ความรู้นำวิทยากรแผนใหม่มาใช้จัดการหรือบริหารกิจการในวัด จำนวน ๑๒คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๓๒ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑
อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรม
ภายในวัด

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน
๑	พระสงฆ์ขาดความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบ วิธีการใหม่ๆ ใน การจัดกิจกรรมในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ของชุมชน	๑๒
๒	ขาดงบประมาณ ที่จะจัดสถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ ตอบสนองความต้องการของสังคม	๓๕
๓	ขาดการใช้สื่อประชาสัมพันธ์และการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๑๙
	รวม	๖๖

จากตารางที่ ๔.๓๒ ปัญหา อุปสรรค ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด มากที่สุด
 คือ มากที่สุดคือ ขาดงบประมาณ ที่จะจัดสถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ อันตอบสนอง
 ความต้องการของสังคม จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๐๓ รองลงมาคือ ขาดการใช้สื่อ
 ประชาสัมพันธ์และการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อย
 ละ ๒๘.๗๙ และน้อยที่สุดคือ พระสงฆ์ขาดความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบ วิธีการใหม่ๆ ใน
 การจัดกิจกรรมในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ของชุมชน จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๘

ตารางที่ ๔.๓๓ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม **ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด**

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
๑	หาแนวทางส่งเสริมพระสงฆ์ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบ วิธีการใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมในวัดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน	๑๘
๒	ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาสถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ	๒๓
๓	ปรับปรุงแนวทางในการใช้สอย และหาแนวทางการใหม่ ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑๙
	รวม	๖๐

จากตารางที่ ๔.๓๓ ข้อเสนอแนะ ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด มากที่สุดคือ ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาสถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๓ รองลงมาคือ ปรับปรุงแนวทางในการใช้สอย และหาแนวทางการใหม่ ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๗ และน้อยที่สุดคือ หาแนวทางส่งเสริมพระสงฆ์ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบ วิธีการใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมในวัดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนจำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐๐

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง

เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ รูป/คน โดยมีรายนามดังนี้ คือ

๑	พระสมุทรธรรมคณิ	ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าอาวาส วัดกลางเหนือ
๒	พระครูสมุทรวุฒิคุณ	เจ้าคณะตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดป้อมแก้ว
๓	พระครูเกษมสมุทรคุณ	เจ้าคณะตำบลบางขันแตก เจ้าอาวาส วัดนางพิมพ์
๔	พระครูไพศาลสมุทรกิจ	เจ้าคณะตำบลลาดใหญ่ เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดดาวโด่ง
๕	พระครูสิทธิกิจจาร	เจ้าอาวาสวัดบางจะเกร็ง
๖	พระครูรัตนวิสุทธิวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดสวนแก้วอุทยาน
๗	พระครูสมุทรกิตติวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดช่องลม
๘	นายประกอบ แสงจันทร์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว
๙	นายสุเกษม ไ้วสกุล	นายกเทศบาลตำบลบางจะเกร็ง ไวยาวัจกร วัดบางแก้ว
๑๐	นายชินวัฒน์ กำแสง	ปลัดตำบลบางแก้ว
๑๑	นายประเสริฐ แสงจันทร์	กำนันตำบลบางแก้ว
๑๒	นายสมจิต เขยสมบัติ	ผู้ใหญ่บ้านตำบลบางแก้ว หมู่ ๗

ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

การสัมภาษณ์นี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ๑.ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ๒.ด้านการพัฒนาบุคลากร ๓.ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๒ รูป/คน ดังประเด็นคำถามในต่อไปนี้

๑.ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

๑.ศาสนาที่จะเป็นศาสนาอย่างสมบูรณ์ได้ต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการที่นักการศาสนาจัดไว้ ซึ่งศาสนสถาน ในศาสนาพุทธต้องมีศาสนสถานเพื่อประกอบศาสนกิจและศาสนพิธีต่างๆ ได้แก่ วัด อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร ส่วนศาสนวัตถุเช่น พระพุทธรูปและสังฆเวชนียสถานในศาสนาพุทธ เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งยังคงต้องได้รับการพัฒนาให้คงอยู่ตลอดไปควบคู่กับพุทธศาสนา^๑

๒.วิถีชีวิตของสังคมไทย มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับพระภิกษุ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เกิดมาก็ให้พระตั้งชื่อให้ วันเกิดก็ทำบุญใส่บาตร ตอนแก่ก็เข้าวัดนั่งสมาธิ^๒

^๑ สัมภาษณ์ พระสมุทรธรรมคณิ ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าอาวาสวัดกลางเหนือ, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^๒ สัมภาษณ์ พระครูสมุทรวุฒิคุณ เจ้าคณะตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดป้อมแก้ว, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

๓.เจ็บป่วยก็ทำบุญให้เกิดความสบายใจวาระสุดท้ายของชีวิตก็ต้องพึ่งวัดเป็นครั้งสุดท้ายในการประกอบพิธีส่งดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิเบื้องหน้าจึงเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการดำเนินวิถีชีวิตของสังคมและชุมชนเป็นอย่างมาก^๓

๔.การพัฒนาต้องดำเนินการให้ทั่วถึงครอบคลุม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และต้องประสานงานร่วมมือกันระหว่างวัดกับราชการ^๔

๕.เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน^๕

๖.การใช้วัดเป็นสถานที่ที่เป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมโยงติดต่อกับคนในชุมชน^๖

๗.ควรบูรณะและปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานภายในวัดให้มีความเรียบร้อยสวยงาม สม่าเสมอ จัดเก็บและรักษาศาสนวัตถุที่เก่าแก่ในรูปของพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชนที่สนใจสามารถเข้ามาชมได้^๗

๘.ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดให้มีความสงบร่มรื่น^๘

๙.ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมหรือนั่งสมาธิ หรือเป็นที่พักแก่ผู้ที่เดินทางมาทำบุญที่วัด^๙

๑๐.มีการบูรณะและปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานภายในวัดให้มีความเรียบร้อยโดยทำเป็นวัดต้นแบบในการบูรณะให้เกิดความสวยงาม^{๑๐}

๑๑.ควรให้ชุมชนได้ร่วมมือส่วนในการรักษาศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัด ให้ได้มองเห็นคุณค่าที่ควรร่วมกันรักษาไว้^{๑๑}

๑๒.จัดนิทรรศการและกิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง^{๑๒}

สรุปว่า การพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ศาสนาพุทธต้องมีศาสนสถานเพื่อประกอบศาสนกิจและศาสนพิธีต่างๆ ส่วนศาสนวัตถุเช่น พระพุทธรูปและสังเวชนียสถานในศาสนาพุทธ เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งยังคงต้องได้รับการพัฒนาให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งชีวิตของคนไทยยังคงต้องเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาตลอดไปจนวันสุดท้ายของชีวิต ดังนั้นสิ่งที่สำคัญคือต้องร่วมกันบูรณะปฏิสังขรณ์ โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรักษาไว้

^๓ สัมภาษณ์ พระครูเกษมสมุทฺตรคุณ เจ้าคณะตำบลบางขันแตก เจ้าอาวาส วัดนางพิมพ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^๔ สัมภาษณ์ พระครูไพศาลสมุทฺตรกิจ เจ้าคณะตำบลลาดใหญ่ เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดดาวโด่ง, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^๕ สัมภาษณ์ พระครูสิทธิกิจจากร เจ้าอาวาสวัดบางจะเกร็ง, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^๖ สัมภาษณ์ พระครูรัตนวิสุทธิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดสวนแก้วอุทัย, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^๗ สัมภาษณ์ พระครูสมุทรกิตติวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดช่องลม, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^๘ สัมภาษณ์ นายประกอบ แสงจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

^๙ สัมภาษณ์ นายสุเกษม ไ้วสกุล นายกเทศบาลตำบลบางจะเกร็ง ไวยาวจักร วัดบางแก้ว, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายชินวัฒน์ กำแสง ปลัดตำบลบางแก้ว, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายประเสริฐ แสงจันทร์ กำนันตำบลบางแก้ว, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายสมจิต เขยสมบัติ ผู้ใหญ่บ้านตำบลบางแก้ว หมู่ ๗, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

๒.ด้านการพัฒนาบุคลากร

๑.การพัฒนาเป็นการทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น เป็นการเพิ่มคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา ดังนั้น การพัฒนาจึงเริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเอง ต่อจากนั้นเป็นการพัฒนาชุมชน และท้ายสุดเป็นการพัฒนาสังคม^{๑๓}

๒.วัดกันว่าเป็นองค์กรที่ต้องมีกระบวนการคัดเลือกพระสงฆ์ที่สมควร โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ประสบการณ์คุณวุฒิและวัยวุฒิอันเหมาะสม^{๑๔}

๓.เพื่อนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาวัดเพื่อให้ก่อเกิดประโยชน์แก่ชุมชนให้มากที่สุด และต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานของราชการ ให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยทำเป็นโครงการร่วมกัน^{๑๕}

๔.ต้องมีการพัฒนาความรู้ของพระสงฆ์ให้ถูกต้องมีความรู้ทันสมัยทั้งทางโลกและทางธรรมโดยต้องรู้ในการนำนวัตกรรมใหม่ๆมาพัฒนาตนเองและพระพุทธรูปศาสนสถาน^{๑๖}

๕.อีกทั้งต้องพัฒนาความรู้ของบุคลากรทางศาสนา คือ พระภิกษุ สามเณร ชี อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัด ให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป^{๑๗}

๖.ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนให้มากขึ้นตามแนวการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา และจิตใจ พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชน เพื่อจะทำให้สังคมไทยอยู่ดีกินดีมีความสุข^{๑๘}

๗.ควรมีการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และสื่อที่จำเป็นแก่พระสงฆ์ เพื่อให้มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๑๙}

๘.สนับสนุนการศึกษาดูงานทั้งในและนอกสถานที่ เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน^{๒๐}

๙.สนับสนุนส่งเสริมภิกษุ สามเณรภายในวัดให้มีการศึกษาในระดับสูงๆ^{๒๑}

๑๐.การพัฒนาวัดต้องดำเนินการให้ทั่วถึงครอบคลุม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และต้องประสานงานร่วมมือกันระหว่างวัดกับราชการ^{๒๒}

๑๑.เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนและ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในการเชื่อมโยงคนในชุมชน^{๒๓}

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระสมุทรธรรมคณี, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรวิมลคุณ, อ้างแล้ว ๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูเกษมสมุทรคุณ, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูไพศาลสมทรกิจ, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูสิทธิกิจจากร, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูรัตนวิสุทธีวัฒน์, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรกิตติวัฒน์, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายประกอบ แสงจันทร์, อ้างแล้ว ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายสุเกษม ไ้วสกุล, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายชินวัฒน์ กำแสง, อ้างแล้ว ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายประเสริฐ แสงจันทร์, อ้างแล้ว ๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

๑๒.มีการทำแผนผังเพื่อการปรับปรุงพัฒนาของวัดและชุมชนให้ประชาชนได้เห็นควรปรับปรุงสภาพพื้นที่วัดและชุมชนให้เหมาะกับการจัดกิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมอื่นตามความเหมาะสมส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรอบรมสั่งสอนธรรมแก่ประชาชนอย่างเป็นประจำ^{๒๔}

สรุปว่า การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเอง ต่อจากนั้นเป็นการพัฒนาชุมชน และท้ายสุดเป็นการพัฒนาสังคม วัดก็นับว่าเป็นองค์กรที่มีกระบวนการคัดเลือกพระสังฆาธิการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถเพื่อนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และควรมีการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และสื่อที่จำเป็นแก่พระสงฆ์เพื่อให้มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓.ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

๑.ในอดีตวัดถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนรอบๆ วัดยังใช้วัดเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การประชุมหมู่บ้าน การประชุมราชการ หรือให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้^{๒๕}

๒.แต่ในปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้เด็ก เยาวชน และประชาชน หันไปยึดติดในวัตถุนิยมมากเกินไป เป็นผลให้คนห่างไกลจากวัดโดยไม่รู้ตัว วัดจึงได้ลดบทบาทจากในอดีต สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านต่าง มี วัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติรวมของคนทั้งหมู่บ้าน วัดจึงเป็นศูนย์รวมประชาชน^{๒๖}

๓.อีกทั้งต้องมีการจัดแหล่งสาธิตความรู้ สวนสมุนไพร การส่งเสริมบุคลลิตัดเชื้อโรค และเปิดโอกาสให้ชุมชนใช้วัดเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมเนื่องจากภูมิอากาศในพื้นที่ของจังหวัดเป็นพื้นที่โดยรวมด้านเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ทำสวนทำไร่ ดังนั้นวัดควรมีส่วนในการพัฒนา และให้ความรู้แก่ชุมชนและผู้ที่มีความสนใจ^{๒๗}

๔.การพัฒนาวัดเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนโดยกำหนดจุดประสงค์ที่จะพูดไว้ คือ เชิงปฏิบัติการ คือเอาประสบการณ์การทำงานมาทำการพัฒนาให้มันดีขึ้น ความภาคภูมิใจที่ทำและที่เราจะลงไปทำเชิงบูรณาการ สำหรับที่ทำงาน ที่อยู่จะมีปัญหา มีความขัดข้องไม่สะดวกสบายด้วยประการต่าง ๆ จะได้แก้ไข จะได้ปรับปรุงให้เกิดความพอเหมาะพอดี และพระสงฆ์กับการพัฒนาวัดและชุมชนจะต้องมีความร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน พร้อมทั้งประชาชนด้วยอาจมีการพัฒนาได้ในสังคม^{๒๘}

๕.เห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาสังคมได้แท้จริงคือการสร้างชุมชนธรรมะ สังคมธรรมะ หรือหมู่บ้านธรรมะให้ถึงพร้อมทั้งการตอบสนองทางวัตถุ โดยที่ชาวบ้านมีจิตใจเป็นธรรม มีความ

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายสมจิต เขยสมบัติ, อ้างแล้ว ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระสมุทรธรรมคณี, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรคุณ, อ้างแล้ว ๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูเกษมสมุทรคุณ, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูไพศาลสมทรกิจ, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

เพียงพอและปฏิบัติธรรมเพื่อความสงบสันติสุขของสังคม ชีวิตชุมชนจะสงบร่มเย็น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน^{๒๙}

๖. ส่งเสริมและชักชวนให้ชาวชุมชน ได้เข้าร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา อยู่เป็นประจำ^{๓๐}

๗. จัดกิจกรรมเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จัดนิทรรศการ และกิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง^{๓๑}

๘. ส่งเสริมชักชวนให้ชาวชุมชนร่วมกันทำการพัฒนาบริเวณพื้นที่ภายในวัดให้ดูสะอาด อย่างเป็นประจำ^{๓๒}

๙. จัดให้มีการเข้าปฏิบัติธรรมในวัด เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญของสถานที่และจะได้ช่วยกันร่วมมือในการพัฒนาวัด^{๓๓}

๑๐. อีกทั้งร่วมกันแสวงหาหรือเรียนรู้กิจกรรมที่ดีเป็นตัวอย่างของวัดอื่นๆ เพื่อนำมาพัฒนาวัดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนให้มากที่สุด^{๓๔}

๑๑. ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมในวัดให้ชุมชนได้รู้อย่างต่อเนื่อง^{๓๕}

๑๒. ควรร่วมกันในส่วนของวัดและภาครัฐเพื่อหางบประมาณในการพัฒนาวัด^{๓๖}

สรุปว่า ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด ปัจจุบันชุมชนใช้วัดเป็นศูนย์รวมของการจัดกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เช่น จัดแหล่งสาธิตความรู้ สวนสมุนไพร การสงเคราะห์บุคคลติดเชื้อโรค การพัฒนาสังคมได้อย่างแท้จริงคือการสร้างชุมชนธรรมะ สังคมธรรมะ หรือหมู่บ้านธรรมะให้ถึงพร้อมทั้งการตอบสนองทางวัตถุ โดยที่ชาวบ้านมีจิตใจเป็นธรรม มีความเพียงพอและปฏิบัติธรรมเพื่อความสงบสันติสุขของสังคม ชีวิตชุมชนจะสงบร่มเย็นวัดควรจัดกิจกรรม ส่งเสริมและชักชวนให้ชาวชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา อยู่เป็นประจำ จัดให้มีการเข้าปฏิบัติธรรมในวัด เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญของสถานที่และจะได้ช่วยกันร่วมมือในการพัฒนาวัด

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูสิทธิกิจจารกร, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูรัตนวิสุทธิวัฒน์, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรกิตติวัฒน์, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายประกอบ แสงจันทร์, อ้างแล้ว ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายสุเกษม ไ้วสกุล, อ้างแล้ว ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

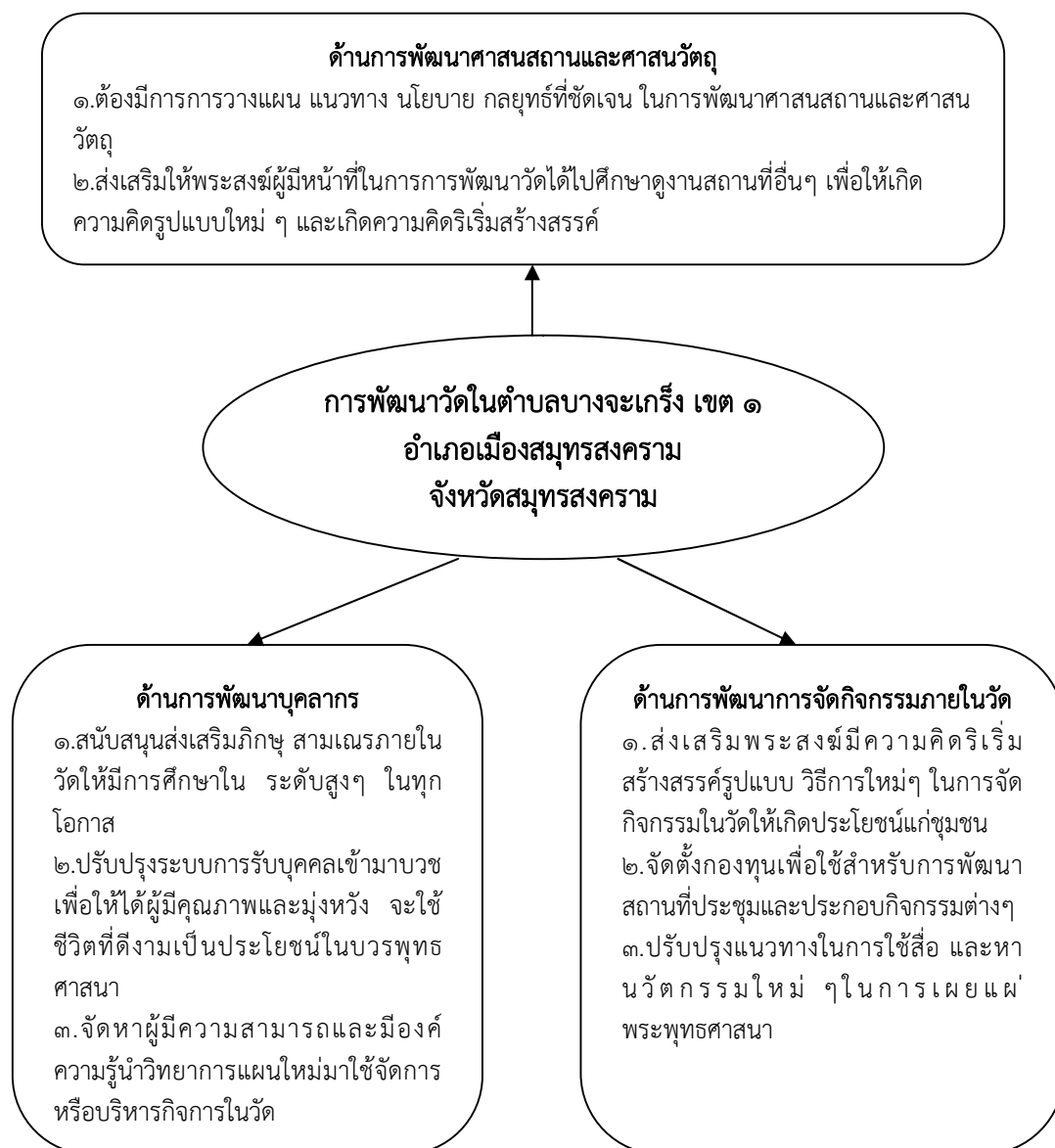
^{๓๔} สัมภาษณ์ นายชินวัฒน์ กำแสง, อ้างแล้ว ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายประเสริฐ แสงจันทร์, อ้างแล้ว ๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายสมจิต เขยสมบัติ, อ้างแล้ว ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมารวบรวมสรุปในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงแผนภาพ ในด้านต่างๆได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ที่ได้มาจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” ทำให้ทราบถึงบทบาทของวัดที่จะต้องดำเนินงานในการพัฒนาวัด อธิบายในด้านต่างๆ ได้ดังนี้

๑.ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

ต้องมีการวางแผนแนวทางนโยบายกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ส่งเสริมให้พระสงฆ์ผู้มีหน้าที่ในการการพัฒนาวัดได้ไปศึกษาดูงานสถานที่อื่นๆ เพื่อให้เกิดความคิดรูปแบบใหม่ ๆ และเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๒.ด้านการพัฒนาบุคลากร

สนับสนุนส่งเสริมภิกษุ สามเณรภายในวัดให้มีการศึกษาใน ระดับสูงๆ ในทุกโอกาส ปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวช เพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวัง จะใช้ชีวิตที่ดั่งามเป็นประโยชน์ในบรรพพุทศาสนา จัดหาผู้มีความสามารถและมีองค์ความรู้นำวิทยาการแผนใหม่มาใช้จัดการหรือบริหารกิจการในวัด

๓.ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

ส่งเสริมพระสงฆ์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบวิธีการใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมในวัดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาสถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ ปรับปรุงแนวทางในการใช้สื่อ และหาแนวคิดกรรมใหม่ ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม และเพื่อเปรียบเทียบระดับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนถึงเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ดำเนินการวิจัยตามวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๖๘ คน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ อภิปรายผล

๕.๑.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน ๑๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๘๗ มีอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙๐ มีสถานภาพโสด จำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๑๕ มีการศึกษาดำรงปริญญาตรี จำนวน ๒๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๔๐ มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ๑๑ – ๑๕ ปี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕๐ และมีอาชีพทำสวน จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖๒

๕.๑.๒ การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๑$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑. **ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ** การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.89$)

๒. **ด้านการพัฒนาบุคลากร** การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.92$)

๓. **ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด** การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.91$)

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และอาชีพ เพื่อนำไปสู่การทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

๕.๑.๔ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” ในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคของการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ พบว่า การพัฒนาดำเนินการกระทำไปตามรูปแบบวิธีการเดิมๆ ขาดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดการวางแผน แนวทาง นโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาศาสนสถานขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และขาดการชักจูงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ

๒. ด้านการพัฒนาศาสนาบุคลาการ พบว่า พระสงฆ์บางส่วนตามไม่ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดของสังคม ทำให้มองไม่เห็นช่องทางการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน อีกทั้งพระสงฆ์ในวัดยังขาดความตั้งใจในการบวชเพื่อบำรุงพุทธศาสนา และพระสงฆ์ผู้มีส่วนในการพัฒนาวัดขาดความรู้ความสามารถ

๓. ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด พบว่า ขาดงบประมาณ ที่จะจัดสถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ อันตอบสนองความต้องการของสังคมขาดการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ขาดความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบ วิธีการใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ของชุมชน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกเป็น รายด้านได้ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ พบว่า ควรมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ผู้มีหน้าที่ในการการพัฒนาวัดได้ไปศึกษาดูงานสถานที่อื่นๆ เพื่อให้เกิดความคิดรูปแบบใหม่ ๆ และเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ควรมีการวางแผน แนวทาง นโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ และพระสงฆ์ควรมีการร่วมมือกับท้องถิ่นภาคส่วนต่างๆ ในการร่วมกันรณรงค์ ให้ประชาชนอนุรักษ์ เห็นความสำคัญของพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

๒. ด้านการพัฒนาศาสนาบุคลาการ พบว่า ควรมีการปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวชเพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวัง จะใช้ชีวิตที่ดั่งงามเป็นประโยชน์ในบวรพุทธศาสนา ควรสนับสนุนส่งเสริมภิกษุ สามเณรภายในวัดให้มีการศึกษาใน ระดับสูงๆ ในทุกโอกาสอย่างสม่ำเสมอ และจัดหาผู้มีความสามารถและมีองค์ความรู้นำวิทยาการแผนใหม่มาใช้ในการจัดการหรือบริหารกิจการในวัด

๓. ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด พบว่า ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาสถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ ควรปรับปรุงแนวทางในการใช้สื่อ และหา นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และหาแนวทางส่งเสริมพระสงฆ์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบ วิธีการใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมในวัดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

๕.๑.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

๑.ด้านพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

ศาสนาที่จะเป็นศาสนาอย่างสมบูรณ์ได้ต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการที่นักการศาสนาจัดไว้ ซึ่งศาสนสถาน ในศาสนาพุทธต้องมีศาสนสถานเพื่อประกอบศาสนกิจ และศาสนพิธีต่างๆ ได้แก่ วัด อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร ส่วนศาสนวัตถุเช่น พระพุทธรูปและสังฆนิยสถานในศาสนาพุทธ เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งยังคงต้องได้รับการพัฒนาให้คงอยู่ตลอดไปควบคู่กับพุทธศาสนาวิถีชีวิตของสังคมไทย มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับพระภิกษุ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เกิดมาก็ให้พระตั้งชื่อให้ วันเกิดก็ทำบุญใส่บาตร ตอนแก่ก็เข้าวัดนั่งสมาธิ เจ็บป่วยก็ทำบุญให้เกิดความสบายใจวาระสุดท้ายของชีวิตก็ต้องพึ่งวัดเป็นครั้งสุดท้ายในการประกอบ

พิธีสงฆ์วิญญูญาณไปสู่ภพภูมิเบื้องหน้าจึงเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการดำเนินวิถีชีวิตของสังคมและชุมชนเป็นอย่างมาก

ฉะนั้นการพัฒนาต้องดำเนินการให้ทั่วถึงครอบคลุม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และต้องประสานงานร่วมมือกันระหว่างวัดกับราชการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนกระนั้นการใช้วัดเป็นสถานที่ก็เป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมโยงติดต่อกับคนในชุมชนควรบูรณะและปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานภายในวัดให้มีความเรียบร้อยสวยงามสม่ำเสมอ จัดเก็บและรักษาศาสนวัตถุที่เก่าแก่ในรูปของพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชนที่สนใจสามารถเข้ามาชมได้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดให้มีความสงบร่มรื่น เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมหรือนั่งสมาธิ หรือเป็นที่พักแก่ผู้ที่เดินทางมาทำบุญที่วัดต้องมีการบูรณะและปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานภายในวัดให้มีความเรียบร้อยโดยทำเป็นวัดต้นแบบในการบูรณะให้เกิดความสวยงามควรให้ชุมชนได้ร่วมมือส่วนในการรักษาศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัด ให้ได้มองเห็นคุณค่าที่ควรร่วมกันรักษาไว้จัดนิทรรศการและกิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

๒.ด้านการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาเป็นการทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น เป็นการเพิ่มคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา ดังนั้น การพัฒนาจึงเริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเอง ต่อจากนั้นเป็นการพัฒนาชุมชน และท้ายสุดเป็นการพัฒนาสังคม วัดก็นับว่าเป็นองค์กรที่ต้องมีกระบวนการคัดเลือกพระสงฆ์ฆาติการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ประสบการณ์คุณวุฒิและวัยวุฒิอันเหมาะสมเพื่อนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนให้มากที่สุด และต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานของราชการ ให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยทำเป็นโครงการร่วมกันต้องมีการพัฒนาความรู้ของพระสงฆ์ฆาติการให้ถูกต้องมีความรู้ทันสมัยทั้งทางโลกและทางธรรมโดยต้องรู้ในการนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาพัฒนาตนเองและพระพุทธศาสนาอีกทั้งต้องพัฒนาความรู้ของบุคลากรทางศาสนา คือ พระภิกษุ สามเณร ชี อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัด ให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนให้มากขึ้นตามแนวการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา และจิตใจ

พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชน เพื่อจะทำให้สังคมไทยอยู่ดีกินดีมีความสุขควรมีการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และสื่อที่จำเป็นแก่พระสงฆ์ เพื่อให้มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสนับสนุนการศึกษาทั้งในและนอกสถานที่ เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน สนับสนุนส่งเสริมภิกษุ สามเณรภายในวัดให้มีการศึกษาในระดับสูงๆ การพัฒนาวัดต้องดำเนินการให้ทั่วถึงครอบคลุม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และต้องประสานงานร่วมมือกันระหว่างวัดกับราชการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนและ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในการเชื่อมโยงคนในชุมชนมีการทำแผนผังเพื่อการปรับปรุงพัฒนาของวัดและชุมชนให้ประชาชนได้เห็นควรปรับปรุงสภาพพื้นที่วัดและชุมชนให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมอื่นตามความเหมาะสมส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรอบรมสั่งสอนธรรมะแก่ประชาชนอย่างเป็นประจำ

๓.ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

ในอดีตวัดถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนรอบๆ วัดยังใช้วัดเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การประชุมหมู่บ้าน การประชุมราชการ หรือให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ แต่ในปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้เด็ก เยาวชน และประชาชน หันไปยึดติดในวัตถุนิยมมากเกินไป เป็นผลให้คนห่างไกลจากวัดโดยไม่รู้ตัว วัดจึงได้ลดบทบาทจากในอดีต สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านต่าง มี วัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติรวมของคนทั้งหมู่บ้าน วัดจึงเป็นศูนย์รวมประชาชน อีกทั้งต้องมีการจัดแหล่งสาธิตความรู้ สวนสมุนไพร การส่งเสริมสุขภาพจิตติเชื้อโรค และเปิดโอกาสให้ชุมชนใช้วัดเป็น ศูนย์รวมของกิจกรรมเนื่องจากภูมิอากาศในพื้นที่ของจังหวัดเป็นพื้นที่โดยรวมด้านเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ทำสวนทำไร่ ดังนั้นวัดควรมีส่วนในการพัฒนาและให้ความรู้แก่ชุมชน และผู้ที่มีความสนใจการพัฒนาวัดเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนโดยกำหนดจุดประสงค์ที่จะพูดไว้ คือ เชิงปฏิบัติการ คือเอาประสบการณ์การทำงานมาทำการพัฒนาให้มันดีขึ้น ความภาคภูมิใจที่ทำได้ที่เราจะลงไปทำเชิงบูรณาการ สำหรับที่ทำงาน ที่อยู่จะมีปัญหา มีความขัดข้องไม่สะดวกสบายด้วยประการต่าง ๆ จะได้แก้ไข จะได้ปรับปรุงให้เกิดความพอเหมาะพอดี และพระสงฆ์กับการพัฒนาวัด และชุมชนจะต้องมีความร่วมมือกับผู้นำบ้าน กำนัน พร้อมทั้งประชาชนด้วยอาจมีการพัฒนาได้ในสังคมเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาสังคมได้แท้จริงคือการสร้างชุมชนธรรมะ สังคมธรรมะ หรือหมู่บ้านธรรมะให้ถึงพร้อมทั้งการตอบสนองทางวัตถุ โดยที่ชาวบ้านมีจิตใจเป็นธรรม มีความเพียงพอและปฏิบัติธรรมเพื่อความสงบสันติสุขของสังคม ชีวิตชุมชนจะสงบร่มเย็น๒ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนส่งเสริมและชักชวนให้ชาวชุมชน ได้เข้าร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา อยู่เป็นประจำจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริม ประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จัดนิทรรศการและกิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องส่งเสริมชักชวนให้ชาวชุมชนร่วมกันทำการพัฒนาบริเวณพื้นที่ภายในวัดให้ดูสะอาดอย่างเป็นประจำจัดให้มีการเข้าปฏิบัติธรรมในวัดเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญของสถานที่และจะได้ช่วยกันร่วมมือในการพัฒนาวัดอีกทั้งร่วมกันแสวงหาหรือเรียนรู้กิจกรรมที่ดีเป็นตัวอย่างของวัดอื่นๆ เพื่อนำมาพัฒนาวัดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนให้มากที่สุดประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมในวัดให้ชุมชนได้รู้อย่างต่อเนื่องควรร่วมกันในส่วนของวัดและภาครัฐเพื่อหางบประมาณในการพัฒนาวัด

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญญาวิโร) ได้วิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร" ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้เป็นระบบ สามารถ

ส่งเสริมภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี^๑

ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือมีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในแง่การศึกษา แก่ชุมชน รองลงมาคือ มีการพัฒนาศาสนสถาน เช่น โบสถ์วิหาร กุฏิ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี)** ได้กล่าวว่า การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนพัฒนาวัดให้ชาวชุมชนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึกว่าวัดเป็นของตน ทำให้เกิดความหวงแหน ความรัก และจะช่วยกันดูแลรักษาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดขึ้น โดยบริเวณวัดจะต้องสะอาด ร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความต้องการเข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัย และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อประชาชนจะได้เห็นคุณค่าและเข้าวัดมากขึ้น^๒

ด้านการพัฒนาบุคลากร ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือมีกระบวนการคัดเลือกตามความเหมาะสมตามที่ชุมชนคาดหวัง รองลงมาคือ มีการปกครองให้มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นผู้นำของชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญญาชีโร)** ได้วิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่าการบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้เป็นระบบ สามารถส่งเสริมภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชน"^๓

ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ มีการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ ให้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอน สามารถ ปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง รองลงมาคือ มีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความหลากหลาย สามารถเลือกใช้ความรู้จากหลักธรรมพื้นฐานมาเป็นหลักในการเผยแผ่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมานจิต ภิรมย์รัตน์ ปรับปรุงแบบการประกอบศาสนพิธีให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถ ประกอบศาสนพิธีได้ตรงตามพุทธบัญญัติ ประหยัด เรียบง่ายและเป็นประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิด ความเสื่อมเสียสุรุ่ยสุร่าย หรือไม่เหมาะสม พัฒนาความรู้ของบุคลากรทางศาสนา คือ พระภิกษุ สามเณร ชี อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัด ให้อบรมรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและ ประกอบศาสนกิจอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม^๔

^๑ พระครูพิศาลธีรธรรม(สมพร ปญญาชีโร), "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

^๒ พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี), **“การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”ในธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗-๔๕.

^๓ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑.

^๔ สมานจิต ภิรมย์รัตน์, **วัดพัฒนา ๔๑**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔ -

๕.๒.๓ การอภิปรายผลตามสมมติฐาน

ผลตามสมมติฐานการพัฒनावัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และสถานภาพต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐาน เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

๑) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒनावัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ทั้งนี้การอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กัญญาภรณ์ กลิ่นนันทนวล** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลัก อิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^๕

๒) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒनावัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ทั้งนี้การอภิปรายผลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน (อยู่สาราญ)** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางธรรมของพระสงฆ์ ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^๖

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒनावัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่เชิงปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบในประเด็นดังต่อไปนี้

^๕ กัญญาภรณ์ กลิ่นนันทนวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๖ พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน (อยู่สาราญ), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๑) ควรนำผลของการวิจัยครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้วัดอื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะพัฒนาวัดและพัฒนาชุมชน เพื่อจะได้ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ของการพัฒนาวัดและชุมชนต่อไป

๒) วัดควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการและเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน และนำเชื่อถือให้มาช่วยดูแลในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาวัด

๓) วัดควรมีการวางแผนงานในการพัฒนาวัด โดยเรียกประชุมแต่ละส่วนภายในวัด และมีการเรียกหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อมีการบริหารจัดการเพิ่มมากขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่กว้างขึ้น เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนของบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดและชุมชนได้ชัดเจนขึ้น

๒) ควรทำการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และเพื่อให้พระสงฆ์และประชาชนร่วมกันศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดและชุมชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. วัตถุประสงค์ ๔๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการปี ๒๕๓๘. กรุงเทพมหานคร
: การศาสนา, ๒๕๓๘.

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๗.

จำลอง เงินดี. เอกสารการสอนวิชาจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
, ๒๕๓๔.

จิตรจำนง สุภาพ. ทัศนวิธีชีวิต. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, ๒๕๔๔.

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. การพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๒๖.

ธงชัย สันติวงษ์. พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

นวม สงวนทรัพย์. สารัตถจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๕.

นืออน กลิ่นรัตน์. จิตวิทยาเบื้องต้น. ขอนแก่น : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๕.

บุญเรียง ขจรศิลป์. วิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : พิชญาพรินติ้ง, ๒๕๓๔.

บุญเลิศ โสภ. วัตถุประสงค์ ๔๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๘.

ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด้าน
สุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ประเวศ วะสี. ประชาคมตำบล. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๑.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒. พร

เพ็ญ เพชรสุขศิริ. การวัดทัศนคติ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑.

พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต). อุดมธรรมนำจิตสำนึกของสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
กรุงเทพบุ๊คส์โตร์, ๒๕๓๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนา
กับการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
, ๒๕๔๖.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม). **วัดพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี). **การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระราชธรรมโมลี (สมศักดิ์ ฐิริปญฺโญ). **วัดพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์,
๒๕๒๖.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสฺสจิตฺโต). **วัดพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.
- พิน ดอกบัว. **วัดและพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท บุรพา
สาส์น, ๒๕๕๐.
- รัชนิกร เศรษฐ์โร. **โครงสร้างสังคมวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘.
- วีรยา ภัทรอาชาชัย, ผศ.. **หลักการวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : อินเตอร์เทคพริ้นติ้ง,
๒๕๓๙.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต,
๒๕๒๙.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. **การพัฒนาชนบทตามแนวพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด,
๒๕๓๐.
- สมานจิต ภิรมย์รัตน์. **วัดพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑.
- สมานจิต ภิรมย์รัตน์. **วัดพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑.
- สุปรีชา กมลาศน์, พลอากาศโท หม่อมหลวง. **กลยุทธ์การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต, ๒๕๔๕.
- อนันต์ วิริยพินิจ. **บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.
- จำเรียง ภาวิจิตร. **สาธารณมิติ. เอกสารในการประกอบการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา ๔ (เล่ม ๒)**. นนทบุรี
: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) บทความ :

กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. “การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว”. **จุลสารการท่องเที่ยว**. ฉบับปีที่ ๑๘
ฉลอง ช่วยธานี. “วัดให้อะไรแก่ชุมชน”. **ใบลาน**. ปีที่ ๙ เล่มที่ ๕ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๓๒) : ๕๗.
ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. “วัดกับการท่องเที่ยว”. **จุลสารการท่องเที่ยว**. ฉบับปีที่ ๑๑ เล่มที่ ๓ (กรกฎาคม
- กันยายน ๒๕๓๕) : ๔๗ - ๔๘.

ชวนะ ภวากันท์. “บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยปัจจุบัน”. **ครุศาสตร์ปริทัศน์**. เล่มที่
๙๖ (ตุลาคม ๒๕๒๗) : ๕๑.

พนม พงษ์ไพบูลย์. “วัดในฝัน”. **มติชน**. (กันยายน ๒๕๓๘) : ๒๐.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. **หลักการพัฒนาชุมชนและพัฒนาชนบท**. หน้า ๔๕.
เล่มที่ ๔, (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๒) : ๔๙ - ๕๒.

สิปปนนท์ เกตุทัต. การปรับตัวทางวัฒนธรรมของสังคมไทย : การท้าทายของอนาคต. **วัฒนธรรมไทย**.
ปีที่ ๓๐ เล่มที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๓๓ - มกราคม ๒๕๓๔) : ๓๑.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

พระครูปลัดวันชาติ วิชาติ (ยอดคำเนิน) . "ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัด
นครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การ
บริหารจัดการคณะสงฆ์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๓.

พระครูพิศาล ธีรธรรม. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร” . **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะ
สงฆ์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูพิศาลธีรธรรม(สมพร ปญฺญาวชิโร). "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต
ธนบุรี กรุงเทพมหานคร". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการ
คณะสงฆ์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสมุห์ชัชวาล ชำมะณี. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบริเวณชายแดนไทย-ลาว
จังหวัดเลย” . **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเลย,
๒๕๕๔.

พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ภักดิ์ สุมะโธ. "ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำ
ลูกกา จังหวัดปทุมธานี". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการ
คณะสงฆ์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสุวรรณวรการ. "ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี". **วิทยานิพนธ์
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระใบฎีกาวิญญู ปสนโน (มีมาก) . "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ)** .บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหานภัส ปทุมบุตโต (เมืองมูล) . “การพัฒนาวัดต้นแบบในการจัดการอุทยานการศึกษาของวัดพรหมรังษี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร” . **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)** .บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระมหาสังเวียร ปณฺธโร. “บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา พระครูสุภาภรณ์” . **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระวันชัย ธนวิโส (กัณหาภาณูญะ) . "การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการชนบท". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)** .บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

รัชนิ พิทักษ์ญาติ. “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและบัตรประชาชนของสำนักงานทะเบียนอำเภอเมืองชลบุรี”. **การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.

ศิริยา โฉแก้ว.การบริหารงานตามหลักธรรมมาภิบาล : กรณีศึกษาโรงเรียนสิริวิมลปัญญา จังหวัดสมุทรปราการ”, **ปริญญาคุรุศาสตรมหาบัณฑิต**.มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๙.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง สํารวจเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ :

B.J. Kolasa, Introduction to **Behavior Science for Business**, New York : John Wilry and Sons, 1969.

John W. Best, **Research in education**, (Third Edition), Engle Wood Cliffs, New Jersey : Pren Tice Hall, 1977.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ,ดร.

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรติดตอ.๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๕ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริย์ ธีรธมโม,ดร.

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนติสาโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ออกแล้ว
พระครูธรรมธรเลื่อน
๒๕ ก.ย. ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนติสาโร

โทรติดต่อน.๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต,ดร.

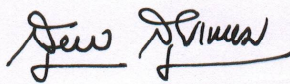
เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๐๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ดร.
๒๖ / ก.ย. / ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรติดต่อนอ.๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๐๖๔๔/๒๐
[Signature]

[Signature]

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรติดต่อก่อน ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอดำเนินการตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ธิตินันท์ หนัมนี่

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๒๑๓๘๐๑๔๐๔๐๐๒

๐๐๕
๘๘๐๘ ๗๕
๕

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร
โทรศัพท์ ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ภาคผนวก ข
ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อ	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็งเขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑. ด้านการพัฒนากิจการ ภายในวัด								
๑	การปรับปรุงรูปแบบ ของการ ประกอบศาสนพิธีให้มีความเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	การชักชวนให้ชาวชุมชน ได้เข้าร่วมใน กิจกรรม และพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	การอำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำ กิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	การจัดกิจกรรมเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชนในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	การจัดนิทรรศการและ กิจกรรมงานวัน สำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖	การชักชวนให้ชาวชุมชนร่วมกัน ทำการ พัฒนาบริเวณพื้นที่ภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	การส่งเสริมให้มีการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน และการอุปสมบทหมู่เนื่อง ในวันสำคัญต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๘	มีการส่งเสริมการบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์และการ ทำบุญใน โอกาสต่าง ๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙	มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อ สร้างทัศนคติที่ดี ต่อกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๐	มีการปลูกฝังหลักคุณธรรมทาง พระพุทธศาสนาแก่ เด็ก เยาวชนภายใน ชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อ	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็งเขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๒.ด้านการพัฒนาบุคลากร								
๑	การคัดเลือกบุคคลที่จะ เข้ามาบวชเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	มีการส่งเสริมความรู้แก่ พระภิกษุ สามเณรให้พัฒนามากขึ้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓	การส่งเสริมให้ พระภิกษุ สามเณร อบรมสั่งสอนธรรมะแก่ประชาชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	การจัดระเบียบ การบริหาร และการ ปกครองแก่ชาวชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๕	สนับสนุนส่งเสริมภิกษุ สามเณรภายใน วัดให้มีการศึกษาใน ระดับสูง ๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖	สนับสนุนหรือยกย่องบุคคลตัวอย่างให้ เป็นที่ยอมรับของชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	การจัดโครงการอบรมมอบความรู้แก่ ชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๔	๐.๖	ใช้ได้
๘	มีการส่งเสริมภิกษุออกไปเผยแผ่พระ ธรรมเทศนาแก่ชุมชน ในท้องถิ่นต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙	มีการร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการ อบรมศีลธรรมของประชาชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๐	มีการส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร ให้ทำ หน้าที่เผยแผ่ทางสื่อต่างๆตามโอกาสอัน ควร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	๓.ด้านการพัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ								
๑	การบูรณะปรับปรุงและปฏิสังขรณ์ศาสน สถานภายในวัด	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	การจัดเก็บและรักษาศาสนวัตถุที่เก่าแก่ ในรูปของพิพิธภัณฑ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓	การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดให้มี ความสงบร่มรื่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	การทำแผนผังเพื่อการปรับปรุงพัฒนา ของวัด และชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

ข้อ	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็งเขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕	ปรับปรุงสภาพพื้นที่ วัดและชุมชนให้ เหมาะกับการจัดกิจกรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๖.	ก่อตั้งศูนย์พัฒนาอาชีพ และการฝีมือแก่ ชาวชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๗	การจัดตั้งศูนย์ศึกษา และบริการด้าน สาธารณสุขมูลฐาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๘	มีการจัดการระบบนิเวศภายในวัดให้ รื่นรมย์ น่าอยู่ อาศัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙	มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ ประชาชนอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๐	มีการวางแผนพัฒนาร่วมกันในการ ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 1	106.42	159.401	.737	.918
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 2	106.36	160.737	.743	.918
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 3	106.42	158.663	.694	.918
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 4	106.76	167.239	.381	.922
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 5	106.56	161.042	.336	.927
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 6	106.82	171.583	.069	.929
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 7	106.35	160.516	.833	.917
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 8	106.42	161.658	.855	.918
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 9	106.82	164.754	.755	.919
พัฒนาศาสนสถาน และศาสนวัตถุ 10	106.47	161.457	.857	.918
พัฒนาบุคลากร1	106.58	165.244	.714	.920
พัฒนาบุคลากร2	106.51	163.045	.914	.918
พัฒนาบุคลากร3	106.09	168.118	.365	.923
พัฒนาบุคลากร4	106.76	167.239	.381	.922
พัฒนาบุคลากร5	106.56	161.042	.336	.927
พัฒนาบุคลากร6	106.82	171.583	.069	.929
พัฒนาบุคลากร7	106.42	159.401	.737	.918
พัฒนาบุคลากร8	106.36	160.737	.743	.918
พัฒนาบุคลากร9	106.42	161.658	.855	.918
พัฒนาบุคลากร10	106.82	164.754	.755	.919
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด1	106.47	161.457	.857	.918

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด2	106.51	163.045	.914	.918
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด3	106.09	168.118	.365	.923
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด4	106.76	167.239	.381	.922
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด5	106.56	161.042	.336	.927
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด6	106.82	171.583	.069	.929
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด7	106.42	159.401	.737	.918
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด8	106.36	160.737	.743	.918
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด9	106.36	160.737	.743	.918
พัฒนาการจัดกิจกรรม ภายในวัด10	106.42	158.663	.694	.918

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .923

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ระยะ : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระสมุทรธรรมคณี ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม
 เจ้าอาวาสวัดกลางเหนือ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น้อมส่งมาด้วยความเคารพ

พระครูธรรมธรเลื่อน
 เจ้าอาวาสวัดกลางเหนือ
 ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร
 โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
 ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อุตยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูสมุทรคุณ เจ้าคณะตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ เจ้าอาวาสวัดป้อมแก้ว
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใครขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นางสาวกมลวรรณ

นางสาวกมลวรรณ

เจ้าอาวาสวัดป้อมแก้ว

๒๕.๖๐

นมัสการด้วยความเคารพ

ดร.สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ยาว : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูเกษมสมุทฺธคุณ เจ้าคณะตำบลบางชันแตก เจ้าอาวาสวัดนางพิมพ์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนฺติสาโร รัชสประจำตวันิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูเกษมสมุทฺธคุณ
 เจ้าคณะตำบลบางชันแตก
 เจ้าอาวาสวัดนางพิมพ์
 ๑๐๗ ๖๐๐
 ๑๐๗ ๖๐๐

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่ประพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนฺติสาโร

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอนับน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามสกุล พระครูไพศาลสมุทรกิจ เจ้าคณะตำบลลาดใหญ่ เขต ๑ เจ้าอาวาสวัดดาวโด่ง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูไพศาลสมุทรกิจ
 จ.ศ. ๖๑๐๕.๒/๙๒๙
 จ.ร. ๖๑๐๕.๒/๙๒๙
 ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

น้อมส่งมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูสิทธิกิจจารุ เจ้าอาวาสวัดบางจะเกร็ง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐
 พระครูสิทธิกิจจารุ
 เจ้าอาวาสวัดบางจะเกร็ง
 ๑๕๐/๑๗๖ ร.๓๖
 ๑.๕.๑. ๖๐.

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูรัตนวิสุทธิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดสวนแก้วอุทยาน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนติสาโร รัทสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนติสาโร

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูสมุทรกิตติวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดช่องลม
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รัทสประจำตวันสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
 จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล ส่วยพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
 ๑ ร-๑ ๓๐

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ตึก : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายประกอบ แสงจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รัชสประจำตวันนิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
นิตหลักสูตรพุทธศาสนาธรรมหำบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนาธรรมหำบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

นายก อบ.ต. บางแก้ว อ. บางบาล จ. พระนครศรีอยุธยา
๒๐ พ.ย. ๖๐

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙'๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ยาว : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน นายสุเกษม ไ้วสกุล นายกเทศบาลตำบลบางจะเกร็ง ไวยาวัจกร วัดบางแก้ว
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รัทสประจำวันสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๒
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
 จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(Signature of Dr. Sutthol Sutthaprom)
 นายสุเกษม ไ้วสกุล
 นายกเทศบาลตำบลบางจะเกร็ง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๔-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายชินวัฒน์ กำแสง ปลัดตำบลบางแก้ว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

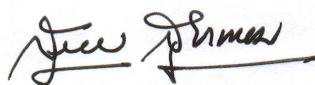
เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นายชินวัฒน์ กำแสง
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว
30 พ.ย. 60

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร
โทรติดตอ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน นายประเสริฐ แสงจันทร์ กำนันตำบลบางแก้ว
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนติสาโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

นายประเสริฐ แสงจันทร์
 กำนันตำบลบางแก้ว

๐๙.๑๑.๒๕๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนติสาโร

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ระยะ : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสมจิต เขยสมบัติ ผู้ใหญ่บ้านตำบลบางแก้ว หมู่ ๗
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร รัทสประจำตวันนิต ๕๘๕๑๔๐๔๐๐๒
นิตตหลักสูตรพุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ
ดร.สุรพล สุธะพรหม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

วันที่ 30 พฤศจิกายน ๒๕๖๐

ผู้ประสานงาน : พระครูธรรมธรเลื่อน ฉายา ขนดิสโร
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๕-๑๐๘-๘๗๕๓

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

แบบสอบถามฉบับนี้มีความประสงค์จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมุ่งเน้นศึกษาในเชิงวิชาการ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้โปรดกรอกแบบสอบถามทุกส่วน ทุกข้อตามความคิดเห็นที่แท้จริงของท่านเพื่อความถูกต้องในการวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการต่อไป ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

.....

พระครูธรรมธรรบุญเลื่อน ขนดีสาร (เกิดเจ็ด)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๕๙

ส่วนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () ที่ตรงกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

() ชาย

() หญิง

๒. อายุ

() ต่ำกว่า ๒๐ ปี

() ๒๐ – ๓๐ ปี

() ๓๑ – ๔๐ ปี

() ๔๑ – ๕๐ ปี

() ๕๐ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษา

() ต่ำกว่าปริญญาตรี

() ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

๔. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

() ต่ำกว่า ๕ ปี

() ๕ – ๑๐ ปี

() ๑๑ – ๑๕ ปี

() ๑๖ – ๒๐ ปี

() ๒๐ ปีขึ้นไป

๕. สถานภาพ

() โสด

() สมรส

() ม่าย

() หย่าร้าง

๖. อาชีพ

() ทำสวน

() ค้าขาย

() รับราชการ

() นักธุรกิจ

() นักศึกษา

() อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ที่	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑. ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด					
๑	การปรับปรุงรูปแบบ ของการประกอบศาสนพิธีให้มีความเหมาะสม					
๒	การชักชวนให้ชาวชุมชน ได้เข้าร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา					
๓	การอำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำ กิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา					
๔	การจัดกิจกรรมเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชนในชุมชน					
๕	การจัดนิทรรศการและ กิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนา					
๖	การชักชวนให้ชาวชุมชนร่วมกัน ทำการพัฒนาบริเวณพื้นที่ภายในวัด					
๗	การส่งเสริมให้มีการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และการอุปสมบทหมู่เนื่องในวันสำคัญต่างๆ					
๘	มีการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และการ ทำบุญในโอกาสต่าง ๆ					
๙	มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อสร้างทัศนคติที่ดี ต่อกัน					
๑๐	มีการปลูกฝังหลักคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่ เด็ก เยาวชนภายในชุมชน					

ที่	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๒.ด้านการพัฒนาบุคลากร					
๑	การคัดเลือกบุคคลที่จะ เข้ามาบวชเรียน					
๒	มีการส่งเสริมความรู้แก่ พระภิกษุ สามเณรให้ พัฒนามากขึ้น					
๓	การส่งเสริมให้ พระภิกษุ สามเณร อบรมสั่ง สอนธรรมแก่ประชาชน					
๔	การจัดระเบียบ การบริหาร และการปกครอง แก่ชาวมุขม					
๕	สนับสนุนส่งเสริมภิกษุ สามเณรภายในวัดให้มี การศึกษาใน ระดับสูง ๆ					
๖	สนับสนุนหรือยกย่องบุคคลตัวอย่างให้เป็นที่ยอมรับ ของชุมชน					
๗	การจัดโครงการอบรมมอบความรู้แก่ชุมชน					
๘	มีการส่งเสริมภิกษุออกไปเผยแผ่พระธรรม เทศนาแก่ชุมชน ในท้องถิ่นต่างๆ					
๙	มีการร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการ อบรมศีลธรรมของประชาชน					
๑๐	มีการส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร ให้ทำหน้าที่ เผยแผ่ทางสื่อต่างๆตามโอกาสอันควร					
	๓.ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ					
๑	การบูรณะปรับปรุงและปฏิสังขรณ์ศาสน สถาน ภายในวัด					
๒	การจัดเก็บและรักษาศาสนวัตถุที่เก่าแก่ในรูป ของพิพิธภัณฑ์					
๓	การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดให้มีความ สงบร่มรื่น					
๔	การทำแผนผังเพื่อการปรับปรุงพัฒนาของวัด และชุมชน					
๕	ปรับปรุงสภาพพื้นที่ วัดและชุมชนให้เหมาะกับการ จัดกิจกรรม					

ที่	การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๓.ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ					
๖	ก่อตั้งศูนย์พัฒนาอาชีพ และการฝีมือแก่ชาวชุมชน					
๗	การจัดตั้งศูนย์ศึกษา และบริการด้านสาธารณสุขมูลฐาน					
๘	มีการจัดการระบบนิเวศภายในวัดให้ร่มรื่น น่าอยู่ อาศัย					
๙	มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในวัด					
๑๐	มีการวางแผนพัฒนาร่วมกันในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมภายในวัด					

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

๑.การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๒.การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ด้านการพัฒนาบุคลากร

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๓.การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : การพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

สำหรับ

วัน/เวลา ที่สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๑ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิตามสถานภาพของตน

เจ้าอาวาส หมายถึง เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้บริหารวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

การพัฒนา หมายถึง การเติบโต ความเจริญ ความก้าวหน้า ความรุ่งเรืองการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งของวัดและชุมชน

การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน หมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัดเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นศูนย์กลาง หรือศูนย์รวมจิตใจ

ด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด หมายถึง การชักชวนให้ชาวชุมชน การปรับปรุงรูปแบบของการประกอบศาสนพิธี การจัดนิทรรศการ กิจกรรมงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ให้มีความเหมาะสมและ ได้เข้าร่วมในกิจกรรม

ด้านการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การพัฒนาปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวช เพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวัง จะใช้ชีวิตที่ดั่งามเป็นประโยชน์ในบวรพระพุทธศาสนา

ด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ หมายถึง การพัฒนาและปรับปรุงศาสนสถาน เช่น โบสถ์วิหาร กุฏิ ฯลฯ ให้สวยงาม ประหยัดเรียบง่าย สอดคล้องต่อศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติ และท้องถิ่น มีการจัดเก็บ ศาสนวัตถุเช่น พระพุทธรูป ใบลาน ฯลฯ

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑) ท่านเห็นว่า ปัจจุบันการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านการพัฒนาการจัดกิจกรรมภายในวัด เป็นอย่างไร

๒) ท่านเห็นว่า ปัจจุบันการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านการพัฒนาบุคลากร เป็นอย่างไร

๓) ท่านเห็นว่า ปัจจุบันการพัฒนาวัดในตำบลบางจะเกร็ง เขต ๑ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ เป็นอย่างไร

.....

พระครูธรรมธรเลื่อน ขนดีสาร (เกิดเจ็ด)
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 (ผู้สัมภาษณ์)

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ – ชื่อสกุล : พระครูธรรมธรเลื่อน ขนดิสาวโร (เกิดเจ็ด)
(ภาษาไทย)
- ชื่อ – ชื่อสกุล : Phrakhruthammathon Luen Khantisalo (Gerdcherd)
(ภาษาอังกฤษ)
- วัน/เดือน/ปี เกิด : วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๔๙๗
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๙๙ หมู่ที่ ๗ ต.บางแก้ว อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม
- ประวัติการศึกษา : ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อุปสมบท : ๘ กรกฎาคม ๒๕๓๑
- สังกัดวัด : วัดบางแก้ว ต.บางแก้ว อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม
- ตำแหน่งหน้าที่ : เจ้าอาวาส วัดบางแก้ว ต.บางแก้ว อ.เมืองสมุทรสงคราม
จ.สมุทรสงคราม
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๘